ΑΘΗΝΑΙ, ΕΤΟΣ Α' — ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 2 — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 14

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΙΟΥΛΙΟΥ 1935 | ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ | ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΛΗΣ 1 (Β'. ΟΡΦΟΣ) | ΤΗΛΕΦ.: ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ 24.263 ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ 26.863

ΠΡΩΙΝΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

ΠΕΙΝΑ

Ἔπεσε λιπόθυμος ἀπὸ τὴν πεῖναν γράφουν αἱ ἐφημερίδες—ἐνῶ ἔβλεπε τοὺς τρώγοντας εἰς τὸ ἑστιατόριον «Αἴγλη» τοῦ Ζαππείου». Ἦταν ἕνας ἄνεργος τοῦ Πειραιῶς, εἶχε ἀνεβῆ στὴν Ἀθήνα νὰ βρῆ ἐργασία, ἐτριγύριζε ὅλη τὴν ἡμέρα, χωρὶς ἀποτέλεσμα, καὶ, κατὰ τὸ βραδάκι, ξέπεσε στὸ Ζάππειον, ὅπου σταμάτησε, μιὰ στιγμή, μπροστὰ στὸ κοσμικὸν ἑστιατόριον. Καὶ ἐπειδὴ εἶχε δυὸ ἡμέρες νὰ φάη καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτανε Θεὸς νὰ χορτάση μὲ τὴν κνίσσα τῶν φαγητῶν, σωριάσθηκε ἄξαφνα ἀναίσθητος στὸ χῶμα. Αὐτὴ εἶνε ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τοῦ δυστυχισμένου ἀνθρώπου. Τραγική, εἰρωνική καὶ ἀπαισία.

Ὅποιος δὲν ξέρει τί θὰ πῆ πεῖνα εἶνε ἀδύνατον νὰ μπῆ στὸ νόημα τοῦ δράματος. Τὸ ξέρω ἐγώ; θὰ μοῦ πῆτε. Τὸ δοκίμασα; Κατὰ σύμπτωσιν, τὸ ἐδοκίμασα.

Πᾶνε πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε. Ἤμουν φοιτητὴς καὶ εἶχα πάει νὰ περάσω λίγες ἡμέρες στὶς Σπέτσες, στὸ τραπέζι κάποιου συγγενοῦς μου, ποὺ παραθέριζε στὸ νησὶ τὸ καλοκαῖρι ἐκεῖνο. Φεύγοντας εἶχα τελειώσει τὰ λίγα χρήματα ποὺ κρατοῦσα μαζί μου, ἀλλὰ εἶχα πάντοτε ἀρκετὰ γιὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἐπιστροφῆς μου. Τὸ βαπόρι περνοῦσε πολὺ πρωὶ ἀπὸ τὶς Σπέτσες καὶ εἶχα κατεβῆ στὸ λιμάνι νὰ τὸ περιμένω. Στὸ καφενεῖο, ποὺ περίμενα, παρουσιάσθηκε ἕνας ψαρᾶς, μὲ μιὰ θαυμάσια σιναγρίδα. Σκέφθηκα ἀμέσως νὰ τὴν ἀγοράσω. Γυρίζοντας ἀπ' τὸ νησὶ στὸ σπίτι μου, δὲν μποροῦσα νὰ φέρω καλύτερο δῶρο ἀπὸ ἕνα ψάρι τῆς ὥρας, ποὺ σπαρταροῦσε ἀκόμα. Λογάριασα τὰ λεφτὰ μου καὶ μοῦ ἐρχόντουσαν ἴσια—ἴσια νὰ τὸ πληρώσω. Δὲ μοῦμεναν παρὰ δυὸ δραχμές. Αὐτὲς μοῦφταναν γιὰ τὰ βαρκαδιάτικα τοῦ Πειραιῶς. Δὲν ἄργησα λοιπὸν νὰ πάρω τὴν ἀπόφασί μου. Τὸ βαπόρι, σκέφθηκα, φθάνει κατὰ τὶς 2 τὸ ἀπόγεμα στὸν Πειραιᾶ. Ἁπλούστατα, δὲ θὰ φάω τὸ μεσημέρι στὸ βαπόρι καὶ θὰ περιμένω νὰ φάω στὸ σπίτι μου. Δὲ χάθηκε ὁ κόσμος. Οὔτε ἦτανε ἡ πρώτη φορά, ποὺ θάτρωγα τέτοιαν ὥρα. Καὶ πῆρα τὴ σιναγρίδα.

Μέσα στὸ βαπόρι ὁ καμαρότος ἦρθε νὰ μὲ ρωτήση, ἂν «θὰ λάβω μέρος στὸ πρόγευμα». Τοῦ ἀπάντησα ἀρνητικῶς καὶ ὑπερηφάνως. Καὶ ἀρχίσαμε νὰ ταξιδεύουμε. Γιὰ κάμποση ὥρα τὰ πράγματα πήγαιναν καλά. Ὅλο καὶ ποιησις! Ἀξαφνα—θέλεις ὁ ἀέρας τῆς θάλασσας, θέλεις τὸ πρωϊνὸ ξύπνημα, θέλεις ἡ ξενοιασιὰ τοῦ ταξιδιοῦ—μ' ἔπιασε μιὰ κεραυνοβόλος πεῖνα. Ποτέ μου δὲν εἶχα πεινάσει ἔτσι. Καὶ ἡ ἰδέα πὼς δὲν ἔχω νὰ φάω, μ' ἔκανε νὰ πεινῶ περισσότερο. Καὶ ἡ ὥρα ἦτανε 10 ἀκόμα. Πῶς θὰ μποροῦσα νὰ κρατήσω νηστικὸς ἄλλες τέσσερες ὁλόκληρες ὧρες;

Ἄρχισα νὰ βηματίζω, σὰν τρελλός, στὸ κατάστρωμα. Τί σιγὰ ποὺ πήγαινε τὸ βαπόρι! Οἱ στιγμές μοῦ φαινόντουσαν αἰῶνες. Τότε ἄρχισε ἕνα ἄλλο μαρτύριο γιὰ μένα. Οἱ ἐπιβάτες τοῦ καταστρώματος εἶχαν ἀρχίσει ν' ἀνοίγουν διάφορα πακέτα καὶ καλαθάκια, νὰ βγάζουν διάφορα τρόφιμα καὶ νὰ τρῶνε τρισευτυχισμένοι. Τοὺς κύτταζα μὲ φθόνο. Θὰ βρισκότανε τάχα κανένας χριστιανὸς νὰ μοῦ προσφέρη ἕνα μεζεδάκι; Ἀφιλότιμοι ἄνθρωποι. Δὲ βρέθηκε κανένας.

Γύρισα στὸ κατάστρωμα τῆς πρύμης, ἔπεσα σὲ μιὰ σαζλόγκ κι' ἄρχισα τὴν κουβέντα μὲ κάποιον ἄγνωστο, γιὰ νὰ ξεχάσω τὴν πεῖνα μου. Ἀλλὰ οὔτε τί ἔλεγα ἤξερα, οὔτε τί ἄκουγα. Ἂν μποροῦσα τουλάχιστον νὰ πιῶ ἕναν καφέ, μὲ μιὰ φετίτσα ψωμί. Οὔτε γιὰ καφὲ ὅμως δὲν εἶχα... Τότε ἦρθε ἡ τραγικώτερη στιγμὴ τοῦ μαρτυρίου μου. Ἡ καμπάνα τοῦ βαποριοῦ χτύπησε 11. Καὶ τὴν ἴδια στιγμή, ἀπὸ τὴν πρώτη θέσι ἀκούσθηκε τὸ κουδούνισμα τοῦ γεύματος. Ὅλοι οἱ εὐτυχισμένοι ἐπιβάτες, ποὺ εἶχαν «δηλώσει», ἄρχισαν νὰ κατεβαίνουν, ζωηροὶ καὶ χαρούμενοι, γιὰ τὸ γεῦμα. Ὁ μόνος ποὺ εἶχε ἀπομείνει στὸ κατάστρωμα ἤμουν ἐγώ. Ἔρημος, περιφρονημένος, καταραμένος. Μονάχα ἐγὼ δὲ θάτρωγα μέσα σὲ τόσους ἐπιβάτες. Τὸ ἄδικο μ' ἔπνιγε. Σηκώθηκα νὰ περπατήσω. Καθώς προχωροῦσα, τὰ μάτια μου ἔπεσαν, ἀπὸ τὸ κουβοῦσι, κάτω στὴν τραπεζαρία. Γύρω ἀπὸ τὸ μεγάλο τραπέζι οἱ εὐτυχισμένοι ἄνθρωποι ἔτρωγαν τοῦ κόσμου τὰ καλά. Καὶ σκύλος νὰ ἤμουν θὰ μοῦρριχναν ἕνα κοκκαλάκι. Οὔτε τοῦ σκύλου ὅμως τὴν τύχη δὲν εἶχα. Μὲ πῆρε τὸ παράπονο. Προχώρησα στὴν κουπαστή, ἔκρυψα τὸ πρόσωπό μου, μὲ τὰ χέρια, καὶ—ντρέπομαι ποὺ τὸ λέω τώρα—ἄρχισα νὰ κλαίω, ὅπως ποτὲ μου δὲν εἶχα κλάψει στὴ ζωή μου.

Πῶς νὰ μὴν καταλαβαίνω λοιπὸν τὴν τραγῳδία τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ζαππείου; Ἴσως εἶμαι ὁ μόνος, αὐτὴ τὴ στιγμή, ποὺ τὴν καταλαβαίνω.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

A. DE RIDDER & W. DEONNA

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Ὁ καλλιτέχνης καὶ τὸ κοινό. Ἡ παράδοση

ΟΙΟΣ εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς τέχνης γιὰ τοὺς Ἕλληνες; Ἂς μὴ γυρεύουμε τὴν ἀπάντηση ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ποιητὲς καὶ φιλόσοφους. Δὲ θὰ συζητήσουμε μὲ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη γιὰ τὴ φύση τοῦ ὡραίου, καὶ θ' ἀποφύγουμε νὰ χαθοῦμε μαζί τους, ὅπως τόσοι σύγχρονοι συγγραφεῖς, μέσα στὰ σύννεφα τῆς αἰσθητικῆς μεταφυσικῆς. Θὰ πᾶμε κατ' εὐθεῖαν στὰ μνημεῖα νὰ τὰ ρωτήσουμε, κι' ἐκεῖνα μονάχα θὰ μᾶς ποῦνε καθαρὰ τί ἐπιδιώξανε καὶ τί πραγματοποίησαν στὴν τέχνη τους οἱ Ἕλληνες.

Τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ἐπαληθεύουν μιὰν ἀρχὴ ποὺ ἔγινε κοινὴ στὴν ἐποχή μας, δηλ. πῶς ἡ τέχνη εἶνε ἡ ἔκφραση τῆς κοινωνίας. Αὐτὴ ἡ ἀρχὴ δὲν εἶνε βέβαια ἀπόλυτη καὶ μπορεῖ ν' ἀμφισβητηθεῖ σὲ πολλὲς ἀπόψεις. Μά, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο τόπο, στὴν Ἑλλάδα, ἡ τέχνη ἀποκαλύπτει τὴ στενή της ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ περιβάλλον ποὺ κατάγεται. Ἀπὸ τὸ περιβάλλον αὐτὸ παίρνει τὸν εἰδικό της τόνο καὶ τὴν ἀποστολή της. Ἡ τέχνη εἶνε ἕνας καθρέφτης τῆς κοινωνίας κι' ἕνας βολικὸς ὑπηρέτης της.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι ἡ ἐπαφὴ τοῦ καλλιτέχνη μὲ τὸ κοινὸ ἤτανε πολὺ στενή. Ὁ καλλιτέχνης δὲ γυρεύει νὰ κόψει ἀπότομα τοὺς δεσμούς του μὲ τὸ κοινό, νὰ χαλάσει τὶς ὀπτικὲς καὶ διανοητικές του συνήθειες γιὰ νὰ τὶς ἀντικαταστήσει μὲ τὴν ἀτομική του ὅραση· δὲν προσπαθεῖ νἆναι μὲ κάθε τρόπο πρωτότυπος, περιφρονώντας κάθε τι ποὺ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ὁ καλλιτέχνης τῆς ἐποχῆς μας πιστεύει στὴν ἀνωτερότητά του καὶ εἶναι περήφανος γιὰ τὴν ἀπόσταση ποὺ τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸ κοινό· τὴ θεωρεῖ μάλιστα ἀναγκαία. Σήμερα, μεταξὺ τοῦ καλλιτέχνη καὶ τοῦ κοινοῦ ὑπάρχει πολὺ συχνὰ μιὰ ὁλοκληρωτικὴ ἀσυνεννοησία διανοητικὴ καὶ ὀπτική, πρᾶμα ποὺ μπορεῖ νὰ διαπιστώσει κανεὶς εὔκολα στὶς σύγχρονες ἐκθέσεις. Στὴν Ἑλλάδα δέ συμβαίνει τὸ ἴδιο. Ὁ καλλιτέχνης οὔτε μπορεῖ οὔτε θέλει νὰ ἐγκαταλείψει αὐτὴ τὴν κοινὴ γλῶσσα τῆς τέχνης, ποὺ εἶνε γνώριμη σ' ὅλους, ἕνα εἶδος κοινῆς νὰ ποῦμε γραφῆς ποὺ μπορεῖ καθένας νὰ διαβάζει, γιὰ νὰ τὶς ἀντικαταστήσει μ' ἕνα ἄγνωστο ἰδίωμα.

Κάθε τι ποὺ ὑπάρχει εἶναι συνέχεια ἐκείνου ποὺ ὑπῆρξε πρωτύτερα· μὲ τὸ παρελθὸν δὲν ὑπάρχει καμμιὰ διάσταση. Καμμιὰ σύγκρουση στὴν καλλιτεχνικὴ ἐξέλιξη, εἴτε ἀπότομη ἐγκατάλειψη ἑνὸς μοτίβου, ἑνὸς ὕφους γιὰ νὰ προτιμηθεῖ μιὰ δημιουργία ἐντελῶς καινούρια, ποὺ ξεπετάχτηκε ex abrupto. Τοὐναντίον, ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη παρουσιάζει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος μιὰ καταπληκτικὴ συνέχεια. Οἱ καλλιτέχνες ἀποδέχονται μὲ πειθαρχία τὴν παράδοση: δὲ γυρεύουνε νὰ χτυπήσουν ἐκείνους ποὺ ἤρθανε πρωτύτερα ἀπ' αὐτούς· ὅπως κάνουν συχνὰ οἱ σημερινοί, μὰ νὰ φέρουν τὶς γνήσιες προσπάθειές τους πιὸ μακρυά, στὸν ἴδιο δρόμο, καὶ νὰ προστέσουν κάτι στὸ κοινὸ ἔργο, ἀκριβῶς ὅπως προστέσανε κι' ἐκεῖνοι τὴν ἐποχή τους.

Δὲ ντρεπότανε ν' ἀναγνωρίζουνε τοὺς δασκάλους καὶ νὰ λένε: «τέχναν εἰδότες ἐκ τῶν προτέρων» ὅπως βεβαιώνουν οἱ δύο Ἀργεῖοι Εὐτελίδας καὶ Χρυσοθεμις τὸν δον αἰῶνα. Τὸ πατρικὸ τους ὄνομα δὲν τὸ μεταχειρίζονται παρὰ μόνο σὰν εἶνε μαθητὲς τοῦ πατέρα τους. Οἱ μαθητὲς μάλιστα τοῦ Πασιτέλη ἀλλάζουν καὶ τὸ ἴδιο τ' ὄνομά τους μὲ τ' ὄνομα τοῦ δασκάλου τους. Μερικοὶ καλλιτέχνες, πιὸ νεωτεριστὲς, πρὸ παντὸς ὅταν ὁ ἀτομικισμὸς ἔχει πιὰ ἐξελιχτεῖ,στὴν ἀρχὴ τοῦ IV αἰῶνα, λένε μὲ περιφάνεια ὅτι ἕνα μονάχα δάσκαλο ἀναγνωρίζουνε, τὴ φύση, μὰ ὁ Λύσιππος, ποὺ κυρίως ἐπιμένει σ' αὐτὴ τὴν ἀνεξαρτησία, εἶναι μολαταῦτα ἕνας πιστὸς συνεχιστὴς τῆς ἀθλητικῆς ἀγαλματοποιΐας τοῦ Πολύκλειτου, ἴσως μάλιστα τοῦ Πυθαγόρα τοῦ Ρηγίου· εἶναι ἕνας κρίκος τῆς μεγάλης γλυπτικῆς ἁλυσίδας καὶ ὅλα τὰ σπέρματα τοῦ νεωτερισμοῦ του βρίσκουνται στοὺς προδρόμους του. Κάθε συεδὸν εὕρημα ποὺ ἀποδίδεται σ' Ἕλληνα καλλιτέχνη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἔχει τὶς ρίζες του στὸ ἄμεσο παρελθόν. Οἱ ρυθμοὶ ποὺ ὑποτίθεται πὼς εἰσήγαγε ὁ Πολύκλειτος στὸ ἀνθρώπινο σῶμα, ἀναπαυόμενο, ὑπάρχουν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ 5ου αἰώνα, τότες ποὺ ἐγκαταλείφτηκε ἡ ἀρχαϊκὴ μετωπικότητα.

Οἱ κοντόφαρδες καὶ τετράγωνες ἀναλογίες, τὸ πλατὺ κεφάλι τῶν ἀγαλμάτων του εἶνε στοιχεῖα ἀρχαιότερα τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ VI αἰώνα. Ἕναν αἰῶνα πρωτύτερα ὁ Ἀργεῖος Πολυμῆδης μὲ τοὺς δυὸ κούρους του τῶν Δελφῶν προαναγγέλλει τὸν Ἀργεῖο διδάσκαλο.

Ἡ πρόοδος λοιπὸν συντελεῖται μὲ πολλὲς καὶ μικρὲς προσθῆκες. Ἂς κοιτάξουμε τὸν ἄκαμπτο ἀρχαϊκὸ κοῦρο! Μὲ τὰ μπράτσα κολλημένα στὸ σῶμα, τὰ πόδια ἑνωμένα, τὴ λαθεμένη μυολογία, δὲν εἶναι ἀκόμα παρὰ ἕνα σχῆμα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Μὰ σιγὰ-σιγὰ, ἐκεῖ ποὺ δὲν ἔχει καμμιὰν ἐνέργεια, ἀρχίζει νὰ ἐμψυχώνεται ἀπὸ ζωή. Τὸ ἕνα πόδι προχωρεῖ, τὸ ἀριστερό. Ὕστερα λύνονται τὰ χέρια καὶ διπλώνουν. Ἡ ἀνατομία καὶ ἡ μυολογία ποὺ ἤτανε στὴν ἀρχὴ λαθεμένες, σιγὰ σιγὰ διορθώνονται. Ἡ μετωπικότητα ἐγκαταλείπεται, τὸ βάρος τοῦ σώματος στηρίζεται στὸ ἕνα πόδι, τὸ ἄλλο εἶναι λυγισμένο κι' ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμὴ πραγματοποιοῦνται στάσεις καὶ ρυθμοὶ ἄγνωστοι. Ἔτσι παρασκευάζεται ἡ τελειότητα τῶν τελευταίων πενήντα χρόνων τοῦ V αἰῶνα, οἱ εὐλύγιστοι ρυθμοὶ καὶ τὸ σοφὸ μοντελάρισμα τοῦ IV αἰῶνα, ἡ μεγάλη ἐπιστημονικότητα τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων. Κι' ἕνα μονάχα θέμα θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς δώσει ὁλόκληρη τὴν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης.

Γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ καταπιαστεῖ κανένας αὐστηροὺς διαγωρισμοὺς σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία. Κάθε ἔργο, κάθε καινούργιο ὕφος συνδέονται μὲ τὰ προηγούμενα, κι' ἀναγγέλλουν τὰ ἀκόλουθα· γιὰ νὰ τὰ κατανοήσουμε βαθειὰ, πρέπει ν' ἀναζητήσουμε πολὺ συχνὰ μακρυὰ τὰ πρότυπα. Μέ τί ἀξίωση νὰ ποῦμε πὼς γνωρίζουμε τὸ ὕφος τοῦ Φειδία καὶ τῆς πρωτοτυπίας του, ἄμα δὲν ξέρουμε πὼς δὲν ξεφυτρώνει ἀπότομα μαζί του, μὰ διαμορφώνεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κιόλας τοῦ V αἰῶνα; ἢ τὸ ὕφος τοῦ Πολύκλειτου, χωρὶς νὰ τὸ συνδέσουμε μὲ τοὺς πρωτινοὺς ἐργάτες τῆς Ἀργείας σχολῆς, μὲ τὸ Γλαῦκο καὶ τὰ Διονύσιο, τὸν Ἀγελάδα κι' ἀκόμα παλιότερα μὲ τὸν Πολυμῆδη; Ἐξ ἄλλου, ἂν καὶ ὁ ἰδεαλισμὸς τοῦ V αἰῶνα παραχωρεῖ τὴν ἐπικρατέστερη θέση στὸ ρεαλισμὸ κατὰ τὸν IV αἰῶνα, μένει ὡς τὸ τέλος τῆς Ἑλληνι-

Ὁ Θησεύς. Ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνος. Τὸ καλλίτερο, κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Ρουτέν, γλυπτικὸ ἔργο Ἑλληνικῆς τέχνης. Βρίσκεται στὸ Λονδίνο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
Τῶν A. de Ridder—W. Deonna
(Μετάφρ. Κλ. Λουκοπούλου)
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ
Τοῦ Π. Πρεβελάκη
ΠΑΝΩ ΣΕ ΚΑΤΙ ΗΣΥΧΕΣ ΝΥΧΤΕΣ
Τοῦ Δημοσθ. Βουτυρᾶ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ
Τοῦ Δημ. Ν. Οἰκονομίδη
ΠΟΙΗΜΑΤΑ
Τοῦ Tristtan Corbière καὶ Francis Jammes
(Μετάφρ. Μέμου Γεωργίου)
Ο ΑΛΗ ΠΑΣΣΑΣ ΚΑΙ Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΕΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ
Τοῦ Κ. Καιροφύλα
ΙΟΥΛΙΟΣ—ΑΛΩΝΑΡΗΣ
Τοῦ Δημ. Λουκοπούλου
ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΕΡΕΣ ΩΡΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
Τοῦ Στέφαν Τσβάϊχ
ΜΑ ΒΑΣΑΝΑ ΤΟΥ ΝΕΑΡΟΥ ΒΕΡΛΕΡΟΥ
Τοῦ Ἀντρὲ Μωρουὰ
ΕΓΝΟΙΕΣ
Τοῦ Ἰβὰν Μπούνιν
ΕΝΑΣ ΜΗΝΑΣ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ
Τῆς Ε. Σαμίου

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
Γραφεία: Βουλής 1

Ὑπεύθυνος συντάκτης
Β. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
Ἡπείρη 3

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου
ΝΙΚ. ΓΑΒΑΛΑΣ
Ὁδὸς Πριάμου, Καλλιθέα

ΕΝΑΣ ΜΗΝΑΣ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Τὸ Παρίσι ἔχει μεγάλη κρίση! — Οὐρὲς καὶ ἀλεποῦδες. — Συντριβάνια, μαϊμοῦδες, πανηγύρια. — Ὅλοι στὰ μπλέ. — Καινοτομίες στὰ Ἠλύσια. — «Τὰ ἀληθινὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ».

Ὁλέ τῆς μόδας στὴν Ἀθήνα κι κλαῖς τὸ Παρίσι!

—Πάει, χάλασε τὸ Παρίσι!

—Τί κρίση! Τί νέκρα! Ποιὸς θὰ τὸ λάνεψε!

—Κρίση! Κρίση!.. Κακόμοιροι ἄνθρωποι. Πάω νὰ πιστέψω δυὸ πράματα: Ἤ, ὅτι δὲν φτάνει ἡ ἀλλαστὸ νὰ κάνει κρεμαστάρι, ἤ,—γιὰ ν' ἀποδείξω εὐγενικότερα αἰσθήματα στοὺς φοβισμένους ἀπὸ τὴν κρίση,— ἀπὸ οἶκτο γιὰ κείνους ποὺ δὲν μποροῦν νὰ πᾶν στὸ Παρίσι, ἀπὸ ντροπὴ ἔσως γιὰ τὴν πολλὴ χαρά τους, κρεμιοῦν πένθιμα κρέπια στὶς παρζιάνικες ἐπιστολές τους. Ἀκόμα καὶ μιὰ φορὰ ἀπόδειξη: "Ἔχουν οἱ Ἕλληνες τὴν ψυχολογία τῆς κρίσης; καὶ τὰ μάτια τους δὲ βλέπουν παρὰ τὸ χρῶμα τῆς ψυχῆς τους.

"Ας μὴν ἀπαλπιζόμαστε λοιπόν, ἀγαπητοί μου ἀναγνῶστες. Ἂς ξεκινοῦμε γιὰ τὸ Παρίσι ἔστω καὶ ἔσο συχνὰ μπορεῖμε. Καὶ, μὰ τὴν ἀλήθεια, ἐὰν θὰ τὸ μετανοιώσομε.

Πρέπει ὅμως νὰ ξέρομε καὶ τὰ μυστικά του.

Ὁ Ἀδόλιο, Αὔγουστο, Σεπτέμβριο, τὸ Παρίσι δὲν ἔχει τίποτα. Νέκρα. Σκοτοδίνες γυρνοῦν σταυλίζοντας, ἀναζητῶντας νίκεφο. Ἔτσι καὶ ἔτσι, κλάκα καὶ χρυσοπάπουτα. Χιλιὰ Ἀργεντινῆ, λεζονάτα Ἰταλικιά, κοκκινομάτα Βρετανίκα... Μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ ἀληθινὸ Παρίσι.

"Ας ἔσθομε ὅμως τὸ Μάη, τὸν Ἰούνιο, τὸν Νοέμβριο! Καὶ κορίτσι τὸν Ἰούνιο! Ἄ, τότε, τί φλαμ τακουνάκια καὶ τί χαριτωμένα μουτράκια. Κέφι, χαρά, συνοφιά, βροχή! Τίποτα δὲ λείπει.

"Ὅλο τὸ πρωὶ φιλόξερε. Κρύο ἀρκετὸ γιὰ νὰ φορέσουν δλες οἱ μοντιστένες κ' οἱ ἀδερφές τους οἱ πικόδιες τὶς γούνινες κάπες τους. Κρίση! Τρεῖς ἀσημένιες ἀλεποῦδες, κάποτε δυό, σπάνια μιά. Κρίση! Κι ὅσες δὲν ἔχουν τέτοιο θησαυρό, τὸ γίγνουμε στὴ ζέστη. Μπλὲ μαρίν. Ὅλες στὰ μπλὲ μαρίν. Πρὶ καὶ πὼ κανένα ταγεραὶ κι γκρίζο μὲ πλὲ μαρίν μπλούζα, καπέλο γάντια παπούτσια καὶ τσάντα. Κρίση! Μὰ ἡ μόδα εἶναι πανταχοῦναγη.

—Ἐκεῖ ἀγαποῦμε τὴν ἀνεξαρτησία καὶ τὸ ἀτομικὸ γοῦστο, μοῦλεγε κάποτε μιὰ ξανθὴ μίζις. Ἡ μόδα στὸ Παρίσι σέρνει ὅλες τὶς γυναῖκες ἀπ' τὴ μύτη. Δὲν κοιτάζουν τί τοὺς πηγαίνει, παρὰ τί λέει ἡ μόδα νὰ φορέσουν.

—Δίκιο ἔχεις, ἐκεῖθε μου μίζις. Βεγνὰ ὅμως κάτι πολὺ σημαντικό. Τῆς παρζιάνας τῆς πηγαίνουν ὅλα. Πέρυσι θὰ ἀρκοῦσαν πῶς τὸ πράσινο εἶναι τὸ μόνο χρῶμα ποὺ τῆς πηγαίνει τόσο καλά. Φέτος, μὲ τὴν ἴδια εὐκολία βρίσκει χίλια νὰ σκεφτεῖ τὴν ἐκμετάλλευσή της. Τὰ μοτίβα τῆς μεγάλης τέχνης περνάνε ἀμέσως στὴ βιομηχανικὴ τέχνη, εἰδικὰ στὴ ζωγραφική τῶν βάζων. Ἐκεῖ ὁ ἕνας ζωγράφος κοπιάρζε τὸν ἄλλο. Ὁ Παμφαῖος κοπιάρει τὸν Νικόσθενο. Ὁ Νικοσθένης τὰ καραβάκια τοῦ Ἐγεξία. Ὁ Χαυρλίων μιμεῖται τὶς ἑφηβικὲς σκηνὲς τοῦ Ἐπίκτητου. Κανένας δὲ σκέπτεται νὰ ἐμποδίση τὴν καραποίηση. Τοὐναντίον ἡ καραποίηση εἶνε ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλληνικῆς αἰσθητικῆς. Τί ἀναρίθμητες ἀπομιμήσεις ἑνὸς φημισμένου ἔργου! Πόσες ἀντιγραφὲς τοῦ Ἀποσκανθιζομένου, τοῦ Δορυφόρου, τοῦ Διαδουμένου! Τὰ περισσότερα ἔργα φαινομενικὰ μονάχα ἤτανε καινούρια· μιὰ μικρὴ ἐπιτυχημένη προσθήκη, μιὰ ἀλλαγὴ τοῦ φύλου, τοῦ ὀνόματος, ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὸ ἀγάλμα στὸ ἀναγλύφο, ἀπὸ τὴ ζωγραφικὴ στὸ ἀνάγλυφο, τέλος μερικὲς ἀσήμαντες λεπτομέρειες ἤτανε ἀρκετὲς, μ' ὅλο ποὺ δὲν ἔκαναν δυσδιάκριτο τὸ πρωτότυπο, νὰ δώσουν στὸ ἔργο μιὰ καινούρια ζωή.

(κατ. Κ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ)

Ὁ Μαυρίκιος Σβάρτς, ἱδρυτὴς-διευθυντὴς τοῦ θεάτρου Γίντις τῆς Ἀμερικῆς.

Σάρου φανές. Τί τρέχει; Ἡ νεολαία. Οἱ καμιζόλοι τοῦ βασιλιᾶ. Κάποιος Μορρᾶς πάει νὰ τοὺς ἀλαφιάσ τὰ κάματα. Καὶ τώρα τρέχουν ξαναμένοι στὰ Ἠλύσια μὲ μιὰ ἀγωνιεῖτα στὸ στήθος. Τρέχουν κ' οἱ καλοκάγαθοι πολιτικοὶ μὲ τὶς κοντὲς ἄπαρες μαγγοῦρες τους. —Ζήτω! Ζήτω!— Ποιὸς ζήτω; —Ὁ βασιλιάς, ἡ βασίλισσα, δὲ μᾶς νοιάζει! Ζήτω!

Κανεὶς δὲ θυμόνει. Γιατί ἄλοι συμφωνοῦν κατὰ βάθος. Ὅταν ἀκοῦς τὸν γαλὸ νὰ φωνάζει: «Ζήτω», ὁποιοδήποτε Ζήτω, νὰ ξέρεις. Φωνάζει «Ζήτω τὸ φράγκο». Κι ἂς λέει βασιλιάς ἢ βασίλισσα, δημοκρατία ἢ κομμουνισμός. Γιὰ σήμερο σήμερα μέσα στὰ Ἠλύσια καὶ φώναξε: Κάτω τὸ φράγκο! Καὶ θὰ καταλάβεις. Δὲν θὰ τοὺς δεῖς νὰ κάθονται ἔτσι ἀνέγνοι καὶ νὰ σὲ κοιτάξουν, ὅστε καὶ μὲ περιφρόνησι. Θὰ μανιάσουν. Καὶ θὰ φᾶς ξύλο ἀλύπητο...

Ἀφοῦ δὲν σκεπτόμαστε ν' ἀγγίξομε τὸ φράγκο, δὲ χαλάμε κ' ἐμεῖς τὸ κέφι μας. Ἐβαλοῦμε ὅλοι τὸν περίπατό μας. Κοιτοῦμε. Ποῦ εἶναι τὰ ἄφαλα, ἀκριβὰ μαγαζιά; Ἔφυγαν γιὰ ἄλλες γειτονιές. Ἐδῶ οἱ ἀγγλοδόξαροι, οἱ γερμανοεβραῖοι τὰ βάλανε ὅλα. Καὶ ἀνοιχτὰ τὰ περίφημα Uniprix. Μὲ 5, 10, 20 φρ. βρίσκεις ὅ,τι θέλεις. Ρολόγια ποὺ δουλεύουν! Φορέματα λινά, βαμβακερά, μάλλινα καὶ μεταξωτά. Καπέλλα. Λινάρι, μυρωδιές, πίπτα, ποτήρια. "Ὅτι βάλεις μὲ τὸ νοῦ σου. Κι οἱ γυναῖκες σκοτίνονται πολὺ ν' ἀγοράσει τὰ περισσότερα.

Πλησιάζομε τώρα τὸ Ρὸν—Πουάν. Τὰ κρυστάλινα περισσέρια ἀπὸ τὰ ἕξη συντριβάνια τριάζουν τώρα πρασινόχρουσες σφῦρες, φηλὰ ὡς τὶς παγιοφυλλὲς κασταν.ές. Σωστὰ παγώνια. Καὶ τὰ πουλάκια μεθυσμένα ἀπὸ τόσα σιδερωνόδοξαρα, τιτιβίζουν, τιτιβίζουν ἀκατάπαυστα.

Δεξιὰ μας, μεγάλη κοσμοσυρροή. Τὸ 3-παίβριο πανηγύρι στοὺς «Ἀνάπηρους». Παριζιάνικο κατ' ἐξοχὴν γλέντι. Τρέχει ὁ κοσμάκης στὶς ξύλινες παράγκες νὰ διασκεδάσει. Τεῖκο, χειροβάνια, ἀλογάκια, σκοποβολή. "Ἕνας νέγρος, θυλάρι θέμα προσπαθεῖ νὰ προσελκύσει τοὺς γκίγκες μὲ τὰ «κόκα του. Οἱ συντρόφιές του, γυμνές, φρόμαγκας, ἐξζοντισκομένες θυμίζουν πλιμανιόστυλες τῆς Μασσαλίας. Ἀνεγκλείνουν τὶς φτωχικὲς ρόμπες τους, νὰ δοῦν οἱ γκίγκ καὶ νὰ θαυμάσουν...

Μὰ δὲν ἀνοίγουν κανενὸς τὴν ὄρεξη.

Πιὸ πέρα, τὰ περίφημα ἀλογάκια μεταμορφώθηκαν σὲ ἠλεκτροκίνητα μοτοσυκλετάκια. Μπαίνεις μέσα, σὲ συνεργεῖο μὲ ἕνα σωλήνα ἀπὸ λινάτσα καὶ βιομηχανικὴ ἀμμοβολὴ. Ἀχ! μόνο γυρίζεις μὲ ἀλιγοτέρη ταχύτητα, ἀλλὰ καὶ ἀνεβαστεκίνησις ρωσσικὰ δοντιά. Καὶ γιὰ τὴν ἀκρη ἡ εὐχαριστήση ἀκάρεια ἔχει καὶ δυνατὸ σκαμπιλέβαρα.

"Αγ, νάκουστε ἀπὸ κομμὰ μεριά. Τί γέλοια. Τί σκαλιαμένα μούτρα! Ποιός ἀμεβάλλει; Γερουντοκόρες ποὺ χρειάζονται δυνατὸ συγκινήσεις κλπ... σαὶν συρὲ (ἂς πρῶτα εὐθλιβεῖ).

—Κοίτα, μὰ κοίτα λοιπόν, μοῦ φωνάζει ὁ σύντροφός μου. Δένε πῶς ἔμαθε οἱ Γάλλοι αἴμωσε φιλοπάλεμοι. Γιὰ δὲς μόδρα. Τὶς πιὸ κτηνιεμένες ἀπ' τὸν φόβο φάτσες σίγουρα τὶς ἔχουν τὰ πολλὰ κάρια μας. Οἱ σαὶν-συρὲν μαζί! Κοίτα πῶς τοὺς κόβεται ἡ γολή...

Κ: ἀλήθεια.

"Ὅταν κάθίσουν γελοῦν καὶ πιστρωνοῦν ἄλο τὸν κόσμο. Μὰ ὅταν σταματήσει τὸ δαιμονισμένο γκολίκι καὶ ἀναγκάσουν τὴν πάτσα του, τὸν σωλήνα ποὺ σκεπάζει ἄκους, οἱ κακόμοιροι οἱ ἀβλέπιδες μοιάζουν περισσότερο μὲ θρηνοῦντες γάτους...

Ἀκυκλοφορῶμε τὴν παραγκοκομμένη γέφυρα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Σιγά, σιγά, κατεβαίνομε τὸν ποτισμό. "Ἀρχισε πιὰ νὰ βραδιάζει. Ἀπὸ μακριὰ οἱ προβολὲς τοῦ νάζγκαρα πάνω στὴ μαρμαρένιες δανταλλες τῆς Νότρ-Νταμ ποὺ μοιάζει: ἔστω γεισμένη ἀπὸ ἄπιρη πάγνη. Μιὰ τεράστια ξύλινη σκάλα ποὺ χωρᾶει 10.000 θεαταῖς. Δέβοιν σήμερα τ' «Ἀληθινὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ». Τὰ παιδάκια τῆς Μαγκαντρὶ θὰ τραγουδήσουν τὰ γλυκὰ μελοδικὰ τραγούδια. Τὰ παιδάκια τῆς Μαγκαντρὶ θὰ τραγουδήσουν τὰ γλυκὰ μελοδικὰ τραγούδια. Ἀπὸ μιὰν ἄλλη μεγάλη κατεντρᾶλ, τὴν Ρένς, ἔστειλαν εἰδικοὺς καλλιτέχνες ποὺ θὰ παίξουν τὰ σημαντρα. Τὰ μουσικὰ κόμματα τοῦ Μαστσὲ θὰ συνοδεύσουν τὰ τραγούδια. Σαὶν-Ἐκζοὐπὲ μήνες παιδοῦτσια. "Ὅλοι παρμένουν μὲ ἀγωνία. Θ' ἀφίσει ὁ καιρὸς νὰ χαροῦν τὰ Θεῖα Πάθη; Χτὲς ἔπιασε καταιγίδες, καὶ μήτε φοχὴ δὲ μπόρασε νὰ σταθῆ ἄξιο.

Σήμερα 10.000 παρεῖζάνοι πλησιόνουν ἀπὸ δέκα ἕως 100 φρ. καὶ πιάνουν τὴ θέση τους. Δεξιὰ τους ὁ Παράδεισος, ἀριστερὰ ἡ Κόλαση μὲ τοὺς καβουρδισμένους δαιμόνους. "Α, τί τραγουδιστὴ γλῶσσα μιλοῦσαν τὸν μεσαίωνα οἱ Γάλλοι. Ὁ Arnoul Grebau, ποὺ τόσο ἀγαποῦσε ὁ Ἰωαννὴς Νουμπαλαί. Καὶ τί ποίηση, μὲ τί ἁπλὰ μέσα. "Αν δὲν εἶταν οἱ τρεῖς κυκλιστὲς φωνάρες τὸν ἠθοποιῶν τῆς γαλλικῆς Κομεντ—πῶ τόσο λίγο τραγοῦσαν τὰ τέσσερα ἄγρια παιδί— θὰ ἔφτιοβαστε πῶς τὸ τέλειωσε στὸν 20ὸν αἰῶνα. Μὲ φωνὲς τρομερὲς— τα-ρα-τα-ρα-τα-ρα! καὶ δὲ γίνεται τίποτα. Κυρίως ποὺ τὰ τραγοῦνα ἐπαναλαμβάνουν πολλαπλασιάζοντας μὲ τὸ δέκα κάθε τέτοιο λάθος κακοῦ γούστου.

Ἀέμπαι ὅμως ὁ καθεζερὸς νανός. Καὶ τὸ φαγγάρι παίρνει μέρος στὸ ἄγιο πανηγέρι. Βγαίνει νὰ φωτίσει τὸν Παράδεισο καὶ τὶς καλὲς πράξεις, κρόσταει θυμωμένο κάπιο ἀπὸ κοινὰ σύνεφα, σκίβει τὴς προβοσίας. Κι ὁ ποτισμὸς κατεβαίνει σιωπηλός, πηγτός, σὰν μαρμαρένιο φίδι.

"Ἀβειλὰ μου σιλλογίζομαι ἕνα ἄλλο θέμα. Δὲν τὸ εἶδα στὴν Παλαιστίνη. Μήτε στὴ Βαρσοβία ἢ τὴ Μόσχα. Μήτε στὴν Ἰσπανία. Ἐδῶ τὸ εἶδα, δυὸ δίμματα πιὸ πέρα, σὸ ἄλλο βρεχτὸ τοῦ Σηκουάνα. Κ' οἱ λυπητερὲς καμπάνες τῆς Νότρ-Νταμ, ποὺ ἔκλαφαν τὴ Σταύρωση, συνόδεψαν Θεϊαὶ τοὺς τὸ «καταφαρμένο θέμα». Θέλω νὰ πῶ τὸ ἀληθινό, τὸ σωστὸ μὲ σόρκια καὶ δοσὰ ἀβρεῖαο θέατρο.

Στὸ κακὸ καὶ φτωχικὸ πιὰ κάβρο τῆς Σάρα Μπερνάρ, ὁ μεγάλος Ἑβραῖος ἠθοποιὸς, ὁ Μωρὶς Σβάρτς, ἔπαιξε τὸ ἔρμπο ἐκεῖνο (τὴν ἐπομένη) τὸν «Ψεύτικο Μεσσία». Ὀγδόντα ἡλικιοῦοι, γοφεῖτρες καὶ τραγουδίστες, ἤρθαν μαζί του ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη. "Ἐνα μήνα τώρα, κάθε ἑβδομάδα, ἀναγγέλλει ὁ Μωρὶς Σβάρτς τὴν ἀναχώρησή του. Μὰ τὸ πλῆθος δὲν τὸν ἀφνιεῖ. Τὸν εἶδε καὶ κατάλαβε. Τέτοιοι ἠθοποιοὶ δὲν βιάζουν πολὺ οὔτε στὸν κόσμο. Ἡ Χαμπίμα, τὸ θεατρο τοῦ Γκρανὸδοῦ στὴ Μόσχα. Κανένας ἄλλος. Καὶ πάλι, κ' αὐτὰ σ' ἄλλο εἶδος.

Ὁ Μωρὶς Σβάρτς παίξει κατοχυαλιστικά! Δὲν στυλιζέρει: ὅπως ἡ Χαμπίμα. Μήτε δίνεται ὁλόκληρος στὴ γόγκυρα, ἐκεῖθε τρέλλα τοῦ Γκρανόδου. Δὲν κάνει κωμικοτόφρα. "Αλλὰ, φυσικά, παίξει τὸν φαΐτικο Μεσσία κ' ἔχει μπροστά του ὅλους τοὺς φανατισμένους ἀπὸ φῶς ποὺ θὰ βλέπομε ἐμεῖς, προφῆτες, ἢ ἔν τῷ τρόπῳ κοινὸν ἐπετράπη νὰ τὸ ἐπισκεφθῆ. Ἐπήρε ἕνα Γιαντίσαρον μαζί μου καὶ ἐπήγαν καὶ ἐγὼ εἰς τὸ Σεράγι διὰ νὰ παρατάξω μάρτυς μιᾶς συνθήκης χρονολογουμένης ἀπὸ μακρυνὰς αἰῶνας.

»Ἐπειδὴ ὁ Ἀλῆς ὑπῆρξε πασᾶς, διὰ τοῦτο μετεχειρίσθησαν τὸ κεφάλι του μὲ τὸν σεβασμὸν τὸν ἐφειλόμενον εἰς τὸν παλιὸν του βαθμόν.

Ἀντὶ νὰ τοποθετηθῆ λοιπὸν εἰς τὴν θύραν τοῦ Σεραγίου, ὅπως ἔγινετο συνήθως, ἐτοποθετήθη εἰς ἕνα δίσκον, τοποθετηθέντα ἐπὶ χαμηλῆς μαρμαρίνης στήλης, ὅπου ὡμοιάζε καταπληκτικῶς μὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου. Ἐπάνω εἶχε τοποθετηθῆ μία ἐπιγραφὴ περιέχουσα τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν. Εἰς Μπουσταντζῆς ἔστεκε μπροστὰ κρατῶν ἕνα ραβδί εἰς τὸ χέρι. "Οταν ἔφθασα, μοῦ ἔκαμαν τόπον διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ ἴδω τὸ θέαμα αὐτό.

»Οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἐπιδεξιοὶ εἰς τὴν τέχνην τῆς παρασκευῆς τῶν κεφαλῶν, τὰς ὁποίας ἐνδεῖτευν ἔτσι, Ἡ ἐξωτερικὴ μορφὴ, τὰ χαρακτηριστικά, ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου, διετηρήθησαν ὡς ἐὰν ἡ κεφαλὴ δὲν εἶχεν ἀποκοπῆ ἀπὸ τὸ σῶμα. Ἡ μορφὴ τοῦ Ἀλῆ ἦτο παχειά, δὲν ἔφερε διόλου ἰχνη ὑπηρετέων καὶ εἶχεν ἔκφρασιν μεγαλείου καὶ ἐνεργητικότητος. Τὰ χαρακτηριστικά του ἦσαν μεγάλα, εὐάρεστα, καὶ ἐδείκνυον ἄνθρωπον μορφῆς ἐπιθετικῆς.

»Διέκρινε κανεὶς εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιφάνειαν εἰλικρινείας καὶ ἀπλότητος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκρυπτετε μὶα καρδιὰ βρίθωδης κακότητος. Τὸ φαλακρὸν μέτωπόν του ἦτο ἐξκιρετικῶς πλατύ. Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς ἦτο μία τοῦφα τριχῶν, κατὰ τὸ σύστημα τῶν νεωτέρων Ἀλβανῶν καὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τῆς χώρας αὐτῆς. Ἡ γενειάς του, χρώματος ἀργυροστάκτου, ἦτο μετρίου μήκους. Πολλοὶ περίεργοι ἐδιάβαζαν μὲ μεγάλην προσοχὴν τὴν ἐπιγραφήν, ἡ ὁποία εἶχε τοποθετηθῆ ἐπάνω ἀπὸ τὸ μεφάλι τοῦ Ἀλῆ. Ἀντίγραφον τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς ἔλαβον ἀπὸ τὸν Μπουσταντζῆν.

»Ὁ Ἀλῆ πασᾶς εἶχεν ἐλκύσει τὴν προσοχὴν ἐλκυλήρου τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως τῆς Ἀγγλίας. Εἰς ἔμπορος λοιπὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἔκαμνε μίαν λαμπρὰν ἐπιχείρησιν ἐὰν ἠγόραζε τὴν κεφαλὴν μὲ τὸν δίσκον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξετίθετο καὶ ἐστέλλεν ἀμφότερα εἰς τὸ Λονδῖνον διὰ νὰ τὸ ἐκθεσῃ εἰς τὴν Λευκάδα, πέλιν φρουρουμένην ἀπὸ ἀσθενῆ φρουράν, νὰ ἐπιδράσουν κατ' αὐτῆς καὶ νὰ ἀφαιρέσουν μὲ εὐκολίαν τοὺς θησαυροὺς του. Ἐφρόντισε λοιπὸν νὰ τοὺς στείλῃ εἰς Μάλταν μὲ ἕν πολεμικόν. Ἔκτοτε ἀγνοεῖται τί ἀπέγιναν.

»Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τοὺς ὁποίους ἔλεγον σημαντικωτάτους, τὰ πράγματα διέψευσαν τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ τοὺς ἰδιοποιηθοῦν. Ὑποτίθεται (τοὐλάχιστον ὅπως διατείνεται ἡ γυνεῖκα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ) ὅτι μέγα μέρος τῶν θησαυρῶν του ἐστάλη εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐπαναστάτας, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Ἀλῆς συνεννοεῖτο, διὰ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ ἔλθουν εἰς θοηθειάν του καὶ διελύσουν τὴν πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων.

»Ἡ γυνεῖκα τοῦ Ἀλῆ, ἐνεμαζομένη Βασιλικὴ, ἦτο κόρη ἑνὸς παπᾶ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα. Ὁ σύγυιός της τὴν ἠγάπα παραφόρως. Φῆμαι διεδίδοντο ἔτι τὸν εἶχεν ἀπατήσει καὶ ὅτι ἐκεῖνη ἔμελλε νὰ λάβῃ ὡς ἀνταμοιβὴν τρία τσιφλίκια. Εἶναι βεβαιωμένον ὅτι ἐκεῖνη μετεχειρίσθη ἔλα τὰ μέσα διὰ νὰ ἀπατρέψῃ τὸν Ἀλῆν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἀπελπισμένον σχέδιον, τὸ ὁποῖον εἶχε συλλάβει, δηλαδὴ νὰ ἀνατινάξῃ εἰς τὸν ἀέρα τὸν ἑαυτόν του, ἐκείνην καὶ τὸν θησαυρόν του. Εἶναι γνωστὸν ἐπίσης ὅτι αὐτὴ ἐμεσίτευσε νὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ συνομιλίαι, τὰς ὁποίας ἔσχεν ὁ Ἀλῆ πασᾶς μὲ τὸν Χουρσὶτ πασᾶν. Ἀλλὰ δὲν φαίνεται νὰ εἶνε ἀσφαλὲς αἱ ὑπόνοιαι τὰς ὁποίας εἶχεν ἐναντίον της.

»Τὴν 19 Μαρτίου, ὀλίγον μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἡ Βασιλικὴ καὶ ἔνα ἀρκᾶ πᾶν, ἤτοι τουρκικὴν βωδάμαξαν. Ἐστάλη εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Πασᾶ τριάρχου καὶ ἐτέθη ὑπ' εὐθύνην του Ἐκεῖ τὴν εἶδα. Ἡ Βασιλικὴ ἦτο μία ὡραία γυναῖκα, 35 περίπου ἐτῶν. Εἶναι ἀξιοπρατρήστος ἡ κομψότης τῶν γραμμῶν τοῦ σώματός της. Οὐδέποτε ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ διαμέρισμά της παρὰ μόνον διὰ νὰ μεταθῇ εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία δὲν χωρίζεται παρὰ ἀπὸ τὴν αὐλήν. Καὶ τότε δὲ σκεπάζεται μὲ ἕνα μακρὺν πέπλον. Εἶναι εἰς κατάστασιν τελείας νενίας, ὥστε ἔγινε πρότασις νὰ ἀνοιχθῇ συνεισφορά, τὴν ὁποίαν ἐπεφορτίσθην ἐγὼ νὰ ἀναλάβω. Ἡ κατάστασις τοῦ ἀδελφοῦ της, κλεισμένου εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μπουσταντζῆ Μπασᾶ, εἶναι ἀκόμη χειροτέρα. Δὲν θέλω μὲ αὐτὰ νὰ συμπεράνω ὅτι αὐτῆ εἶναι ἀθῶα, διότι εἰς τὴν Τουρκίαν συχνὰ συμβαίνει νὰ μὴ λάβῃ κανεὶς μίαν ἀμοιβὴν, τὴν ὁποίαν δὲν ὑποσχέθησαν καὶ τὴν ὁποίαν ἀξίζει, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὴν ἐγνώρισαν εὐχαρίστως βεβαιώνουν ὅτι ὑπῆρξε πάντοτε καλὴ καὶ γλυκεία. Ὁ Ἀλῆς εὗρεν ἐν αὐτῇ μίαν σύντροφον πιστὴν, παρὰ τὴν μεγάλην διαφορὰν ἡλικίας μεταξύ των. Τὰ κάλλη της εἶχον μεγάλην ἐπίρροην ἐπ' αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ὅμως ἐκείνη δὲν μετεχειρίσθη παρὰ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπηυθύνοντο πρὸς αὐτήν.

* * *

Ἐδῶ τελειώνουν αἱ πλήρεις ἐνδιαφέροντος πληροφορίαι τοῦ Ἀγγλου διπλωμάτου περὶ Ἀλῆ πασᾶ καὶ Βασιλικῆς.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

Ἐκθεσις τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Σεραγίου

Σχεδιόγραμμα Α. Βώττη

Ὁ τάφος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῶν παιδιῶν του.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΟΡΙΩΤΗ

Ἀγαπητὰ «Νεοελληνικὰ Γράμματα».

"Ας μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ φίλος κ. Κλέων Παράσχος στὴν ἐποχὴ τῆς γελαστῆς ἀοριστίας νὰ προτιμῶ τὴ δύστροπη ἀκριβολογία. Ὅταν ἡ Γαλλικὴ Γραμματικὴ ρητὰ μᾶς διδάσκῃ πῶς τὰ ὀνόματα στίχος (vers) καὶ ποίηση (poésie) «δὲν πρέπει νὰ νοιζόνται συνώνυμα» ὅταν ὁρισμὸς τοῦ γαλλικοῦ στίχου εἶναι: «ἄθροισμα ἀπὸ λέξες ποὺ ρυθμίζονται κατὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν» ὅταν τὸ μέγεθος (la grandeur) τοῦ γαλλικοῦ στίχου μετρέται μὲ συλλαβές, ἔχω κάθε δικαίωμα νὰ παρρήσιαζω ἅμα γράψη ἕνας καὶ τόσο δόκιμος κριτικὸς πῶς ὁ Οὐγκὼ «σπάζει τὸ στίχο, τὸν μεγαλόνει, τὸν πλαταίνει».

—Οὔτε σπάζει, εἶπα, οὔτε μεγαλόνει, οὔτε πλαταίνει τὸ στίχο του ὁ Οὐγκώ. "Ἐξω ἀπὸ τὴ θεμιτὴ ἐλευθερία μὲ τὸ δρασκέλισμα τῆς ἔννοιας (ὅπου δὲν εἶταν αὐτὸς οὔτε ὁ πρώτος οὔτε ὁ μόνος), κ' ἔξω ἀπὸ τὴ σπανιοτάτη τριχοτομία τοῦ ἀλεξανδρινοῦ, ὁ στίχος τοῦ Οὐγκώ, μικρὸς ἢ μεγάλος, εἶναι πάντα στίχος σωστὸς καὶ ποτὲ μεγαλύτερος ἀπὸ 12 συλλαβές.

Οὔτε, ὅπως μὲ παρουσιάζει ὁ κ. Κ. Π., φαντάστηκα ποτὲ νὰ «τοῦ θυμίσω ὅτι πλατύτερος γαλλικὸς στίχος ἀπὸ τὸν ἀλεξανδρινὸ (τὸ δωδεκασύλλαβο) δὲν ὑπάρχει—πρᾶγμα «ατοιχειωδέστατο» ποὺ τὸ ἤξερε. Εὐτυχὼς ἔγραψα, καὶ εἶναι τυπωμένο, ἁπλὰ καὶ καθαρά: «μεγαλύτερος τὸν στίχος (τοῦ Οὐγκώ) εἶναι ὁ ἀλεξανδρινός». Γιατὶ δέβαια τὸ ἔξερε πολὺ καλὰ ὁ κ. Κ. Π., τὸ ἔξερο κ' ἐγὼ κ' ἡ δλη μου ἡν ἀγραμματοσύνη στὰ μεταφυσικὰ τῆς νεοχριστιανῆς, πὼς στὴν μεγαλύτερους ἀπὸ τὸ δωδεκασύλλαβο κατασκευάζανε, ὅταν τὸ ἄστρο τοῦ Οὐγκὼ ἔσβηνε πιά, οἱ Γάλλοι προφῆτες τοῦ Συμβολισμοῦ, καὶ πρώτος, νομίζω, ὁ Μαλλαρμέ.

"Αλλο τὸ ζήτημα ἂν τὸ ἀρμονικὸ πολύμορο κατασκεύασμα τῆς ρυθμικῆς, πάντα ὅμως σ τ ε ν ὰ μ ε τ ρ ο μ ἐ ν η ς ἐξωτερικῆς μορφῆς τοῦ λόγου, ποὺ λέγεται στίχος τοῦ Οὐγκὼ, χωρεῖ μέσα του καὶ ὀγκώνει καὶ κάνει νὰ φαντάζουνε ποιητικὰ νοήματα μὲ «ἀπέραντο πλάτος ἢ ἔκταση—ἐγὼ ἁπλὰ κ' ἔλληνικώτερα θὰ τὸ ἔλεγα «μὲ ὕψος». Κ' ἐπειδὴ μοῦ γίνεται προκλητικὰ τὸ ἐρώτημα «κ' γνωρίζω στίχους πλατύτερους ἀπὸ τοὺς περίφημους τοῦ Βοὸ», τολμῶ νὰ βεβαιώσω, καὶ χωρὶς τὸ κόμπος τοῦ Βαλερὶ ἢ ἄλλου, πὼς γνωρίζω χιλιάδες «ὑψηλότερους» ἤ, ἔστω, «πλατύτερους», καὶ μὲ λιγώτερες ἀπὸ 12 συλλαβές. Εἶναι—γιὰ νὰ πάμε λίγο μακριὰ—στοὺς ἀρχαίους, στὴ θυλαντινὴ μας ὑμνογραφία, στὰ δημοτικά μας τραγούδια εἶναι στὸ Δάντη καὶ στὸ Σαιξπεῖρο, καὶ πλήθος ἄλλοι ἄλλου. Εἶναι, προχειρότερα, στὸ «Ψαλτήρι». Καὶ ἀκριβῶς στὴν ἀρχὴ τῆς Ἀπολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ μας ἀκούμε ἄφραστα καὶ ἀσύγκριτα πρότυπα γιὰ στίχους σὰν κοῦς τρεῖς κ' ἑξηντατρεῖς τοῦ «Βοῦρε, μέσα στὸν 103 ψαλμό: «Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον...»

Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΛΩΝΑΡΗΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ πέφτει στὴ μέση τοῦ καλοκαιριοῦ.

Οἱ ἀχραῖοι 'Αθηναῖοι τὸν ὠνόμαζαν «'Εκατομβαιών» κι' ἦταν ὁ πρώτος στὸ ἔτος τοὺς' πρωτήρεα εἶχε ἄλλο ὄνομα.

Τὸ ἅμματον ἡ 16 'Ιουλίου, τὸ ἕβγατον ἡ 14 Αὐγούστου. 'Εκατόμβαια στὴν 'Αθήνα ἔλεγαν ἕνα ἀπ' τὰ μεγάλα πανηγύρια, ποὺ γινόταν τὸ καλοκαίρι κι' ἀκριβῶς τὸ μῆνα 'Ιούλιο, ὅπως ἐμεῖς τὸν λέμε.

Τὰ 'Εκατόμβαια δὲν ἦταν ἀπὸ παλαιοῦθε ντόπια γιορτή, ἦταν φερτή. Καὶ πρῶτα-πρῶτα τὰ γιόρταζαν στὴ Λακωνική γιὰ χάρι τῶν θεῶν Δία καὶ 'Απόλλωνα. 'Εκατὸ ἄδεια ἔσφαζαν καὶ τὰ ἔκαιαν ἀπὸ ἀκριβὸ γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸ θεό. Μιὰ ἀπ' τὶς μεγαλύτερες θυσίες τῶν ἀχραίων ἦταν αὐτὴ ἡ θυσία.

Τὴν ἔλεγαν ἑκατόμβη καὶ τὴν ἀναφέρει κι ὁ "Ομηρος, γιατὶ πολὺ συχνὰ γινόταν στὴν ἐποχή του.

Τὰ 'Εκατόμβαια ἀπ' τὴ Λακωνικὴ τὰ πῆραν καὶ στὴν ἄλλη Πελοπόννησο' κι ἀπὸ κεῖ σιγὰ σιγὰ ἤρθαν καὶ στὴν 'Αττική.

Κι ἀπὸ τότε ἄλλαξαν οἱ 'Αθηναῖοι καὶ τὸ παλιὸ ὄνομα τοῦ καλοκαιριοῦ αὐτοῦ μῆνα· τὸν εἶπαν 'Εκατομβαιώνα.

Αὐτὸν τὸ μῆνα μιὰ φορὰ στὰ τέσσερα χρόνια γινόντανε καὶ τὰ Μεγάλα Παναθήναια, ἡ πιὸ μεγάλη καὶ ξακουστὴ γιορτὴ στὴν 'Αθήνα. Βρέθηκε ἀπ' τοὺς παλιοὺς νὰ πανηγυρίζουν. Οἱ 'Αθηναῖοι γιὰ χάρη τῆς μεγάλης τους προστάτισας τῆς θεᾶς 'Αθηνᾶς ποὺ περίλαμπρο ναὸ τῆς εἶχε χτίσει ὁ Φειδίας πάνω στὴν 'Ακρόπολη' τὸ ὁλομάρμαρο μὲ κολῶνες χτίριο ποὺ τραυματισμένο, ὅπως τ' ἄφησε ὁ βάρβαρος Μοροζίνης σώζεται καὶ σήμερα. 'Ο ξακουστὸς σ' ὅλον τὸν κόσμο Παρθενῶνας, τῆς παρθένας 'Αθηνᾶς ὁ ναός. Ζούγλια πανηγυριὰ ἔπιανε τοὺς 'Αθηναίους μὲ τὰ Παναθηναιά τους, ποὺ τὸ πιὸ σπουδαῖο μέρος τους ἦταν ἡ πομπή. Εἶδος σημερινῆς περιφορᾶς ἐπιταφίου. Τὸν πέπλο ποὺ γιὰ 9 μῆνες μὲ τὴν ἴδρεια τῆς θεᾶς ποπάνω τους ὕφαιναν καὶ κεντοῦσαν τὰ κορίτσια τῆς 'Αθήνας, τὸν ἔφερναν σὲ ὁμάλωμα πλοίου ποὺ ὀνόμαζαν «Ι ε ρ ὰ ν ὑ» πάνω στὴν 'Ακρόπολη. 'Αφαιροῦσαν ἀπὸ τὸ ξόανο τῆς 'Αθηνᾶς τὸν παλιὸ ποὺ τὸ εἶχε τυλιγμένο καὶ τῆς φοροῦσαν τὸν καινούριο τὸ νιοῦφασμένο. 'Η πομπὴ ξεκινοῦσε ἀπ' τὸν Κεραμεικὸ (κοντὰ στὸ σημερινὸ Γκαζοχώρι), περνοῦσε στὴν 'Αγορᾶ, στὸ 'Ελευσίνιο καὶ Πελασγικὸ καὶ κατέληγε στὰ προπύλαια. Εἶχε μεγαλεῖο ἀφάνταστο. 'Η πομπὴ τῶν Παναθηναίων ἔπεφτε στὸ τέλος τοῦ μῆνα 'Εκατομβαιώνα κι ἦταν σὰν ἐπίλογος τῆς γιορτῆς.

***

Κι ὁ μῆνας αὐτὸς εἶνε γλυμμένος πάνω σὲ μάρμαρο ἐντοιχισμένο τώρα στὸ παρεκκλήσι τῆς Μητρόπολης, τὸν 'Αγιο 'Ελευθέριο. Τὸν συμβολίζου δύο ἀτομα ὄρθια, τὸ πρῶτο ὁ Θέριτος, τὸ δεύτερο σπρώχνει τὴν ἰερὰ ναῦ ποὺ στὸν Ἰστὸ τῆς ἔχει τὸν πέπλο τῆς 'Αθηνᾶς. «Παραπέρα δυὸ ζῶα σὰ νὰ γυμάνε κατὰ τὴν ἰερὰ ναῦ». Εἶνε ὁ Λέων καὶ Σείριος, τὸ ζῶδιο ποὺ βρίσκεται ὁ ἥλιος αὐτὸν τὸν μῆνα.

Κι οἱ Ρωμαῖοι εἶχαν πρὶν ἄλλο ὄνομα γιὰ τὸν 'Ιούλιο' μὰ σὰν μεταρρύθμισε τὸ ἡμερολόγιό τους ὁ περίφημος αὐτοκράτορας 'Ιούλιος Καῖσαρας, γιὰ νὰ τὸν κολακέψουν τὸ ἄλλαξαν' ὀνόμασαν καὶ τὸ μῆνα 'Ιούλιο' καὶ νὰ ἰδῆς καὶ σύμπτωση! 'Ο αὐτοκράτορας εἶχε γεννηθῆ στὶς 7 αὐτοῦ τοῦ μηνός. Τὸ 'Ιουλιανὸ, ὅπως ἐπεκράτησε νὰ τὸ λέν, 'Ημερολόγιο τὸ εἴχαμε καὶ ἐμεῖς ὡς πρὶν λίγα χρόνια.

'Από τὴ Ρώμη πῆραν καὶ τ' ἄλλα τὰ ἔθνη τὸ ὄνομα τοῦ μήνα τούτου κι ἐμεῖνε ὡς σήμερα τὸ ἐπίσημο γιὰ ὅλον τὸν κόσμο.

'Ωσόσο ὁ λαὸς μὲ τὴ δική του νοοτροπία ἔδωκε κι ἄλλα ὀνόματα στὸν 'Ιούλιο, μᾶλο ποὺ ἡ ἐκκλησία τὸ φύλαξε στὰ Μηναῖα της. Ἐπικρατέστερο ἀπ' ὅλα εἶνε 'Αλωνάρης ἢ 'Αλουνητής.

Τὸν προηγούμενο μῆνα ὁ λαὸς τὸν ἔχει γιὰ Θεριστὴ τοῦ. Θερίζουν, βλέπεις, τότε τὸ σιτάρι στὰ χωράφια τους καὶ τὰ κουβαλοῦν στὰ ἁλώνια τὰ πέτρινα ἢ τὰ χωματένια. Καὶ τὸν 'Ιούλιο βάζουν μπρὸς γιὰ ἁλώνισμα.

'Ο κάθε γεωργὸς παίρνει τὴ σειρά του στὸ ἁλώνισμα. Σὰν ἔρθῃ λοιπὸν ἡ μέρα ποὺ θ' ἁλωνίσῃ τὸ σιτάρι του, αὐτὸς, ἢ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του ἐρχονται σ' ἁλώνι. Ξαλώνουν τὰ δεμάτια τοῦ σιταριοῦ ἕνα γύρο στὸ στύλο, τοὺς κόβουν τὰ δεματικὰ καὶ ξανόγουν τὰ στάχυα. Δένουν ἔπειτα ἕνα, δύο ἢ καὶ περισσότερα ἄλογα καὶ τὰ περιφέρουν γύρω σ' ἁλώνι. Πατῶντας πατώντας αὐτὰ πάνω στὰ στάχυα τὰ τρίδουν. Ξεχωρίζει ὁ καρπὸς ἀπὸ τὰ ἀχερα· κεῖνος σὰν ἐφεῖς πάει ἀπὸ κάτω τ' ἀχερα μένουν ἀποπάνω. Καρπὸς καὶ ἀχερα μ' ἕνα ὄνομα λέγονται λ e ι ώ μ α.

Τὴ μέρα ποὺ στρώνεται τὸ λειώμα σ' ἁλώνι δὲ σαρώνουν στὸ σπίτι τους οἱ χωρικοί' ἔτσι τὸ βρῆκαν ἀπ' τοὺς παλιούς. Ἐπίσης τὴ μέρα ποὺ εἶνε στρωμένο τὸ λειώμα, φωτιὰ δὲ δίνουν ἀπ' τὸ φοῦρνο σὲ κανέναν' δὲν κάνει' ἔτσι λένε.

Στὴ Μακεδονία καὶ σ' ἄλλα μέρη ὁ ἁλωνισμὸς γίνεται μὲ τὴ δουνάνη, μιὰ πλατιὰ ὑπωσοῦν παχιὰ σανίδα ποὺ ἔχει ἀποκάτω μπηγμένα κουτσοπέτελα, πελιοκάφρια καὶ σκεγγοράφετερες. Τὴ δουνάνη τὴ σέρνουν τὰ δόδια, κι ὁ γεωργὸς κάθεται πανουθιὰ τῆς καὶ τὰ ὁδηγεῖ. Περνῶντας πολλὲς φορὲς ἡ δουνάνη πάνω στὰ στάχυα, τὰ τρίδει καὶ τὰ κάνει λειώμα.

Τὸ ἁλώνισμα εἶνε μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ ὄμορφες δουλειὲς τοῦ γεωργοῦ στὰ χωριά· καὶ μιᾶς καὶ γίνεται αὐτὸν τὸ μῆνα, μὲ τὸ δίκιο τους οἱ χωριάτες τὸν ὀνομάζουν 'Αλωνάρη.

ΜΗΝ ΙΟΥΛΙΟΣ
'Από θυρόφυλλον τῆς μονῆς Βαρβουσκιοῦ, Δυτικὴ Μακεδονία.
('Αντίγραφον Στρατῆ Δούκα)

'Ωσόσο σὲ μερικὰ χωριὰ τὸν λένε καὶ Δευτερογιούλη σὰν εἶπαν τὸν 'Ιούνιο Πρωτογιούλη γαιριάζει δέδαια τὸ Δευτερογιούλης στὸν 'Ιούλιο πρώτος τάχα 'Ιούλιος κείνος, δεύτερος τούτος' μὰ ἀκούεται καὶ μὲ τὸ ὄνομα Δευτερούλης, τὸ ἴδιο κάνει. Ἐπίσης τὸν λένε ἄλλοι καὶ Δευτερογιούνη, τάχα δεύτερο 'Ιούνιο. Κάπου ἀκούεται καὶ Λιοτρόπης, γιατὶ τὸ μῆνα αὐτὸ, ὅλο καὶ κοντάινει ἡ μέρα μιᾶς καὶ «ἐτράπη ὁ ἥλιος πρὸς τὸ μέρος τοῦ Βορειᾶ.

Σὲ κάμποσα μέρη τὸν 'Ιούλιο τὸν εἶπαν Χορτοκόπο ἀπὸ τούτη τὴν αἰτία. Οἱ χωριάτες τὸν ἀποκαλοῦν καὶ φρονιτζοῦν νὰ συνάγουν ὅση τροφὴ τοὺς εἶνε χρήσιμη γιὰ νὰ συντηρήσουν τὰ ζῶα τους τὸ χειμῶνα.

"Ετσι ἀποθηκεύουν τὰ ἄχερα τοῦ σιταριοῦ, τὰ καλαμποκόφυλλα, τριφύλι κλπ.

Τὸ καλοκαίρι στὰ βουνὰ ὡς τὰ ἄγρια χόρτα εἶνε στὴν ἀκμή τους. Χώνεται μέσα καὶ δὲ φαίνεται ἀπ' τὸ χορτάρι τότε σὰν τύχῃ καὶ περάσῃς σὲ λιβάδι μέσα.

"Οπου τὸ χορτάρι εἶνε ψηλὸ, οἱ χωριάτες τὸ θερίζουν, τ' ἀπλώνουν, ξηραίνεται καὶ τὸ ἀποθηκεύουν γιὰ τὰ ζῶα τους.

Καλύτερος μῆνας γιὰ τὸ κόψιμο τοῦ χορταριοῦ εἶνε ὁ 'Ιούλιος τότε εἶνε ψωμωμένο τὸ χορτάρι γι' αὐτὸ τὸν εἶπαν Χορτοκόπο. Οἱ Πόντιοι ἔλεγαν Χορτοθέρες (=Χορτοθέρης), οἱ Φαρασιώτες στὴν Καππαδοκία Χορτόης (=Χορταρᾶς), τοῦ χορταριοῦ τάχα μῆνας.

Τὰ πρῶτα ὥρμια σῦκα φαίνονται τὸν 'Ιούλιο. Καὶ τὸ δείχνουν πὼς ὡρίμασαν μὲ τὸ φούσκωμα. Γι' αὐτὸ στὰ χωριὰ, ὅταν θέλουν νὰ σοῦ ποῦν ὡρίμασαν, λένε «φούσκωσαν» (λένε καὶ μάνεγλαν' τὰ σῦκα. 'Απ' αὐτὴ τὴν αἰτία ὀνόμασαν καὶ τὸ μῆνα Φουσκώμηνα (καὶ Χασκόμηνα).

Πολλοὶ ἅγιοι γιορτάζουνται τὸ μῆνα λὰ πανηγύρια στὰ χωριά.

'Ιούλιο, κι ἐπειδὴς εἶνε καλοκαιριὰ, τότε ἀκριβῶς γίνονται καὶ τὰ πιὸ κολ-

Πάρε τὴ Σωζόπολη στὴ δόρεια Θράκη. Ἐκεῖ εἶχαν τὸ μεγάλο πανηγύρι τους τὶς 7 τοῦ 'Ιουλίου, μνήμη τῆς 'Αγίας Κυριακῆς. Εἶπαν λοιπὸν καὶ τὸ μῆνα "Α γ ι ο Κ υ ρ ι α κ ί τ η...

Σὲ παραπολλὰ χωριὰ, τῆς Ρούμελης ἰδίως, γίνονται πανηγύρια τὶς 17 'Ιουλίου, μνήμη τῆς 'Αγίας Μαρίνας. Ἐκεῖ ἀντὶ νὰ σοῦ ποῦν 'Ιούλιος, λένε ἡ 'Α γ ι ὰ Μ α ρ ί ν α. Πιὸ μεγάλη γιορτὴ τοῦ μῆνα τούτου θεωρεῖται ὁ 'Αη-Λιᾶς. Ὁ 'Αγιος αὐτὸς ἔχει πασμένες τὶς πιὸ ὄμορφες ἄκρες τῶν νησιῶν μας καὶ τὶς πιὸ ψηλὲς κορφὲς τῶν βουνῶν μας. Ἴσως νὰ μὴν ἔξερετε γιατί· θὰ σᾶς τὸ πῶ:

«'Αφοῦ ψήφηκε στὴν ἄρκη καὶ στὸν ἥλιο καὶ χαροπάλεψε πενῆντα χρόνια μὲ τὸ σκιρτὶ ποὺ τοῦπανιξε τὰ παιδιὰ καὶ τ' ἀγγόνια, βαριέστησε ὁ 'Αη-Λιᾶς, πῆρε ἕνα κουπὶ κι ἄρχισε ν' ἀνεβαίνῃ στὴ στεριά. Ὅπου συναπαντοῦσε ἀνθρώπους τοὺς ρώταγε: —Τί εἶνε αὐτό; Ἀμα τοῦ λέγανε: «κουπὶ», ἀνέβαινε ψηλότερα. Ἔφτασε στὴν κορφὴ τοῦ Βουνοῦ. Ἐκεῖ ρώτησε πάλι ἀνθρώπους ποὺ συνάντησε: —Τί εἶνε αὐτό; Καὶ κεῖνοι τοῦ ἀποκρίθηκαν: ξύλο.

Τότε ἀνακουφίστηκε. Ἔμπηξε τὸ κουπὶ κι ἔγτισε καλύβα. Ἔγτισε κι ἀπὸ τότε οἱ ἐσκλησίες τοῦ 'Αη-Λιᾶ χτίζονται στὶς ἄκρες τῶν νησιῶν καὶ στὶς κορφὲς τῶν βουνῶν (1)».

Νάτος ὁ 'Αη-Λιᾶς κατὰ τὴ λαϊκὴ ἀντίληψη! Καὶ τὸ δονρὰ του τὸ ξακουστὸ μπόρεσε σιγὰ-σιγὰ νὰ καλύψῃ ὅλον τὸ μῆνα τὸν 'Ιούλιο. Εἶναν λοιπὸν 'Αη-Λιᾶς», τάχα 'Ιούλιος.

Στὴ δόρεια Θράκη τὸν γιόρταζαν πιὸ πομπικὰ τὸν 'Αγιο 'Ηλία ἔναναν θυσίες ταύρων· ὑστερότερα καὶ κοπόρων.

«Τ' 'Αη-Λιᾶς γυρίζει ὁ καιρὸς ἀλλιώς», λένε ἀπὰ χωριὰ κι ἐννοοῦν πὼς ἀπὸ τότε κι ὕστερα ἀρχίζουν νὰ ὀκοχωροῦν οἱ μεγάλες ζέστες. Ἐπίσης λένε πὼς αὐτὴ τὴ μέρα πέφτει τὸ δήσσαλο στὴ θάλασσα. Τί θέλουν νὰ ποῦν; Δὲν ξέρω. Κι αὐτοὶ δὲν ξέρουν.

Τοῦ 'Αη-Λιᾶς φαίνονται καὶ τὰ πρῶτα ὥρμια σταφύλια σὲ πολλὰ μέρη. Πᾶν στ' ἀμπέλια τους οἱ χωριάτες τσιμποῦν ρᾶγες, μαξεύουν λιγοστὲς καὶ στὸ μανῆβλι. Γι' αὐτὸ εἶπαν:

Τ' 'Αη-Λιὸς μὲ τὸ μαντῆλι
τῆς Σωτῆρος μὲ τὸ κοφίνι.
Νὰ κι ἄλλες παροιμίες σχετικές:
Τζίτζικας ἐλάλησε, μαῦρη ρᾶγα γιά· (λισε.
Τῆς 'Αγιὰ Μαύρας σῦκο καὶ τοῦ 'Αη- (Λιὰ σταφύλι.
Καὶ τοῦ 'Αγιοῦ Παντελεήμονα (2) γε- (μάτο τὸ μανῆβλι.

Τὸν 'Αλωνάρι ἡ δροχὴ περισσότερο βλάβει, καὶ λιγώτερο ὠφελεῖ· οἱ σταρίδες εἶνε σὰ ἁλόνια καὶ ξηραίνονται, τὰ σιτάρια εἶνε λειώματα σὰ ἁλόνια.

"Αλίμονο στὸν κόσμο ἂν δρέξῃ τότε!

Γι' αὐτὸ εἶπαν:

Τὸν 'Αλωνάρη δδρεχε στὸν ποντι- (σμένον τόπο.

'Η πόλη καταντάει ἀνυπόφορη τὸν 'Ιούλιο. Τὰ κάματα αὐτοῦ τοῦ μῆνα εἶνε ἀλήθεια κυνικά, ὅπως τὰ λένε. Γι' αὐτὸ κι ὅσοι ἀκόμα δὲν ἔχουν τὰ μέσα νὰ βρίσκονται ἀπ' τὸν προηγούμενο μῆνα στὴν ἐξοχὴ, φεύγουν τὶς Κυριακὲς καὶ τὶς γιορτές. Κάνουν κανένα ταξιδάκι καμμιὰ ἐκδρομοῦλα γιὰ νὰ πάρουν λίγον ἀέρα καὶ νὰ δροσιστοῦν.

Δ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

(1) «Ἐλεύθερον Βῆμα» 5)8)1909.
(2) 'Ο 'Αη-Παντελεήμονας γιορτάζεται τὴν 27 'Ιουλίου ὕστερα ἀπὸ τὴν 'Αγιὰ Παρασκευὴ (26 'Ιουλ.).

ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ
ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ
(Σελίδες 230)
'Η ἀρματωλικὴ ποίηση. — 'Η Γλωσσικὴ ἀναγέννηση. — Ζωντανὰ κείμενα. — 'Η πολυχορδὴ Λύρα. — Νεοέλληνες λυρικοί.
ΞΕΔΟΘΗ ΚΑΙ ΠΩΛΕΙΤΑΙ
Δραχ. 50
Στοῦ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

1

Δὲ σ' ἄρεσε, Βλαχούλα μου, Βλαχόπουλο νὰ πάρεις
καὶ ζήλεψες τὸ χωριανὸ τὸν παληοκαραγκούνη.
Τ' ἀμπέλια θέλουν σκάψιμο, τὰ στάρια θέλουν θέρο
κ' ἐσύ, Βλαχούλα μ', δὲν μπορεῖς τ' ἀμπέλια γιὰ νὰ σκάψεις
κ' ἐσύ, Βλαχούλα μ', δὲν μπορεῖς τὰ στάρια νὰ θερίσεις.
Θὰ θυμηθεῖς τὸν τόπο σου, τὶς ὄμορφες ραχοῦλες
—Νάχα νερὸ ἀπ' τὴ βρύση μου καὶ μῆλο ἀπ' τὴ μηλιά μου
νάχα καὶ τὸν κοσμάκο μου νὰ γλυκοκουβεντιάζω.

2

Σήμερα θέλω κατεβῶ κάτω σὲ κρύα βρύση
γιὰ νάβρω τὴν ἀγάπη μου νὰ τὴν περισκανιάσω.
Τὴν ἠδρα καὶ τὴ σκάνιασα, τῆς εἶπα καὶ καμπόσα.
Ἐγώ, κυρὰ, ἀρριβώνιασα, νὰ βρεῖς κ' ἐσὺ νὰ πάρεις
κι' ἂν θέλεις κι' ἂν καταδεχτεῖς νουνὰ νὰ στεφανώσεις
—Ἔχω μαννούλα καλογριὰ θέλω νὰ τὴ ρωτήσω.
—Γ' ἀκοῦς, μαννούλα, καλογριὰ, τί παραγγέλνει ὁ φίλος;
Κόρη ἠδρε κι' ἀρριβώνιασε, νὰ βρῶ κι' ἐγὼ νὰ πάρω
Κι' ἂν θέλω κι' ἂν καταδεχτῶ νουνὰ νὰ στεφανώσω.
—Γιὰ βάλε, Ἀργύρω μ', κι' ἄλλαξε γιὰ βάλε κι' ἀρματώσου
βάλε τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στῆθι
καὶ τὸν καθάριο αὐγερινὸ κουμπὶ καὶ δαχτυλίδι.
Σὰν ἔκαμε νὰ στολιστεῖ τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες
βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι ἀστῆθι
καὶ τὸν καθάριο Αὐγερινὸ κουμπὶ καὶ δαχτυλίδι.
Φκιάνει στεφάνια ἀπὸ φλουρὶ καὶ τὰ κεριὰ ἀπ' ἀσήμι,
καὶ τὰ στεφανομάντηλα—μ' ἀγνὸ μαργαριτάρι.
Σὰν κίνησε καὶ πάαινε σὰν κυρ νουνὰ πααίνει
τὴν εἶδαν κόσμος κι' ἔφριξαν κι' ἡ γῆς ἀνατρομάζει,
τὴν εἶδε κι' ὁ κύρη γαμπρὸς καὶ πέφτει νὰ πεθάνει
—'Αλιῶς, παπᾶ μ' τὰ γράμματα, ἀλιῶς καὶ τὰ στεφάνια
νὰ γένει ἡ νύφη μας νουνὰ κι ἡ κύρ νουνὰ μας νύφη.

3

Ἐγὼ γιὰ χείλη κόκκινο, ἐγὼ γιὰ μαῦρα μάτια,
ἐγὼ γιὰ τὴν ἀγάπη μου τρεῖς βίγλες θὲ νὰ βάλω.
Βάνω τὸν ἥλιο στὰ βουνὰ, τὸν ἄνεμο στοὺς κάμπους,
τὸν κυρ βοριὰ τὸ δροσερὸ φαρσὶ στὰ παραθύρια.
Παραθυράκια μ' ὄμορφα κι ἀργυροκαρφωμένα,
γιὰ ἀνοίξετε γιὰ κλείσετε, γιὰ ξεμανταλωθῆτε,
γιὰ πέστε τῆς κυρούλας σας νὰ βγεῖ στὸ παραθύρι.
—Δὲν ἔχει ἀδειὰ ἡ κυρούλα μας νὰ βγεῖ στὸ παραθύρι.
Παίζει μὲ τὸν ἀφέντη της, παίζει μὲ τὸν καλό της.
—Ἂν παίζει μὲ τὸν ἀντρα της, χαλάλι νὰ τῆς γίνει
κι ἂν παίζει μ' ἄλλον ἄγουρο, χαράμι νὰ τῆς γίνει.

('Απὸ τὴν ἀνέκδοτη Συλλογὴ τοῦ Δ. Λουκοπούλου)

Η ΞΕΝΗΤΕΙΑ

Διῶξε με, μάνα μ', διῶξε με μὲ ξύλα μὲ λιθάρια
Νὰ πάω κι ἐγὼ στὶς ἐρημιὲς ποὺ πᾶν τὰ χελιδόνια
Τὰ χελιδόνια νάρχονται κι' ἐγὼ μὸν' νὰ πηγαίνω
θαρθεῖ καιρὸς νὰ πικραθεῖς θαρθεῖ καιρὸς νὰ κλάψῃς

«Παρακαλῶ σε ξενητειὰ καὶ προσκυνῶ σε πόλη
αὐτὸν τὸν νειὸ ποὺ σοῦστειλα καλὰ νὰ τὸν φυλάξεις

Νὰ μὴν τὸν δώσεις ἀρρωστιὰ, νὰ μὴν ἰδεῖ ἀσθένεια.
'Η ἀρρώστεια θέλει στρώματα, θέλει προσκεφαλάδες
θέλει μανούλας γόνατα, θέλει πατρὸς ἀγκάλες.
θέλει ἀδερφάδες γκαρδιακὲς νὰ στρώνουν νὰ ξεστρώνουν,
θέλει νερὸ 'π' τὸν τόπο του καὶ μῆλο 'π' τὴ μηλιά του».

Θὰ σκάσει τ' ἀχειλάκι σου ρωτώντας τοὺς διαβάτες
—Διαβάτες ποὺ διαβαίνετε, αὐτοῦ ὁποὺ περνᾶτε,
Μὴν εἴδατε τὸ γυιόκα μου, τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς μου
—Γιὰ πές μας τὰ σουλούπια του, σουλούπια τοῦ κορμιοῦ του
—"Ητον ψηλὸς σὰν τὸ βεργί, λιγνὸς σὰν τὸ καλάμι
"Ητον φεγγαροπρόσωπος, ἦτον καγγελοφρύδης
φοροῦσε καὶ στὸ χέρι του μαλαματένια βέρα»
—'Εψὲς προψὲς τὸν εἴδαμε στὴ μέσ' ἀπὸ 'ναν κεμπο
Μαῦρα πουλιὰ τὸν ἔτρωγαν, ἄσπρα τὸν τριγυρίζαν
Κι' ἕνα πουλί, καλὸ πουλὶ δὲν τρῶγει, μόν' τὸν κλαίει.
—Φάγε κι ἐσὺ πουλάκι μου ἀπ' ἀνδρειωμένου πλάτες
Νὰ κάμεις πίχη τὸ φτερὸ καὶ δυὸ πίχες κοντόλια
"Ολον, πουλιὰ μου, φᾶτε με κι ὅλον κατάλυσέ με
'Αφῆτε μόν' τὴν πλάτη μου καὶ τὸ δεξὶ μου χέρι
Νὰ γράψω τρία γράμματα, πικρὰ φαρμακωμένα
Νὰ στείλω 'να τῆς μάννας μου, τ' ἄλλο τῆς ἀδερφῆς μου
Τὸ τρίτο τὸ πικρότερο νὰ στείλω τῆς καλῆς μου
νὰ τ' ἀναγνῶν' ἡ μάννα μου, νὰ κλαίει ἡ ἀδερφή μου.
Νὰ τ' ἀναγνῶν' ἡ ἀδερφὴ νὰ κλαίει ἡ καλή μου
νὰ τ' ἀναγνῶνει ἡ καλὴ νὰ κλαίει ὁ κόσμος ὅλος.

(Συλλογὴ Γ. Λιναῖος 1831)

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΙΔΙΚΗ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

ΡΙΑΝΤΑ δκτώ διαφορα κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς στεῖλανε τὴν προπεραισμένη ἑβδομάδα διακόσιους τριάντα ἀντιπροσώπους των στὴ γαλλικὴ πρωτεύουσα, ὅπου ἔγινε τὸ «Διεθνὲς Συνέδριο τῶν Συγγραφέων», μὲ σκοπὸ τὴν ὀργάνωση τῆς ἄμυνας ἐναντίον τῶν κινδύνων ποὺ ἀπειλοῦν τὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ τῆς ἐποχῆς μας.

Τὸ συνέδριο αὐτὸ, στὸ ὁποῖο ἔλαβαν μέρος πολλὲς διεθνεῖς προσωπικότητες, παρουσιάζει ἕνα ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ συντηρητικὸς τύπος τῆς Εὐρώπης δὲν προθυμοποιήθηκε καθόλου νὰ ἐξάρῃ ἕνα τέτοιο γεγονός, οὔτε τοῦ ἔδωσε τὴ σημασία ποὺ ἔπρεπε. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἐκπληκτικό. Οἱ ἐφημερίδες δὲν ἀγαποῦν νὰ μιλοῦν γιὰ δυσάρεστα πράγματα! Καὶ εἶναι εὐχάριστο νὰ γράφεται. Ὅτι ἔνας μεγάλος ἀριθμὸς συγγραφέων, ποὺ μέσα στὰ ἔργα του ἀντικαθρεφτίζεται ἡ ψυχὴ χιλιάδων ἀνθρώπων, δοκιμάζει τώρα μιὰ ἰδιαίτερη ἀγωνία γιὰ τὴν τύχη τοῦ πολιτισμοῦ; Φυσικὰ ὄχι!... Καὶ ἐπὶ πλέον ἡ ὀργάνωση τοῦ συνεδρίου ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος στὴν πρωτοβουλία τῶν Ρώσσων συγγραφέων καὶ διανοουμένων καὶ ἔχει χαρακτῆρα ἀντιφασιστικό.

Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι οἱ 250 σύνεδροι ποὺ συνήλθαν στὸ Παρίσι, συνήλθαν γιὰ νὰ κάμουν προπαγάνδα ὑπὲρ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, ὅπως ἴσως νομισθῆ... Σκοπὸς τους ἦταν νὰ κ[illegible]σουν τὸν κόσμο τοῦ κινδύνου ποὺ ἀπειλεῖ τὴν ἐλευθερία τοῦ πνεύματος, κατόπιν τῶν διώξεων ποὺ ὑφίστανται ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ διανοούμενοι ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ὑποταχθοῦν στὴν τυραννία τῶν φασιστικῶν κατατιέσεων. Καὶ ἀκόμη νὰ ὀργανωθοῦν καὶ νὰ θέσουν τὶς βάσεις μιᾶς εὐρείας συνεργασίας ὅλων τῶν ὑγιῶν διανοητικῶν στοιχείων τοῦ κόσμου.

Μεταξὺ αὐτῶν, ἄλλως τε, βρίσκονται συγγραφεῖς Ἄγγλοι, Ἀμερικανοί, Γάλλοι, συγγραφεῖς προερχόμενοι ἀπὸ χῶρες ποὺ διακρίνονται σήμερα γιὰ τὸν ὑψηλὸ πολιτισμό τους καὶ τὶς δημοκρατικές τους τάσεις. Καὶ συνήθεια ὅλοι μὲ μοναδικὸ σκοπὸ νὰ ὀργανωθοῦν, νὰ συφίγξουν τὶς σχέσεις των καὶ νὰ συνεργασίαν των καὶ ν' ἀντιδράσουν ἐναντίον κάθε κατατιέσεως καὶ ὑποδουλώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Στὶς 21 'Ιουνίου συνῆθαν τὰ μέλη στὴν πρώτη, ἐναρκτήριο, συνεδρίαση. Προήδρευσαν οἱ γνωστοὶ Γάλλοι συγγραφεῖς Ἀντρὲ Ζὶντ καὶ Ἀντρὲ Μαλρώ. Στὴν ἔξοδρα τοῦ προεδρείου εἶχαν πάρει θέση πολλοὶ σύνεδροι, μεταξὺ τῶν ὁποίων: ὁ Μπαρμπύς, ὁ Ἄλντους Χάξλεϋ, ὁ Ἄλβερτ Μπρεχτ, ὁ Ἑνρίχ Μάν, ὁ Ἀλεξῆς Τολστόϊ κλπ.

Ὁ Ζὶντ ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν μὲ ἕνα σύντομο λογίδριο, ποὺ τελείωνε μὲ τὰ λόγια αὐτά:

«Φροντῶ ὅτι πρέπει νὰ ξεκινήσουμε ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἑξῆς: Ὁ πολιτισμὸς ποὺ προτιθέμεθα νὰ ὑπερασπίσουμε εἶναι ἄθροισμα τῶν ἰδιαιτέρων πολιτισμῶν κάθε χώρας καὶ εἶναι πολιτισμὸς κοινὸς γιὰ ὅλους μας, εἶναι πολιτισμὸς διεθνῆς».

Ἀκολούθως δόθηκε ὁ λόγος στὸν πρῶτον ὁμιλητὴ, τὸν Ἄγγλο συγγραφέα Φόρστερ, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «ἡ κληρονομιὰ τοῦ πολιτισμοῦ». Δεύτερος δὲ μίλησε ὁ Ἀλέξης Τολστόϊ.

Στὴ συνεδρίαση τῆς ἑπομένης 22 'Ιουνίου μίλησαν οἱ σύνεδροι Φ.Λοῦπποπολ, Ζὰν Ρίχαρτ Μπλόχ, Κολτσώβ, Ἀντρὲ Ζὶντ καὶ Ἤλιας Ἐρενμπουγ. Στὶς ἑπόμενες τρεῖς συνεδριάσεις μίλησαν οἱ λοιποί, μεταξὺ τῶν ὁποίων, οἱ Ἀλίφριχ Μάνν, Ἀντρὲ Μαλρώ, Ζουλιὲν Μπεντὰ κλπ.

Τὴν πρώτη ἡμέρα τοῦ συνεδρίου, κάποιο ἀκαθόριστο συναίσθημα νεφελῶν ἐπικρατοῦσε στὴν ἀκρόαση τῶν ὁμιλιῶν. Ἡ ἀμφιβολία ἀρθρωνόταν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἡ ἐλευθερία εἶναι τὸ

ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ ΦΙΛΙΑΣ ΛΕΜΠΕΣΚ ΣΤΟ "ΜΕΡΚΥΡ ΝΤΕ ΦΡΑΝΣ,,

Τα τελευταία γεγονότα της Ἑλλάδος κατέδειξαν τὴν ὑπαρξη στοὺς κόλπους τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἑνὸς παλαιοῦ δικασμοῦ, προγενεστέρου καὶ τοῦ μεγάλου πολέμου, ποὺ οἱ νέες ἐδαφικὲς ἐπεκτάσεις καθώς καὶ ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ τὸν ἐχειροτέρευσαν ἀκόμη περισσότερον. Βενιζελικοὶ καὶ Κωνσταντινικοὶ ἀντιμετώπισαν ἀλλήλους κατὰ τὸ διάστημα τῆς εὐρωπαϊκῆς ῥήξεως, καὶ σχεδὸν δὲν ἔπαυσαν νὰ τὸ κάνουν μέχρι σήμερον. Τὸ αἴτιο τοῦ ἀγώνος αὐτοῦ ἐκθέτει ὁ κ. Ἐδουάρδος Ντρὶω εἰς τὸ βιβλίον του: «Ἡ Ἑλλὰς τῆς σήμερον, καὶ ἡ αἰωνία Ἑλλάς». Μέσα στὸ πρόσωπο τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος ὁ κ. Ντριὼ ζητεῖ ν' ἀνεύρῃ τὸ πρόσωπο τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος, ποὺ στρέφεται ἀκατανίκητα πρὸς τὴν «Μεγάλην Ἰδέαν», ἤτοι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὡστόσο αἱ διεκθιήσεις ποὺ ἠγέρθησαν ἐν ὀνόματι τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνοτήτων ἐπέφεραν τὴν ἐξάρθρωση τῆς θῴωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐγκαθιδρύσαν στὰ θεμέλια τῆς Βυζαντινῆς Παντοῦ, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πολέμου ὁ ἰμπριαλισμὸς κατεπολεμήθη, «καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ Τουρκία ἔγινε ἐθνικὸν κράτος. Ἡ Ἰωνία ἐξεκενώθη ἀπέραν τῶν Ἑλλήνας κατοίκους της, καὶ ἡ Ἑλλὰς φαίνεται ἀπεδέχθη νὰ παραμείνῃ καὶ αὐτὴ κράτος ἐθνικὸν ἐπὶ πολὺ ἀκόμη. Ἡναγκάσθη πράγματι νὰ συνάψῃ εἰρήνην κατόπιν μιᾶς ἡττας. Ἡ Ἰταλία ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχῃ τὰ Δωδεκάνησα, ἡ Ἀγγλία τὴν Κύπρον, ἡ Ἀλβανία τὴν Βόρειον Ἤπειρον. Κατ' ἴην δὲ στιγμὴν ὁρισμένοι μικροὶ ἐθνικότητες μὴ ἐλεύθεροι προσπαθοῦν νὰ τακτοποιήσουν τὰ οἰκογενειακά των ἐγγράφα, ἡ Ἰταλία ἐνεργεῖ ἐμπνεομένη ἀπὸ ἰμπριαλιστικὸν πνεῦμα. Αὐτὸ καταγγέλλει ὁ κ. Ντριὼ, ὁ ὁποῖος ὅλλως τε χαιρετᾶ καὶ τὴν γένησιν τῆς Βαλκανικῆς Ἑνώσεως. Αὐτὴς τῆς ἑνώσεως, ἐλευθέρας συναφείας μεταξὺ λαῶν ἐλευθέρων, τὸ κέντρον δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Σήμερον οἱ Ἕλληνες δὲν πρόκειται νὰ στραφοῦν πρὸς τὸ Βυζάντιον, ὅπως τὸ ἐπεχείρησε μὲ ἠρωϊσμὸν ὁ Κωνσταντῖνος, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ὀργανώσουν τὸ ἔθνος των μὲ καλυτέρας μεθόδους. Πρὸς τοῦτο ἡ ἑνωσις εἶναι ἀπαραίτητος καὶ θὰ ἤρμοζε ἀναμφιβόλως νὰ θεμελιωθῇ ἀρχικῶς στὴν ἐπίσημη καὶ γενικευμένη διδασκαλία τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ. Ἀκόμα καὶ πάνω στὸ πρόβλημα αὐτὸ οἱ Ἕλληνες εἶναι μὲ πείσμα διηρημένοι.

Ἐξ ἄλλου, ὁ κ. Ὀκτάβιος Μερλὲ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν, πραγματεύεται σ' ἕνα φωτεινὸ ἄρθρο εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Παρισίων» (Ἰούλιος 1934) τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1934 ἀπὸ ἀπόψεως πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ πνευματικῆς. Ἡ Ἑλλὰς ἡ σημερινὴ παρὰ τἀχεῖθολολατρικὰς ἐπιβώσεις ποὺ ἐνυπάρχουν ἀκόμη στὰ ἤθη της, προσκολλᾶται ἀμέσως στὸ χριστιανικὸν παρελθόν. Ὑπάρχει ἕνας Ἑλληνισμός, ὁ χθεσινός, εἰς τὸν ὁποῖον, κατὰ τὰ σοφὰ λόγια τοῦ κ. Μερλὲ, «ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καλύπτει τὴν ἀρχαϊκὴν πίστιν καὶ ὅπου εἰς τὴν ἰσορροπίαν καὶ τὸ μέτρον τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως, ἡ Βίβλος προσθέσε τὴν ἀγωνίαν της, τὸν πανθεϊσμόν της, καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη τὴν παρηγορητικὴν καὶ ἁπλῆν της ποίησιν. Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἕνα μυστικὸν ἀμάλγαμα, ὁπὸ τὸ ὁποῖον ἀρχεῖ καμμιὰ φορὰ ἡ καταφόρησις τῆς ζωῆς. Ἔτσι ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Ὀρθοδοξίας ηὐνόησε τὴ γένεση ἀφ' ἑνὸς ἑνὸς Δοστογιέφσκη, ἀφ' ἑτέρου ἑνὸς Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, τὸσο ἀγαπητοῦ στοὺς Ἕλληνες, παρὰ τὴν ἀρχαϊκὴ του γλῶσσα. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ περίπτωσις Παπαδιαμάντη εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν περίπτωση Καβάφη.

Ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἡ ἀνάμιξις καθαρευούσης καὶ δημοτικῆς ἠμπορεῖ νὰ προσφέρῃ ἕνα πρωτότυπο θέαμα εἰς μερικοὺς «τεστέ». Εἰς τὸ «Σκίαδος νησὶ Ἑλληνικὸ» ὁ κ. Ὀκτάβιος Μερλὲ προτάσσει ἐπικεφαλῆς μιᾶς ἐκλογῆς διηγημάτων μεταφρασμένων εἰς τὰ γαλλικά, μία μελέτη συναρπαστικὴ καὶ σοφὰ μετρημένη, γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Παπαδιαμάντη. Γενημένος στὶς 4 Μαρτίου 1851, ὁ Παπαδιαμάντης, γυιὸς ἑνὸς παπᾶ, ἐγγονὸς ναυτικῶν, ἀνατεθραμμένος σὲ περιβάλλον στενῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων, συνηδισμένος νὰ μὴ διαβάζῃ καὶ νὰ μὴν ἀκούῃ παρὰ τὴ γλῶσσα τῆς ἐκκλησίας, ἐπηρεασμένος ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψιν στὸ Ἅγιο Ὄρος, τὸ ὁποῖον ἔπιασε πρόκρα τὴ μεταφυσικὴ κλίση, γίνεται ἡμισοειδράφος, μεταφραστὴς ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν ῥομάντσων, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως φιλότης καὶ θαυμὰν τῶν καφενείων. Ἀπὸ τὸ νησὶ τῆς Σκιάθου, ὁπου γεννήθηκε, ἀπὸ τὰ προγονικὰ ἔθιμα, ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα τοπία τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ἀπὸ τὶς περιπέτειες τῆς καθημερινῆς ζωῆς ὅπου τὴν ἀφελῆ ψυχή του χωρικοῦ, ἀντλεῖ τὸ ὁλικὸ τῶν ἔργων του, τὸν ἰδιόρρυθμον καὶ ἀξιοπρεπῆ τρόπον τῆς σκιαγραφίας. Γιὰ τὸν Λουΐ Ρουσσὲλ (Libre, Φεβρουάριος—Μάρτιος 1935) τὸ κυριώτερο χαρακτηριστικὸ τοῦ Παπαδιαμάντη εἶναι τὸ χάρισμα τῆς ἐφευρετικότητος, ἡ ἀνεξάλυστη ἀφθονία λεπτομερειῶν. Ἕνα ἄλλο προτέρημα, λέγει, εἶναι ὁ ἀφαρπάζων χαρακτὴρ τῶν σκηνῶν του. Τὸ τρίτον προτέρημα εἶναι τὸ ξύπνημα ἀνεριοῦδων ἀπεικονίσεων. Ὁ Παπαδιαμάντης παρουσίασε στὰ διηγήματά του πολλὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς τῆς, καὶ ὑπάρχουν πολλοὶ λόγοι γιὰ νὰ πιστεύσῃ κανεὶς ὅτι εἰς τὸ χαριτωμένο ἐπεισόδιον ποὺ ἀποτελεῖ τὴ βάση τοῦ διηγήματος «Ὄνειρο στὸ κύμα» λ.χ. ἐπέδρασε στὴν ἀνάπτυξή του ταλαντοῦ τοῦ ὡς ἀφηγητοῦ, καὶ στὴν ἐγκατάλειψη τῶν μοναστικῶν του τάσεων. Βασανιζόμενος ἀπὸ τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ, βρίσκει εἰς τὸ παράδοξον πρόσωπον μιᾶς παιδοκτόνου τὸ θέμα τῆς «Θόνοσσας». Ἡ ἔδεια ἡ ἀναζήτηση τοῦ ἀπολύτου ἠμπορεῖ νὰ ὁδηγήσῃ ἄλλους στὴν ἀγνωστησι, ἄλλους στὸ ἄγκλημα. Ὁ Παπαδιαμάντης δικόπρισε μέσα σὲ ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του, τὴν φιλολογικὴ του ἐργασία. Ἀρχισαν νὰ συγκεντρώνουν ἕνα μέρος μόνον μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ἀνασκαλύπτουν ἀκόμη καὶ σήμερα ἀγνωστες σελίδες του. Χάρις εἰς τὸν ἐξαδελφό του Ἀλέξανδρον Μωραϊτίδην ὀφείλει τὴν εἴσοδόν του εἰς τὴν δημοσιογραφίαν.

Ἀπὸ τῆς ἰδικῆς του πλευρᾶς ὁ ἐλλεκτὸς Κυπριώτης ποιητὴς καὶ κριτικὸς Γλαῦκος Ἀλιθέρσις, εἰς μιὰν ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσαν μελέτην του ἐξετάζει: «Τὸ πρόβλημα Καβάφη. Κάτοικος στὴν Ἀλεξάνδρειαν ἡμπόρεσε νὰ ἰδῇ τὸν ποιητὴ ἀπὸ κοντά, νὰ μελετήσῃ τὶς ἰδιοτροπίες του, νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ψυχολογία του. Οἱ πρῶτοι ποὺ ἐθαύμασε ἦσαν οἱ ἀνεψιόδρομαντικοὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς, ὁ Σοῦτσος, ὁ Κλέων Ῥαγκαβῆς κλπ. "Οταν ἐνεφανίσθη τὸ «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη, ὁ δημοτικισμὸς ἐφάνηκε νὰ τὸν γοητεύῃ, ἀλλὰ ἡ ἰδιοσυγκρασία του τὸν ἔφερε πρὸς τὴν καθαρεύουσα, ἡ ὁποία τοῦ ἔδιδε τὸν τρόπο νὰ κοσμῇ τὴ φράση του μὲ ἀρχαϊσμό. "Αλλως τε, σημειώνει ὁ σοφὸς κριτικός, ἡ μητρική γλῶσσα τοῦ Καβάφη ἦταν ἡ ἀγγλική. Εἰς αὐτὸ ὀφείλεται ἡ ἐπίδραση ἐπὶ τοῦ ἔργου του τοῦ Ὀσκὰρ Οὐάϊλδ καὶ τοῦ Ῥόμπερτ Μπράουνινγκ. Ὁ ἔμφυτος καὶ πολὺ βυζαντινὸς ἠδονισμὸς του ἐκράτησε τὴν σφραγῖδα τοῦ συμβολισμοῦ, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ ὅτι ἀπέπνεε ὀγείαν. Εἰς τὸν ποιητὴν αὐτὸν ἡ «μοῦζα» τῆς γλώσσης μαρτυρεῖ τὴν «μοῦζαν» τῆς ψυχῆς, καὶ παρὰ τὸ ἐνδιαφέρον μερικῶν νέων ποιητῶν κινεῖ, δὲν μπορεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ κανεὶς ὅτι ἀνοίξε νέον δρόμον.

Σκέπτομαι, ἐπὶ πλέον, ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃ στὸ νοῦ κανενὸς νὰ τὸν παραλληλίσῃ μὲ τὸν Κωστῆ Παλαμᾶ. Θὰ ἦταν ὁλέθριο γιὰ τοὺς νέους τὸ νὰ μιμηθοῦν τὸν Παλαμᾶ, ὅπως ὁλέθριο ἦταν γιὰ τοὺς Γάλλους τὸ 1880 τὸ νὰ μιμηθοῦν τὸν Οὐγκὼ. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ ἔργον τοῦ Παλαμᾶ δεὶν παύει νὰ ἀποκαλύπτῃ εἰς τὸν μελετητὴν τοῦ διαρκῶς καὶ νέες ὁμορφιές. Καὶ νὰ ποῦ μᾶς τὸ παρουσιάζει ὁπὸ μίαν ἄποψιν ἀπροσδόκητη, τὴν ἀμεσότητά, ὁ Χαλᾶς, ὁ ὁποῖος μὲ τὶς θεοσοφικὲς του μελέτες

Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ

ΔΟΚΙΜΙΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΑΘΗΝΑ. 1934

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

ΔΡΧ. 20

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

«Ἡ Κλαρὶς καὶ ἡ κόρη της»

Ὁ Μαρσὲλ Πρεβὸ κάθε τόσο ἔγραψε ἀπὸ ἕνα μυθιστόρημα. Σχεδὸν παρουσιάζεται μὲ ἕνα βιβλίο τὴ χρονιὰ καὶ κάποτε μὲ περισσότερα. «Ἡ Κλαρὶς καὶ ἡ κόρη της» εἶνε τὸ τελευταῖο μυθιστόρημά του, ποὺ κυκλοφορεῖ ἀπὸ ἑπτὰ χρόνια τώρα σὰ Παρίσι. ἐκδοσις (Edition de France). Τὸ μυθιστόρημα ἔχει καλὴ κριτική καὶ—ἀν μποῦμε ἀπὸ τὴν ἐνδόσεις—ἐδικίνει πρὸς ἐξάντλησιν. Εἶνε ἡ ἱστορία μιᾶς μητέρας, τῆς Κλαρὶς, ποὺ ὅταν τὸ κορίτσι της, ἡ Γκιζέλλα, μεγαλώνει· τὴν ἀποφάσιζεται ὅτι εἶνε ἐρωτευμένη μὲ τὸν... πατέρα της! Καὶ ἀρχίζει ἡ ἔνδεια τῆς μητέρας γιὰ τὸ παιδί της. Τίμημα ἀπὸ τὴν ὁπόθεσι αὐτὴ πλέκεται τὸ μυθιστόρημα ἕως τὴν τελευταία σελίδα του, ὅπου ἡ Κλαρὶς φαίνεται νὰ ἔχῃ παραδεχθῇ ἡ θέα λιγώτερο, νὰ μὴ ἔχῃ ἀκτιμήσει καθὼς πρέπει αὐτὸ τὸ αἴσθημα τῆς Γκιζέλας μὲ τὸν πατέρα της, τὸν ὁποῖο αὐτὴ θεωρεῖ σὰν τὸν μονολίθο ἄνθρωπο ποὺ πρέπει νὰ λατρεύῃ στὸν κόσμο, ἀφοῦ τὴν σπάθηκε ἀδικρίτως τοῦ πνεύματος τοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς της. Γιὰ νὰ δοθῇ κάποια διέξοδο ἀπὸ τὴν ἀνεγκρὶ οἰκογενειακὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ἀπορίας τῆς ἐξῆς λαιας καὶ τῶν ἐξηγήσεων, μὲ τὰ ἔπαινα ὀβίκι ποὺ φαίνονται ἀκατάρριπτα, ἡ Γκιζέλα, μὲ τὴν συγκατάθεσι τοῦ πατέρα, παντρεύεται καὶ ἀκολουθεῖ τὸν ἄντρα της στὴν δουλειά του, στὴν Ἀφρικὴ. Ἀλλὰ τεθαλνει ἐπειδὴ τὸ κλίμα τὴν ἐπιβρέπει. Ἡ δεῖγμι ὁπὸ μυθιστόρημα αὐτὸ τοῦ Πρεβὸ προχωρεῖ «συναγῆς» καὶ ὁ συγγραφέας δὲν προσπαθεῖ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ δοξολόγες περιγραφὲς καὶ δοκιμάζουσες ψυχικὲς καταστάσεις μὲ παλαλέξεις, ἀφίνοντας νὰ ἀναγνωσθῇ νὰ συμπληρώσει μὲ τὴν φαντασία του τὴ «γιὰ νὰ κάνει κι αὐτὸς, τέλος πάντων, κομμὶ δουλειά»...

Ἡ τέχνη στὸν κινηματογράφο

Ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς συζητήσεως ποὺ γίνεται περὶ τοῦ ὰν ὁ κινηματογράφος εἶνε κατώτερη τέχνη χωρὶς συνεπιστικὲς ἀπαιτήσεις, ὁ παρίσηιος Γαρικαὸς ἤθοι ποιὸς Βέγκενεφ γράφει σὲ ἄρθρο του, ἀν κεζηθμισευόμενο ἀπὸ τὰ Γαλλικὰ φύλλα, ὅτι ὁ ἠθοποιὸς τοῦ κινηματογράφου πρέπει νὰ θεωρῆται ἐκπαλαστῆς μὲ δοβεὶὰ ἐσωτερικὴ ζωή καὶ μὲ γνῆσια φυσικότητα. Ἡ ἀπλῆ φωτογράφεια δὲν φτάνει ταρὰ μονάχα γιὰ νὰ μὴν παραλλάξουν τὰ τυπικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ νὰ ρουσιάζεται ἔνα πρόσωπο ὅπως τὸ βλέπουμε ἀπάνω-κάτω στὴ ζωή. "Αν δὲν πρόκειται νὰ ἐκφρασθῆν γυναικεῖες γυναικὰ μονάχα συναισθήματα κοινὰ, τότε ἡ ἀνάγκη αἱ μὴ τὸ προσέχουν νὰ ἀπακοῦν ἔντεχνα στὰ κτήματα τῆς φυχῆς καὶ ὅστερ' ἀπὸ μελέτη ἐξαιρετικὴ, σὲ τρόπο ποὺ ν' ἀποφεύγουν οἱ ἀκαιρες μεταβολὲς τῆς φυσιογνωμίας. Ἀλλὰ γιὰ καὶ κινῆσι τὴ ἐνδιαφέρει τὸ πρόσωπο τοῦ ἀκτελεστοῦ, πρέπει ν' ἀνεβίνεται ἀπὸ ὅλη τὴ φυσιογνωμία ἡ πνευματικότητα ἐκείνη ποὺ ἔχει μέσα της ὅλη τὴ δύναμι νὰ ἀναπαραγάγῃ τὴ ζωή. Πρεχωὲν ὁ Βέγκενεφ τονίζει πόσο προσεκτικὲς πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἠθοποιὸς τοῦ κινηματογράφου σὲ κάθε χρῆματα τοῦ προσώπου τοῦ ἐκτελεστοῦ, πρέπει ν' ἀνεβίνεται ἀπὸ ὅλη τὴ φυσιογνωμία ἡ πνευματικότητα ἐκείνη ποὺ ἔχει μέσα της ὅλη τὴ δύναμι νὰ ἀναπαραγάγῃ τὴ ζωή. Πρεχωὲν ὁ Βέγκενεφ τονίζει πόσο προσεκτικὲς πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἠθοποιὸς τοῦ κινηματογράφου σὲ κάθε χρῆματα τοῦ προσώπου τοῦ ἐκτελεστοῦ, ἀφοῦ τὸ πρόσωπο τοῦ ἐκτελεστοῦ μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ τὸ πιὸ λαπτὲς ἐκφραστικὲς κινήσεις, σπαρμένες ἡ ὁδόνες εἰκοσιπενταετεῖς κάθε πλιμὸ τοῦ προσώπου, κάθε ἐκφραστικὴ ρυτίδα.

Τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι ἡ φυσιογνωμία ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν ἔντονη ἐσωτερικὴ ζωὴ θὰ παρουσιασθῇ ἀδιάστρωφη φυχὴ ἡ χωδεία.

«Ἡ Σκοπιά»

Μὲ τὸν τίτλον αὐτὸν ὁ Μαρσὲλ Ἀρλὲν ἔδγαλε τελευταῖα ἕνα φιλολογικὸ ἡμερολόγιο μυθιστόρημα (ἔκδοσις N. R. F. Ἠαρίσι). Ἡ γαλλικὴ κριτικὴ θεωρεῖ τὸν Ἀρλὲν ἕνα ἐπηρεασμένον ἀπὸ τὸν Ἀνατρὲ Ζίντ, ἀλλὰ στὸ τελευταῖο ἔργο του δρίσκει ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐξεφύτευε ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτήν, γινόμενος ἀπὸ ἔνα σωπιπιτέρος. Ὁ συγγραφεὺς εἶνε νέος ἀκόμη, ἡλικίας 36 ἐτῶν, ποὺ ἔξῃ χρόνων δέ, θέτοχε ἀπὸ πολλὲς συφρίγκες καὶ ἀντιρρήσεις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας Γκονκὼρ, τοῦ ἀπενιμήθη δὶς τὸ ἔργον του ἡ «Τάξις» τὴ δραβέλιον τῆς ἐν λόγῳ Ἀκαδημίας. Ὁ Ἀρλὲν ἔχει γράψει ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι σήμερα περὶ τὰ δέκα μυθιστορήματα, πολλὰ δηγήματα καὶ δοκίμια φιλολογικῆς κριτικῆς. Τὶς φιλολογικὲς παιδοθήκες του διατύπωσε σύντομα ὡς ἑξῆς, ἀπαντῶν σὲ μιὰ δημοσιογραφικὴ ἔρευνα περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀλμέλου Ζολὰ ἐξ ἀφορμῆς τῆς πενταετοῦς ἐπετείου τοῦ θανάτου τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου: «Νομίζω ὅτι στὴν λυμπατικὴ ἱδεολογία καὶ στὴν ἀπεξηρμένη φανταστικὴ ποὺ ἀπιστρεφόν κατὰ τὴν μεταπολεμικὴ περίοδο, πρέπει ν' ἀνεπιταχθεῖ ἡ ἀδιάφορὴ ρεαλισμὸς, ἀλλὰ ἡ ρεμόκρεος, περισσότερο ἀνθρωποκτιστικὸς πλησιόστερος, ὅπου ἐπρίσκεται σὲ ἔργα τοῦ Φλωμπὲρ ἢ τοῦ Μωπασσὰν».

ΚΝΚ.—

Ἡ Κριτικὴ τοῦ βιβλίου

ΠΕΤΡΟΥ ΑΦΟΝΙΑΤΗ: «Γύρω», σημειωματάριο ταξειδιῶν».

Ἀφ' ὅτου ὁ κ. Κατσίμπαλης ἀνέλαβε τὴ φροντίδα νὰ τυπώνῃ τὰ βιβλία τοῦ κ. Ἀφθονιάτη, ἡ κομψότητα τους ἔλοεγε νὰ γίνεται ἡφ' ἑαυτοῦ. Τί εἶναι οἱ «Γύροι»; Πρώτα-πρώτα, ὅπὸ τὰ πιὸ καλαισθητα ἑλληνικὰ βιβλία—τὸ πιὸ φιλόρεκο κ' ἀκριβοτυπωμένο ἀπ' ὅλα τὰ βιβλία τοῦ συγγραφέως. Χαρτί, στοιχεῖα, σελίδες, διαίρεσις τοῦ κειμένου, ὅλα πεῖρημα. Καὶ—κοσμήματα σπάνια—ξωσυλο ἀπὸ τὸ γλυπτὴ Μ. Τόμπρο καὶ σχέδια μέσα στὸ κείμενο ἀπὸ τὸ ζωγράφο Γ. Γουναρόπουλο. Ἀποκτήμα γιὰ βιβλιοθῆκη..

Ἐπειτα οἱ «Γύροι» εἶναι «σημειωματάριο ταξειδιῶν». Ἡ Σκέψη—ποὺ ταξειδεύει. Εἰκόνες καὶ φράσεις. Λυρικὰ κομμάτια κὶ ἀποστροφὲς καὶ πρὸ παντοῦ, ... στοχασμοί. Ἀνοιχτὴ ἡ ἀγκαλιὰ τῆς ἀγαπημένης βιβλιὰ ὁ κ. Ἀφθονιάτη ὑπῆρξε στοχαστής. Σήμερα—ὅπως πρέπει νὰ κάνεῖ ὁ συνειδητὸς ἀναγνώστης—ἔσυν κέντρωσε καὶ σπονμνοῦσε τὸ εἶδος τοῦτο τὴς πνευματικῆς του δημιουργίας—ποὺ πάντα βαρύτεῖ ἢ νοθεύει τὴν ἄλλη δημιουργία τὴν καθαρὰ ἀνεπιτέλεστη τὴν πλοκαστικὴ κ' ἐφαντεριοῦ τὸς «Γύροις».

Κατέχοντας λοιπὸν ἀμέσῳ τὴ γνῶση ἑλλὼν τῶν-φιλοσοφικὸ εἶδος, τὰ «πτερὰ τῆς ἐρωτος καὶ ἀνεμοστρόβιλοι» ἀλλὰ τὸν πολιτισμένο κόσμο, ἐμεῖς, ποὺ μὲ τὴν ὑπαίθριο καλοκαιρινὴ ζωὴ μας δὲ μπορούσαμε νὰ εἴχαμε τόσες συναυλίες, ἐνῶ τώρα περιορίζομαστε στὰ ὑπερετικὰ καὶ ἐπιθεωρησιακὰ κατασκευἀσματα τὰ παρουσιαζόμενα δῆθεν ὡς «ἔλσφρὸ μουσικὸ θέατρο!»

"Ας εἶναι, μιὰ ἄλλη φορὰ θὰ μπορέσωμε νὰ μιλήσωμε ἴσως περὶ τοῦ τὶ θὰ μποροῦσε νὰ γίνεται στοὺς μακρεῖς αὐτοὺς μῆνες τοῦ καλοκαιριοῦ μας. Σήμερα ἂς δοῦμε τί μᾶς ἔδοσε ἡ τελευταία ἑβδομάδα.

Ἡ Ρουμανικὴ Χορωδία, ἕνα σύνολο ἐξαιρετικὸ ἀνεξάντλητο πρὸς ὅλους τοὺς ἀκροατὲς τὴ Τρίτη στὸ θέατρο Πάλλας. Ἕνα ποτὲ λιτσυόνο ὅσο καὶ πειθαρχημένο σύνολο τραγουδεῖ ἀ-

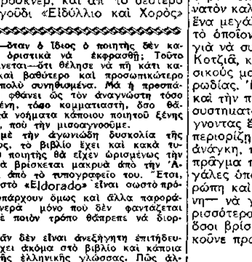

ΜΑΡΙΑ ΧΟΡΣΤΕΒΙΚ, ἡ ὑψίφωνος τοῦ Βιεννέζικου θιάσου

κατέλλα, καὶ ἐοδὺς ἀμέσως συναρπάζει μὲ τὶς ὡραῖες φωνές του, μὲ τὴ μουσικότητα καὶ τὴν ἐλαστικότητά του. Ὁ μαέστρος κ. Μαρσὲλ Μποτέζ ξέρει νὰ διεοδύνῃ μὲ κομψότητα, μὲ ἐπιβολὴ, μὲ ὁρμὴ, μὲ ἀκριβεια, καὶ ν' ἀποστῇ ἀπ' τὴ χορωδία τοὺς ὅ,τι ποιὸ ποικίλους χρωματισμοὺς. Τὸ πρόγραμμα, πολὺ ἐνδιαφέρον, χωρισμένο σὲ τρία μέρη, θὰ εἶχε ἀκόμα περισσότερο ἐνδιαφέρον ἂν ὑπῆρχαν μερικὲς ἐρμηνεῖες, προκειμένου μάλιστα περὶ συνθετῶν Ρουμάνων, Τσέχων, Πολωνῶν, ποὺ δὲν τοὺς ξέρει τὸ πολὺ κοινὸν μας, καθὼς καὶ περὶ δημοτικῶν Ρουμανικῶν τραγουδιῶν ποὺ πάντα μιὰ ἐρμηνεία τὸ φέρνει πιὸ κοντὰ στὸ ἀκροατή. Ἀπὸ τὸ πρῶτο μέρος ξεχώριζε κανεὶς τὸ "Ἄβε Μαρία τοῦ αὐστριακοῦ συνθέτου Μπρούκνερ, καὶ ἀπ' τὸ δεύτερο τὸ τραγοῦδι «Εἰδύλλιο καὶ Χορὸς»

ὅπου ἡ κατία του, ἔχει σιγαστὴ ἀναγκαία καὶ τὸ ὅρος του, εἶναι σιγαστὸ γιὰ ἀνάγκη τρίχλα

γιὰ κάθε πιὸ πολὺ ἀπ' αὐτὸν δυστυχισμένο.

"Ἐτσι, αὐτὲς οἱ λυρικὲς ἠθογραφίες τοῦ κ. Φραγκου, χρωματίζουν τὸν ποιητικὸ τοῦ κοσμογόνο καὶ ἀνεκφράστο πνεῦμα τῶν. Μᾶς κινεῖ τὴν φυχή, μᾶς ἀνοίγει τὰ μάτια σὲ εἰκόνες φυχολογικὲς, σὲ ποιητρήσεις ἀκριβολογημένες, χωρὶς νὰ χάνεται καὶ τὸ ποιητικὸ αἰσθημα. Γιατὶ αὐτὸς μᾶς κάνει καὶ ἀνατολοῦμε τόσο ζωηρὰ σὲ τὶς σκηνὲς ποὺ μᾶς ὁπαβάλλει καὶ μᾶς γράβῃ τὸ ἀνθόφερτο καὶ ἡ συμπόσιο. Ἡ σύγχρονη ζωὴ ἄλλαξε τὸν ἀπὸ καὶ εἰδυλλιακὸ βίο τῆς ἐπαρχίας, γιατὶ αὐτὴ δὲ χτικε ὅλες τὶς ἀνάγκες καὶ πονηρὲς τῆς πολιτείας καὶ στενεύοντας τὶς μέσα σ' ἕνα κλουβὶ θανατερῆς πλήξης, τὶς ἔδειξε πιὸ φαντεχρεῖ.

Μὲ ἐκεινοὺς ἤρεμες, γαλήνιες στὴν ἀπεφάνεια καὶ τραγικὲς στὸ βάθος κρεῖζεις τὴν προσοχὴ μας ὁ ποιητὴς. Αὐτὲς οἱ εἰκόνες ἀντιπαστασίνων τὶς ἰδέες, σ' ὅλο του σχεδὸν τὸ ποιήματα, ἔτσι ποὺ δικαιώνονται τὰ λόγια ἑνὸς σύγχρονου γάλλου ποιητῆ, τοῦ Ἀπολλινὲρ: «Δὲν πιστεύω πιὸ παρὰ στὴ ζωγραφεκὴ ποίηση, καὶ ἀπὸ τὴ μονάχα εἰκόνα, τοῦ Βεράρεν λόγου χάρι, θὰ θυσιάζα πρόθυμα δυὸ ἢ τρεῖς ἰδέες».

Ρήγας ΓΚΟΛΗΣ

—o—

ΑΛΕΚΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥ: «Στιγμὲς τῆς Ἐπαρχίας». (Ποιήματα). σελίδες 64. Μάντρα Ἐλευσίνας, 1935.

"Αν ὁ Βαλλαρίτης τραγοῦδησε τὴν ἀρματωλικὴ ζωὴ κι ὁ Κρυστάλης ὅμνησε τὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ καὶ τὴς στάνης, ὅμως τὴν ἀχαρη καὶ στενὴ ζωὴ τῆς ἐπαρχίας θρῆνησε ὁ Γιαννίσκος Ἀντωνίου. Ἡ "Αλκυονα κι ὁ Κυριαζῆς. Μὲ ἡ ζωγραφιὰ τους ξεχνὶ τὸ εἰδυλλιακὸ κάτι καὶ τὸ ρομαντικὸ μὲ ἡ φυχὴ τους κρεμασμένη ἀνάμεσα γεωμετρία καὶ γυμνὴ ἀνεπηρέαστα καὶ αὐτόκυβοποίηση. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προσέξουμε μ' ἐνδιαφέρον τὴν καινοφερὴ χορδὴ τῆς λύρας τοῦ κ. φρέγκου γιατὶ κι αὐτὸς τὴς σπιγμὲς τὴς ζωῆς τῆς ἐπαρχίας ζωγραφεῖζει, μὰ πιὸ ἀλιώτικα! Ἡ ποιητικὴ του ἠθογραφία εἶνε ζωντανὴ ἀκαρέστα ἀκριβολόγικα, ἡ μιξέρια, τὴ μονοτονία τῆ θλίψη τῆς φτωχῆς καὶ ἀχαρης ἐπαρχίας. Πολὺ δουλεύει κυκλο κι ἀκουνιστὴς καὶ πνευματικὸς πρόλληψης. Ὁ ποιητὴς ἔδω δὲν εἶνε ὁμνητὴς τοῦ παραδομένου «παλιοῦ καλοῦ καιροῦ». Εἶναι ἀντιφατικὸς κ' ἐπανοστάτης, ὅπου κι ἂν δεῖχνεται συγκρατημένος. Εἰρωνεύεται, παρπονιέται, ἀστειεύεται, χτυπᾶ, μὰ μ' ἕνα ἀγκαλιὰ ἀνοιχτὴ ἀπὸ τὴν ἀγ

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ

ΠΑΝΩ ΣΕ ΚΑΤΙ ΜΣΥΧΕΣ ΝΥΧΤΕΣ

ΗΛΙΟΣ εἶχε γείρει πρός τή δύση. Ζέστη ὅμως ἔβγαινε ἀπό παντοῦ, ὅλα ἔκσιαν, τοίχοι, πεζοδρόμια, δρόμος. Καί ὁ ἀέρας τόσο ζεστός, θερμός. Φύσηξε. "Ηρθε σά νά τόν εἶχαν ὧρες κάπου κλεισμένον καί τόν πύρωναν, κέπιεται τόν ἄφησαν ἐλεύθερο νά τρέξῃ...

Στό μικρό μαγαζάκι τοῦ Ταράμη, ὅσο ὁ ἥλιος ὑποχωροῦσε, τόσο ἡ κίνηση γινόταν μεγαλύτερη. Γυναίκες, ἄντρες, κορίτσια, παιδιά ἐμπαινόβγαιναν. Ἡ Θυμούλα ἡ γυναίκα τοῦ Ταράμη, στό ταμεῖο μάζευε χρήματα, γελαστή μιλοῦσε σ' ὅλους καί ὅλες, καί ὅταν κάποτε καμμιά γυναίκα πλησίαζε τό πρόσωπό της περισσότερο στό δικό της καί τῆς ἔλεγε σιγά κάτι, ἀπαντοῦσε αὐτή δυνατά:

—"Ἐδῶ δέ θἄρθει μῆ φοβᾶσαι! Κ' ἄν ἔρθει κ' αὐτό θά περάσει!

Καί κοίταζε τότε τόν ἄντρα της ποῦ στό γραφεῖο του καθόταν μελαγχολικός.

Αὐτός, ὁ ἄντρας της, ἄμα ἄκουγε κάτι τέτοιο νά λέει ἡ γυναίκα του, γύριζε, τήν κοίταζε χαμογελῶντας καί κουνοῦντας ἐλαφρά τό κεφάλι.

Καί οἱ πελάτες ἐμπαιναν, φώνιζαν, ἔφευγαν, καί ἄλλοι ἔρχόντουσαν. Καί οἱ δυό ὑπάλληλοι ἔδιναν γρήγορα ὅτι τοῦς ζητοῦσαν, ζάχαρη, καφέ, ζαχαρωτά, γλυκίσματα...

Ὁ Μίτσος Ἰαράμης κοίταζε ἔξω. Κοίταζε στό ἀντικρυνό πεζοδρόμιο ποῦ ἀπ' ἔξω ἀπό τό μεοιτικό γραφεῖο τοῦ Μπολοπούλου, εἶχαν μαζευτεῖ διάφοροι γείτονες καί μιλοῦσαν, συζητοῦσαν. Καί ποῦ νά χαμογέλασει κανείς. "Ὁλοι σοβαροί ρητόρευαν, ἄκουγαν.

Ὁ Μίτσος ἤξερε γιατί μιλοῦσαν, ἤξερε. Καί θάχαν φέρει ἄλλα νέα, κακά νέα, γιά νά γουρλώνει ὁ μαστρο-Μιχάλης ὁ τσαγκάρης ποῦ τἄκουγε, τά μάτια του καί νά κουνᾶ τό χοντρό του κεφάλι...

Σέ μιά στιγμή ποῦ ἔγινε ἡσυχία μέσ' στό μαγαζί, ἡ γυναίκα του σηκώθηκε ἀπ' τό ταμεῖο καί τόν πλησίασε.

—"Ὀλο ἔξω κοιτάζεις, τοῦ εἶπε. Τί κοιτάζεις; Θά μέ κάνεις νά ζηλέψω....

Ὁ Ταράμης κοίταξε τή νεαρή γυναίκα μέ χαμόγελο γλυκό, καί τῆς ἀπάντησε:

—Ναί, αὐτό νά κάνεις! Ὡραῖο θἄνε!... Βλέπω δῶ τό Μπολοπουλο καί τοὺς ἄλλους, ποῦχουν συμβούλιο! Θά λένε γιά...

—Δέν πᾶν νά λένε! τόν διέκοψε ἡ γυναίκα του. Οὄφ! Κάνε μου τή χάρη! Ἐγώ κοιτάζω αὐτό: Τό ταμεῖο πάει καλά! Πολλά πέσανε σήμερα!

—Ἄ, δέ μέ μέλλει! Καί μέ τά λίγα ἐγώ εἶμαι εὐχαριστημένος, τό ξέρεις;

—Μήπως ἐγώ θέλω πλούτη; Ἐδῶ στό ταμεῖο νάμαι ἴσαμε τά γεράματα! Μά, ἔλα δῶ, ἄν μᾶς παρουσιαστεῖ κανένας διάδοχος ἡ διαδοχίνα τί χαμπάρια τότε; Ποιός θά κάθεται στό ταμεῖο ὅσο νά πάρουν ἐπάνω τους;

—"Ω, ὤ, ἔκανε κείνος, μά ἀφοῦ δέν παρουσιάστηκε ἴσαμε τώρα, δέν πιστεύω νά παρουσιαστεῖ! Κέχουμε τρία χρονάκια παντρεμμένοι, τό ξέρεις;

—Τί μοῦ λές! Βλέπω ὅμως πώς τά λογαριάζεις ἐσύ. Κέγώ νόμιζα, πώς ἔχουμε ἐνα χρόνο καί κάτι! Ἄ, γιά πές μου ὅμως, γιατί τά λογαριάζεις;

—Γιατί, νά στό πῶ; Γιατί ὅλο μοῦ φαίνεται, πώς ἔχουμε δεκαπέντε, εἴκοσι μέρες!

—Ἄ, κατεργάρη...

Πελάτες μτήκαν πάλι καί τοὺς διέκοψαν. Ἡ Θυμούλα πῆγε ἀρεχάτη καί κάθισε στό ταμεῖο...

***

"Οταν σκοτείνιασε καί ἤρθε ἡ ὥρα ποῦ κλείνουν τά καταστήματα, ἔκλεισε καί ὁ Ταράμης τό δικό του καί μέ τή γυναίκα του πήραν τό δρόμο τοῦ σπιτιοῦ τους.

Κίνηση μεγάλη στούς δρόμους τῆς ἀπόμακρης συοικίας. Καί ἀπό μιά ταβέρνα ποῦ περνοῦσαν μέ κῆπο, ἄκουσαν μέσα, τραγοῦδια.

—Βλέπεις, βλέπεις; τοῦ εἶπε ἡ γυναίκα του. Μά καί οἱ ἐφημερίδες τά παρακάνουν, τά παραλένε, νομίζω!

—Δέν τ' πιστεῦω αὐτό, ὄχι δέν εἶνε ἔτσι...

Ἡ κίνηση ποῦ γινόταν στοὺς δρόμους, τά τραγοῦδια, τά καλοφωτισμένα σπίτια, τοῦ ἔδωσαν χαρά. "Οταν μάλιστα φθάσανε στή μικρή πλατεία, ποῦ ἤταν γεμάτη θόρυβο ἀπ' ταὐτοκίνητα τά ἐπιβατικά καί τόν κρότο τοῦ τράμ, ἔκανε νά πεῖ σιγά ἕνα τραγοῦδάκι, ποῦ ἀγαποῦσε νά λέει.

—"Ετσι ντέ, τοῦ εἶπε ἡ γυναῖκα του κοιτάζοντάς τον τρυφερά.

Στά καφενεία, στά ταπεζἀια, ποῦχαν στά πεζοδρόμια, πλῆθος ἀνθρώπων καθόταν.

Στό Μίτσο φάνηκαν ἀμέριμνοι, νά μιλοῦν, νά γελοῦν σά νά μήν ἤξεραν τί τρομερή φωτιά ἔκαιε τά σπίτια στήν Ἀθήνα.

Καί ἡ πλατεία ἡ μικρή ἤταν γεμάτη, πρό πάντων ἀπό νέους. Αὐτοί κάθε βράδι μαζεύονταν ἐκεῖ γιά νά βλέπουν καί νά πειράζουν τά κορίτσια, ποῦ ἐρχόντουσαν ἀπ' τήν Ἀθήνα μέ τά ἐπιβατικά αὐτοκίνητα....

—"Ἐδῶ δέ θἄρθει! ἄκουσε τή γυναίκα του ὁ Μίτσος.

Θέλησε κάτι νά πεῖ, ἀλλ' ἐκείνη τή στιγμή, τρεῖς μεσόκοποι ἄντρες, ποῦ περνοῦσαν τήν πλατεία μέ γρήγορο βῆμα, τοὺς καλησπέρισαν.

Ἔτταν τρεῖς φίλοι τοῦ Μίτσου μεγαλύτεροί του ὁ μ ὁμος στήν ἡλικία.

—Πάτε κεῖ; τοὺς ρώτησε ὁ Μίτσος.

—Ναί, θά ἔρθεις λίγο;

—ἌκουΣ λέει! Θά πάω πρῶτα ν' ἀφήσω τό φόρτωμά μου...

Τό μικρό χαμόγελο, ποῦχε στά χεῖλια της ἡ γυναίκα τοῦ Μίτσου, μεγάλωσε στά τελευταῖα λόγια τοῦ ἄντρα της.

—"Ελα πήγαινε μαζί τους, τοῦ εἶπε χτυπῶντας μέ τό χέρι της τίς πλάτες του, καί τό φόρτωμα πάει μόνο του στό σπίτι!.

***

Ἡ γυναῖκα τοῦ Μίτσου προχώρησε γιά τό σπίτι της, καί ὁ Μίτσος μέ τοὺς ἄλλους τρεῖς γιά τή μάντρα τοῦ μπάρμπα Νικόλα, ξύλα, κάρβουνα, κρασί.

Ἡ μάντρα τοῦ μπάρμπα Νικόλα ἔμοιαζε καί μέ τήν κιβωτό τοῦ Νῶε λίγο.

Μέσα κεῖ καί μαζί μέ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ἐκάθοντουν σέ σανιδένιες πρόχειρες παράγκες, ὑπήρχαν διάφορα ζῶα: Ἄλογα, κατσίκες, πάπιες, δρυιθες, καί δρυιθες πολλές μέ πολύχρωμους πετεινούς, ποῦ κούρναζαν πάνω στά βαρέλια, καί κάποτε καί πάνω στίς καρέκλες, ὅταν δέν πήγαιναν, ἤ δέν εἶχαν πάει οἱ πελάτες.

Ὁ Μίτσος ἔλεγε, πώς ἡ μυθολογία τῶν Ἑβραίων, εἶχε πέσει ἔξω μέ τήν κιβωτό τοῦ Νῶε, γιατί λησμόνησε νά πεῖ, πώς ὁ Νῶε πῆρε κ' ἕνα-δυό βαρελάκια κρασί μαζί του.

Ἀποθήκες κάρβουνων ξυλένιες, σταῦλοι μέ τά καπούλια τῶν ἄλογων νά βγαίνουν ἔξω, νά ἐξέχουν, καί κουτσουλιές παντοῦ, στίς καρέκλες, στά τραπέζια, παντοῦ!

Σ' ἕνα ὑπόστεγο βρισκόντουσαν τά βαρέλια καί δυό-τρία τραπέζια μέ καρέκλες. "Οταν βορριάς ἄγριος, ψυχρός, φυσοῦσε τό χειμώνα, ἔβαζαν ἡ κρεμοῦσαν στήν ἄκρη τοῦ ὑπόστεγου μιά μεγάλη λινάτσα, γιά νά προφυλάει τοὺς πελάτες ἀπ' τόν ψυχρό παγωμένον ἀέρα.

Τάλλα μέσα στήν αὐλή ἔτταν, σοῦστες, νερά ἀπλωμένα, κανάτια, ξύλα, μισά βαρελια.

Οἱ τέσσερις φίλοι ἐκάθισαν κοντά στά βαρέλια, καί ἀφοῦ ἔφαγαν τυρί καί ψωμί ἤπιαν καί κρασί, ποῦ τοὺς εἶχε φέρει πρῶτο.

Σχεδόν δέν εἶχαν πεῖ τίποτα ἀκόμα, δέν εἶχαν ἀχαΐσει νά λένε καί νά κατ τοὺς πλησίασε ὁ μπάρμπα Νικόλας μέ ὄφος γεμάτο μυστήριο:

—Μά δέ μοῦ λέτε, ρώτησε οιγά, τ' εἶνε αὐτό πάλι τό κακό, ποῦ ἔπεσε στήν Ἀθήνα; Θερίζει κόσμο, λένε, πέρτουν στή γραμμή.

—Ἔ, ἔ, καί τί θά γίνει! ἔκανε ὁ Κώστας Βαρίγκος κουνοῦντας τό σῶμα του δεξιά καί ἀριστερά πάνω στήν καρέκλα.

—Εἶνε ἀληθινά αὐτά; ρώτησε ὁ μπάρμπα Νικόλας.

—Δυστυχᾶς, μπάρμπα Νικόλα, τοῦ ἀπάντησε ὁ Κώστας Βαρ'γκος, παύοντας τό κούνημα, κακά τήν ἔχουμε! Ἄν τή γλυτώσουμε κ' αὐτή τή φορά, χάρο δέ φοβόμαστε πιά!

—Μά εἶνε τόσο κακιά ἡ ἀρρώστια αὐτή, βρέ παιδί, γιά πές μου; ρώτησε ὁ μπάρμπα Νικόλας.

—Εἶνε λέει! "Οσο παίρνει!... Πανοῦκλες καί χολέρες ἑνωμένες!

Ὁ μπάρμπα Νικόλας ὀρθώθηκε, γιατί εἶταν σκυμμένος στοι ς τέσσερις φίλους, καί ἀτάθηκε ἀκεπτικός.

—Εἶς ὑγείας! εἶπε ὁ Δῆμος Βάρδης χτυπώντας μέ τό ποτήρι του τά ποτήρια τῶν ἄλλων. Καί ὅ,τι θέλε. ἀς κατεβάσει ἡ τύχη! Δέν πόνε δλα στό διάβολο! "Ας ποῦμε!

—Ἀμ' ξέρω τί θά κάνω γώ! ἀκούσανε τό γέρο Νικόλα νά λέει. Ξέρω γώ! "Εχουνε γνώση οἱ φύλακες! Πῶς τό λένε; "Ετοι δέν τό λένε;

Τό πρόσωπό τ·υ ποῦχε ἔκφραση φόβου, πῆρε τήν παλιά του ἔκφραση. Τ' ἄλλα τρεῖς φίλοι τοῦ Μίτσου μεγαλύτεροί του ὁ μ ὁμος στήν ἡλικία.

—Πάτε κεῖ; τοὺς ρώτησε ὁ Μίτσος.

—Ναί, θά ἔρθεις λίγο;

—ἌκουΣ λέει! Θά πάω πρῶτα ν' ἀφήσω τό φόρτωμά μου...

Τό μικρό χαμόγελο, ποῦχε στά χεῖλια της ἡ γυναίκα τοῦ Μίτσου, μεγάλωσε στά τελευταῖα λόγια τοῦ ἄντρα της.

—"Ελα πήγαινε μαζί τους, τοῦ εἶπε χτυπώντας μέ τό χέρι της τίς πλάτες του, καί τό φόρτωμα πάει μόνο του στό σπίτι!.

***

Ἡ γυναῖκα τοῦ Μίτσου προχώρησε γιά τό σπίτι της, καί ὁ Μίτσος μέ τοὺς ἄλλους τρεῖς γιά τή μάντρα τοῦ μπάρμπα Νικόλα, ξύλα, κάρβουνα, κρασί.

Ἡ μάντρα τοῦ μπάρμπα Νικόλα ἔμοιαζε καί μέ τήν κιβωτό τοῦ Νῶε λίγο.

Μέσα κεῖ καί μαζί μέ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ἐκάθοντουν σέ σανιδένιες πρόχειρες παράγκες, ὑπήρχαν διάφορα ζῶα: Ἄλογα, κατσίκες, πάπιες, δρυιθες, καί δρυιθες πολλές μέ πολύχρωμους πετεινούς, ποῦ κούρναζαν πάνω στά βαρέλια, καί κάποτε καί πάνω στίς καρέκλες, ὅταν δέν πήγαιναν, ἤ δέν εἶχαν πάει οἱ πελάτες.

Ὁ Μίτσος ἔλεγε, πώς ἡ μυθολογία τῶν Ἑβραίων, εἶχε πέσει ἔξω μέ τήν κιβωτό τοῦ Νῶε, γιατί λησμόνησε νά πεῖ, πώς ὁ Νῶε πῆρε κ' ἕνα-δυό βαρελάκια κρασί μαζί του.

Ἀποθήκες κάρβουνων ξυλένιες, σταῦλοι μέ τά καπούλια τῶν ἄλογων νά βγαίνουν ἔξω, νά ἐξέχουν, καί κουτσουλιές παντοῦ, στίς καρέκλες, στά τραπέζια, παντοῦ!

Σ' ἕνα ὑπόστεγο βρισκόντουσαν τά βαρέλια καί δυό-τρία τραπέζια μέ καρέκλες. "Οταν βορριάς ἄγριος, ψυχρός, φυσοῦσε τό χειμώνα, ἔβαζαν ἡ κρεμοῦσαν στήν ἄκρη τοῦ ὑπόστεγου μιά μεγάλη λινάτσα, γιά νά προφυλάει τοὺς πελάτες ἀπ' τόν ψυχρό παγωμένον ἀέρα.

Τάλλα μέσα στήν αὐλή ἔτταν, σοῦστες, νερά ἀπλωμένα, κανάτια, ξύλα, μισά βαρελια.

Οἱ τέσσερις φίλοι ἐκάθισαν κοντά στά βαρέλια, καί ἀφοῦ ἔφαγαν τυρί καί ψωμί ἤπιαν καί κρασί, ποῦ τοὺς εἶχε φέρει πρῶτο.

Σχεδόν δέν εἶχαν πεῖ τίποτα ἀκόμα, δέν εἶχαν ἀχαΐσει νά λένε καί νά κατ τοὺς πλησίασε ὁ μπάρμπα Νικόλας μέ ὄφος γεμάτο μυστήριο:

—Μά δέ μοῦ λέτε, ρώτησε οιγά,

—Ἄ, δέ μέ μέλλει! Καί μέ τά λίγα ἐγώ εἶμαι εὐχαριστημένος.

τ' εἶνε αὐτό πάλι τό κακό, ποῦ ἔπεσε στήν Ἀθήνα; Θερίζει κόσμο, λένε, πέρτουν στή γραμμή.

—Ἔ, ἔ, καί τί θά γίνει! ἔκανε ὁ Κώστας Βαρίγκος κουνοῦντας τό σῶμα του δεξιά καί ἀριστερά πάνω στήν καρέκλα.

—Εἶνε ἀληθινά αὐτά; ρώτησε ὁ μπάρμπα Νικόλας.

—Δυστυχᾶς, μπάρμπα Νικόλα, τοῦ ἀπάντησε ὁ Κώστας Βαρ'γκος, παύοντας τό κούνημα, κακά τήν ἔχουμε! Ἄν τή γλυτώσουμε κ' αὐτή τή φορά, χάρο δέ φοβόμαστε πιά!

—Μά εἶνε τόσο κακιά ἡ ἀρρώστια αὐτή, βρέ παιδί, γιά πές μου; ρώτησε ὁ μπάρμπα Νικόλας.

—Εἶνε λέει! "Οσο παίρνει!... Πανοῦκλες καί χολέρες ἑνωμένες!

Ὁ μπάρμπα Νικόλας ὀρθώθηκε, γιατί εἶταν σκυμμένος στοι ς τέσσερις φίλους, καί ἀτάθηκε ἀκεπτικός.

—Εἶς ὑγείας! εἶπε ὁ Δῆμος Βάρδης χτυπώντας μέ τό ποτήρι του τά ποτήρια τῶν ἄλλων. Καί ὅ,τι θέλε. ἀς κατεβάσει ἡ τύχη! Δέν πόνε δλα στό διάβολο! "Ας ποῦμε!

—Ἀμ' ξέρω τί θά κάνω γώ! ἀκούσανε τό γέρο Νικόλα νά λέει. Ξέρω γώ! "Εχουνε γνώση οἱ φύλακες! Πῶς τό λένε; "Ετοι δέν τό λένε;

Τό πρόσωπό τ·υ ποῦχε ἔκφραση φόβου, πῆρε τήν παλιά του ἔκφραση. δέν ἔλεγε πολλά. Ὁ λαός λέει, πῶς ἡ ἀσθένεια αὐτή βγῆκε ἀπ' τό ὀκάψιμο, ποῦ ἔκανε ἡ ἑταιρία Πάουερ, γιά τόν ὑπόγειο σιδηρόδρομο. "Ανοιξε παλιοὺς ὑπονόμους, ποῦ εἶχαν μέσα! Καί τί δέν εἶχαν! Καί μέ τή ξέστη τήν τρομερή ποῦ μᾶς ἤρθε, βγῆκε αὐτό τό μικρόβιο! Καί λένε, πῶς δέ μποροῦν νά τό βροῦν, εἶνε πολύ μικρό... Καί βρίσκεται ὁτόν ἀέρα..

"Οταν βγάζει κάτι ὁ λαός, πρέπει νά τό προσέχει κανείς, γιατί εἶνε σά νά γίνεται ὅλος ἕνας νοῦς, καί αὐτός σκέπτεται, αὐτός μιλᾶ!

***

Ἄλλοι τέσσερις μπήκαν μέσα στή μάντρα, καλησπέρισαν καί κάθισαν.

Ὁ Μίτσος ἄκουσε κι' αὐτοὺς νά μιλοῦν γιά τήν ἀρρώστια.

Κάποιος μπῆκε μ' ἕνα ξεμπίλι στό χέρι, ἀλλά φαινόταν πιομένος, νά εἶχε πιεῖ ἄλλοῦ, γιατί κλονιζόταν σά νά τόν ἔβιωχνε ἡ γῆ...

—Ἔ, μπάρμπα Νικόλα, φώναξε, βγάλτα τά λεφτά σου νά τά φάμε. Τί θάν τά κάνεις, ρέ; Νά, ἀρρώστια πλάκωσε καί θά τά κακαρώσεις! Οὔτε τό πάτερ ἡμῶν, θά προφτάσεις νά πεῖς!

—Ἐγώ; ἀκούστηκε ἡ φωνή τοῦ μπάρμπα Νικόλα ἀπ' τό βάθος νά λέει σέ χαμηλά τόνο, ἐσύ νά κοιτάξεις μήν πᾶς πρῶτος! Ἐγώ ξέρω τί θά κάνω!

Καθόταν πάνω σ'ἕνα χαμηλό κούτσουρο.

—Ἐσύ, τοῦ ἀπάντησε ὁ μεθυσμένος, δέν ἔερεις οὔτε τόν κακό σου. Ὁλοι ἔτσι θά πάτε, ποῦ ὅλο μαζεύετε λεφτά, λεφτά, λεφτά! Λεφτά νά σᾶς ρίξουνε! Ἐγώ δέν παθαίνω τίποτα, ἔχω τό κρασάκι μου!

—Καί μεῖς ἔχουμε πιό πολύ ἀπ' ὅλο τόν κόσμο! Δέν κοιτᾶς!

Καί ὁ μπάρμπα Νικόλας ἔδειξε τά βαρέλια του.

Ὁ μεθυσμένος κλονίστηκε ὰά νά τόν ἐσπρωξαν δυνατά τά λόγια τοῦ μπάρμπα Νικόλα, κ' ἔκανε νά πιαστεῖ μέ τό ζεμπίλι ὁτό χέρι. Κατώρθωσε πάλι νά στηλωθεῖ μέ ἀνοιχτά τά πόδια, καί ἀπάντησε στό μπάρμπα Νικόλα:

—Τά βαρέλια αὐτά ἐμεῖς τά πίνουμε, μωρέ! Ἐσεῖς ἄν πιεῖτε ὁυδ ποτήρια παραπάνω... Δυό μόνο δυό! Θά πεθάνετε ἀπό τή λύπη, γιατί ἤπιατε ἕνα παρα-

τσος στή μάντρα, μύριζε παντοῦ ὀκοφδίλα.

Ἀλλά δέ βρῆκε παρά μόνο τό Δῆμο. Οἱ ἄλλοι εἶχαν πέσει ἀρρωστοι.

—Κανεῖς δέ θά γλυτώσει! ἄκουσε κάποιον νά λέει.

***

Τό βράδι τῆς ἄλλης ἡμέρας, ὅταν πῆγαν οτό σπίτι τους, ὁ Μίτσος μέ τή γυναίκα του, τοῦ λέει αὐτή γελαστή, ἀλλά μέ κάποια ὀχρότητα οτό πρόσωπο:

—Καθώς βλέπω, τήν ἔπαθα κ' ἐγώ!

Τά γόνατά του κόπηκαν καί ζάλη τοῦρθε...

—Τί λές; τί λές!

—Μήν κάνεις ἔτοι! "Ε, θά περάσει!... Νά πλαγιάσω ὅμως!

—"Ω, ἀλλοίμονο! Ἔκανε κείνος μέ τό νοῦ του καί σά νἄδε τό κακό νά ξεφυτρώνει ἀπό κάπου...

***

Ὁ Δῆμος, ὁ φίλος τοῦ Μίτσου μάταια περίμενε στή μάντρα τό φίλο του νά τά ποῦνε λίγο. Ὁ Μίτσος δέν ἐφάνηκε. Κατάλαβε πώς κάποιος ἀπ' τοὺς δυό, αὐτός ἤ ἡ γυναίκα του θά χτυπήθηκαν ἀπ' τήν ἀρρώστια.

Καί δέν εἶταν παρά μόνος αὐτός στήν ταβέρνα. Οἱ ἄλλοι, οἱ ταχτικοί, εἶχαν χαθεῖ.

Καί ἡ μάντρα, ὁ μπάρμπα Νικόλας, τά παιδιά του, ἡ γυναίκα του, βρωμοῦσαν σκόρδο. "Οταν κανεῖς ἐμπαινε κεῖ, μιά μυρουδιά σκόρδου θά τοῦ χτυποῦσε τά ρουθοῦνια.

Καί δέν ἔτρωγαν τά σκόρδα μόνο πάνω στό φαΐ τους, ἀλλά τά μασοῦσαν, τἄχαν στό στόμα τους ὅπως ἄλλοι ἔχουν καραμελίτοες, παστίλιες ἤ κάτι μυρουδιό...

***

Τήν ἄλλη μέρα τό ἀπόγευμα, καθώς ὁ Μίτσος καί ἡ γυναίκα του εἶχαν ἀνοίξει τό κατάστημά τους, μαθαίνουν, πώς πολλά μέ μιάς κρύσματα Δαγκείου εἶχαν γίνει καί στή γειτονιά τους.

"Ὅλος ὁ κόσμος εἶταν φοβισμένος καί δέν ἤξερε τί νά κάνει, πῶς νά φυλαχτεῖ!

Ὁ Ἰαράμης σά νά τό περίμενε. Εἶχε σηκωθεῖ ταραγμένος ἀπ' τόν μεσημεριάτικο ὕπνο ἀπό ἕνα παράδοξο ὄνειρο.

Εἶχε δεῖ πῶς βριοκόταν στό κατάστημά του μόνος. Ἡ γυναίκα του δέν εἶταν, οὔτε οἱ ὑπάλληλοι.

Τό φῶς ὅμως τῆς ἡμέρας εἶχε κάτι παράδοξο, εἶταν κίτρινο, τόσο κίτρινο ποῦ τόν ἐνοχλοῦσε. "Ηλιος δέν ὑπῆρχε ἔξω. Καθαρός ὁ οὐρανός, ἀλλ' ὁ ἥλιος εἶχε χαθεῖ. Κ' ἐρημιά στό δρόμο.

Ἄκουσε ὅμως μιά βουή νά γίνεται, ποῦ ἀπό μικρή γινόταν σιγά-σιγά μεγάλη. Καί σέ λίγο, ὅλα γύρω του ἄφιναν βουή μεγάλη. Καί νἄβγαζαν τή βουή αὐτή οἱ τοίχοι, τό ταβάνι, τό πάτωμα, καί ὅλα ἔξω, παντοῦ.

Αὐτός δέν ἤξερε τί νά κάνει, ποῦ νά κρυφτεῖ! Καί ἡ βουή δυναμώνει! Ἀλλά δέν εἶταν πιά βουή, εἶταν φωνές! "Ολα φώναζαν μέ φωνή ἀνθρώπου! Καί τότε αἰσθάνεται καί τή γῆ νἀρχίζει νά σαλεύει, νά κουνιέται σαν πλοῖο, ποῦ τό δέρνει δυνατή τρικυμία.

Καί βλέπει μέ μιᾶς τοὺς τοίχους, τήν ὀροφή, τά πάτατα νά φεύγουν, νά χωρίζονται, καί ἀντί ὅμως νά πέφτουν, νά παίρνουν μορφὲς ἀνθρώπων, κατάλευκες, ποῦ φώναζαν, φώναζαν. Μά δέν εἶταν φωνὲς τῶρα αὐτές, εἶταν σάλπιγγες καί σάλπιγγες δυνατές, τρομαχτικές!

Καί τότε θυμήθηκε κάτι ποῦχε μάθει μικρός καί τόπε:

—Ἡ δευτέρα παρουσία!

Ξύνηνσε πάνω σ' αὐτό ..

***

Τή νύχτα ποῦ ἐπέστρεψαν σπίτι τους, καί ἡ γυναίκα του τοῦ μιλοῦσε μέ γέλιο, τόν πείραζε καί τοῦ ἔλεγε ἀστεῖα, εἶδαν λίγους νἄνε στά καφενεῖα, ἀλλά πιό λίγοι νἄναι νά στέκονται στή μέση τῆς πλατείας.

Καί οἱ φωνὲς οἱ εὐθύμες, τά τραγοῦδια εἶχαν κοπεῖ...

Καί ὅταν ὁ Μίτσος πῆγε στή μάντρα, ὄχι νά καθίσει μέ τοὺς φίλους του, ποῦ εἶταν ἐκεῖ, ἀλλά νά μιλήσει λίγο καί νά πάρει κρασί γιά τό σπίτι, εἶδε ὅλη τήν οἰκογένεια τοῦ μπάρμπα Νικόλα νά τρώει ἔξω ἀπ' τήν παρόγκα τους. Ἄμα τόν εἶδε ὁ μπάρμπα Νικόλας, τόν φώναξε:

—"Ελα νά δεῖς, κῦρ Μίτοο! Νά τό φάρμακο!

Καί τοῦ ἔδειξε μιά πλεξάνα σκόρδα...

"Ὁλοι τους ἔτρωγαν σκόρδα κ' ἐλπὴς κ' ἔπιναν καί κρασί.

***

Ἡ ἀρρωστια ἀπλωνόταν. Οἱ δρόμοι ἐρήμωναν, τά καφενεῖα, ἡ πλατεία.

Τήν τρίτη βραδιά, ποῦ πῆγε ὁ Μίτσος στή μάντρα, μόριζε παντοῦ ὀκοφδίλα.

Ἀλλά δέ βρῆκε παρά μόνο τό Δῆμο. Οἱ ἄλλοι εἶχαν πέσει ἀρρωστοι.

—Κανεῖς δέ θά γλυτώσει! ἄκουσε κάποιον νά λέει.

***

Τό βράδι τῆς ἄλλης ἡμέρας, ὅταν πῆγαν οτό σπίτι τους, ὁ Μίτσος μέ τή γυναίκα του, τοῦ λέει αὐτή γελαστή, ἀλλά μέ κάποια ὀχρότητα οτό πρόσωπο:

—Καθώς βλέπω, τήν ἔπαθα κ' ἐγώ!

Τά γόνατά του κόπηκαν καί ζάλη τοῦρθε...

—Τί λές; τί λές!

—Μήν κάνεις ἔτοι! "Ε, θά περάσει!... Νά πλαγιάσω ὅμως!

—"Ω, ἀλλοίμονο! Ἔκανε κείνος μέ τό νοῦ του καί σά νἄδε τό κακό νά ξεφυτρώνει ἀπό κάπου...

***

Ὁ Δῆμος, ὁ φίλος τοῦ Μίτσου μάταια περίμενε στή μάντρα τό φίλο του νά τά ποῦνε λίγο. Ὁ Μίτσος δέν ἐφάνηκε. Κατάλαβε πώς κάποιος ἀπ' τοὺς δυό, αὐτός ἤ ἡ γυναίκα του θά χτυπήθηκαν ἀπ' τήν ἀρρωστια.

Καί δέν εἶταν παρά μόνος αὐτός στήν ταβέρνα. Οἱ ἄλλοι, οἱ ταχτικοί, εἶχαν χαθεῖ.

Καί ἡ μάντρα, ὁ μπάρμπα Νικόλας, τά παιδιά του, ἡ γυναίκα του, βρωμοῦσαν σκόρδο. "Οταν κανεῖς ἐμπαινε κεῖ, μιά μυρουδιά σκόρδου θά τοῦ χτυποῦσε τά ρουθοῦνια.

Καί δέν ἔτρωγαν τά σκόρδα μόνο πάνω στό φαΐ τους, ἀλλά τά μασοῦσαν, τἄχαν στό στόμα τους ὅπως ἄλλοι ἔχουν καραμελίτοες, παστίλιες ἤ κάτι μυρουδιό...

***

Δέν ὑπῆρχε σπίτι νά μήν ἔχει ἄρρωστο, ἤ ἄρρωστους. Καί ὅταν ὁ ἥνας σηκωνόταν, ἔπεφτε ὁ ἄλλος.

Στό σπίτι τοῦ Δήμου κανεῖς δέν εἶχε προσβληθεῖ ἀκόμα, ἄν καί ἀπό παντοῦ εἶταν κυκλωμένοι ἀπό ἄρρωστους.

Καί εἶταν αὐτός, ἡ γυναίκα του καί ἡ μιά του κόρη.

Ἡ παντρεμμένη εἶχε προφτάσει κ' ἔφυγε μέ τόν ἄντρα της γιά κάποιο βουνό.

—Μπά, δέ θά τή γλυτώσουμε καί μεῖς, ἔλεγε ἡ γυναῖκα του, εἶνε ἀδύνατο! Δέ θά τή γλυτώσουμε!

Τό βράδυ τρώγανε ἔξω, στήν αὐλή. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶταν δλη μολυσμένη. Τουλάχιστον ἔξω εἶχαν δροσιά!

Καί σιωπή γύρω τους. Μόνο κάποτε φωνή κουκουβάγιας.

Ἕνα πρωΐ σηκώθηκε ἡ γυναίκα του ἄρρωστη. Ὁ Δῆμος βγῆκε νά ρωτήσει σέ κάποιο φιλικό φαρμακεῖο τί νά κάνει. Ὁ φαρμακοποιός εἶταν ἄρρωστος καί μόνο ὁ βοηθός του ἔμενε κεῖ. Γιατρός κανείς.

"Οταν ἐπέστρεψε, βρῆκε τή γυναῖκα του νά καίει ἀπ' τόν πυρετό. Ἡ κόρη του τήν περιποιεῖτο.

Τρέχει πάλι ἔξω, βρίσκει γιατρό καί τόν πηγαίνει.

Τήν ἄλλη μέρα πέφτει καί ἡ κόρη του ἄρρωστη. Καί ὁγιατρός δέν ἤρθε. Τρέχει καί ρωτᾶ. Καί ὁ γιατρὸς ἄρρωστος!

Δέν πῆγε νά βρεῖ ἄλλον, μόνος του πολεμοῦσε νά τίς σώσει...

***

Ἕνα βράδυ ποῦ ἡσυχασμένες κοιμόντουσαν οἱ ἄρρωστες, ἄκουσε τήν πόρτα νά χτυπᾶ.

Σηκώθηκε καί πῆγε νά δεῖ ποιός χτύπησε.

Εἶδε τήν Μαλτάνα νά στέκεται ἔξω ἀπ' τή σιδερένια πόρτα.

—Τί κάνετε; τοῦ εἶπε αὐτή γελαστή. Εἶστε σεῖς καλά.... "Αρρωστες λιγάκι εἶνε,.. Μπά, περαστικά! Καί ἤρθα νά τοὺς πῶ νέα, καί νέα πολλά: Πάει ὁ γέρο Τσουβάλης, ὁ μπαρμπέρης ὁ Φώτης, ὁ μπαρμπα Θανάσης, ἡ κόρη αὐτουνοῦ δῶ πίσω τοῦ ναυτικοῦ, μια ὡραία... Πάνε, πάνε πολλοί!...

Καί τάλεγε ὅλα αὐτά τά κακά, τίς συμφορὲς ποῦχαν πέσει στά σπίτια, μέ γέλιο, σά νἄλεγε κάτι εὐχάριστο!

Ἐπειδή ὅμως μιλοῦσε δυνατά, τῆς εἶπε νά μιλᾶ σιγά καί τή ρώτησε γιά τό φίλο του τό Μίτσο!...

—"Ω, Ἔκανε αὐτή, καί τοὺς ἀλησμόνησε! ... Μά μή εἶνε ἕνας, δυό; Εἶνε τόσοι!... Πάνε κι' αὐτοί, πάνε!.. Κ' ἔτσι μισογίνει καλά ἡ Θυμούλα, μά καθώς εἶδε τόν ἄντρα της νεκρό, πεθαίνει κι' αὐτή!...

***

Ὁ Δῆμος πλάγιασε στό διάδρομο, σ' ἕνα καναπεδάκι.

—Τουλάχιστον, ἔλεγε, πῆγαν μαζί! Γιατί θάταν πολύ σκληρό, τρομερό, νἄμενε ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς πίσω, μόνος!....

ΔΗΜΟΣΘ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

14-7-35 ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ

Στήλη των Γονέων

Η ΠΕΘΕΡΑ

ΘΕΣΗ τῆς πεθερᾶς εἶναι πολύ λεπτή, ἰδίως ὅταν συγκατοικεῖ μέ τά παιδιά της. Εἶναι πολύ φυσικό πώς θέλει νά μεταδίνει τή δική της πεῖρα στό νεαρό ζευγάρι. Ξεχνάει ὅμως συχνά πώς ἄλλαξαν οἱ ἀντιλήψεις γιά τή ζωή, καί οἱ οἰκονομικές καί κοινωνικές συνθῆκες. Γι' αὐτό πρέπει πάντα νά θέλει νά διδάσκει. Δέν πρέπει νά ξεχνάει πώς οἱ νέοι θέλουν νά ζήσουν τή ζωή τους καί νά γίνουν εὐτυχισμένοι μέ τό δικό τους τρόπο. Κάτι θά μ' λοιπόν νά δίνει συμβουλές ἡ πεθερά μόνο ὅταν τῆς τίς ζητᾶνε. Κι' ὁ πιό εὐτυμά καί τίς καλές της πλευρές. Ἀναγνωρίστε τίς σωστές της συμβουλές. Μέ λίγη καλή θέληση ἀποφεύγονται οἱ προστριβές.

Τά παιδιά δέν πρέπει ποτέ νά σπράχνουν τή μητέρα τους νά παίρνει τό μέρος τους ἐναντίον τοῦ γαμπροῦ ἤ τῆς νύφης. Ἀπεναντίας πρέπει νά διαπαιδαγωγοῦν ἔτσι τή μητέρα τους ὥστε νά κατανοῆ τή φυσική προτίμηση στό παιδί της καί νά βλέπει τούς δύο νέους σάν παιδιά της.

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΣΤΗΝ ΠΛΑΣ

Τά παπούτσια καί οἱ κάλτσες κλείνουνται στό ντουλάπι γιά λίγο διάστημα. Τά πόδια ἀναπνέουν ἐλεύθερα ἀπό τό πρωΐ ὡς τό βράδυ μέ τά ἐλαφρά πέδιλα. Μά καί ἡ πλάτη παίρνει ἀέρα κι' ὁ λαιμός. Γενικά τό σῶμα ξεκουρελιάζεται ἀπό τό σρίξιμο τοῦ κορσέ καί τήν ἐνοχληση τοῦ ἐφαρμοσμένου φορέματος. Ἐλεύθερο κεῖ δρόσερὸ ἀναπνέει τόν καθαρό ἀέρα τῆς πλάζ καί χαίρεται τόν καλοκαιριάτικο ἥλιο, ποῦ ἐνῶ στήν ἀσφαλτο τῶν πολιτειῶν μᾶς τσουρουφλάει, στήν ὡραία πλάζ μᾶς δίνει ὕλη ἡ χαρά τῆς ζωῆς.

Πῶς σᾶς φαίνεται τά μοντελλάκια μας τά σημερινά; "Ισως σοκάρουν ἀκόμα λίγο ἐδῶ, μά πρέπει νά ξέρετε πώς ἐξω ἔχουν γενικευθεῖ ἐδῶ καί δυό χρόνια. Τί πρακτικά ποῦ εἶναι καί τί χαριτωμένα συγχρόνως! Δέ σᾶς τραβοῦν νά τά μιμηθῆτε ἀμέσως;

Η ΚΟΡΗ ΣΑΣ ΕΜΕΓΑΛΩΣΕ

"Οταν ἡ κοροῦλα σας μεγαλώσει πρέπει ν' ἀναπτύξετε δλη σας τήν ἐξυπνάδα καί τό ἐμφυτό σας τάκτ. Σκεφθεῖτε, κυρία μου, ὅτι ὁ ὑποψήφιος γαμπρός τῆς κόρης ἀθελά του θά συλλογίσθεται: «Νά ἔτσι θένα; ἡ Τιτίκα σέ 25-30 χρόνια». Θά ἦταν δμως μεγάλο λάθος ἄν μ' αὐτή τή σκέψη ἀποφασίζετε νά κάνετε τή μικρούλα καί νά βάφεστε καί νά ντύνεστε σάν κοριτσάκι. Νά ντύνεστε ἀνάλογα μέ τήν ἡλικία σας, μά μέ ἐξαιρετικό γοῦστο. Ν' ἀποφεύγετε τό κάθε τι ποῦ θά γεννοῦσε τήν ἐντύπωση πώς θέλετε νά συναγωνισθῆτε τήν κόρη σας σέ δομορφιά καί γάμος ἔχει κάποι-κάποιο συνταφάκια. Λοιπόν, ἀγαπητή πεθερά, μήν ἀγχώνεις λάβι στή μηχανή! Κι' ὅταν ἀκόμα σέ ρωτοῦν: «Ἔ, μαμά, δέν ἔχω δίκιο;» ν' ἀπαντᾶς: «Παιδιά μου, λύστε μόνοι σας τίς διαφορές σας». Κι' οὔτε νά δίνεις δίκιο τής κόρης σου μόλις φύγει ὁ ἄντρας της. Νᾶσαι βεβαία πώς στήν περίπτωση αὐτή θά πεῖ ἐκείνη μέ πρῶτη εὐκαιρία στόν ἄντρα της: «τδρπε καί ἡ μαμά ποῦ ἔχω δίκιο».

Νά ἀποφεύγεις τήν κουζίνα. Πολύ συχνά οἱ καυγάδες ἀρχίζουν ἀπό τό κάκι. Ἐπίσης πρέπει ν' ἀποφεύγεις ν' ἀνακατεύεσαι στήν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Τά προβλήματα τῆς ἀνατροφῆς τά ἀντιμετωπίζουν διαφορετικά ἡ κάθε γενεά, γιαὐτό μήν ἐκδηλώνεις τις γνῶμες σου, ποῦ βέβαια προέρχονται ἀπό τήν καλή σου πρόθεση, μά ὡς τόσο μποροῦν νά παρεξηγηθοῦν. Νά μή βρίσκεσαι πάντα στό ἴδιο δωμάτιο μέ τά παιδιά σου, ἄς τά νά λένε τά δικά τους μέ τήν ἡσυχία τους. Μήν περιμένεις νά σέ παίρνουν μαζί τους πάντα. Μήν διαβάλεις καί μήν ψβρίζεις τις ὑπηρέτριες. "Οταν σέ προσκαλοῦν τά παιδιά σου νά μείνεις κοντά τους γιά ἕνα διάστημα, νά δέχεσαι τήν πρόκληση μόνο ἄμα πειστεῖς πώς πραγματικά σέ θέλουν καί ἔχουν τά μέσα νά σέ περιποιηθοῦν χωρίς νά στενοχωρηθοῦν. Καλά εἶναι νά μένεις μερικές μέρες λιγότερο ἀπ' ὅ,τι σοῦ λένε. Καλύτερα νά ποῦνε: «Τί κρίμα ποῦ φεύγει», παρά «Δόξα τῷ Θεῷ ποῦφυγε!».

—Μά καί οἱ νεοί, νύφες καί γαμπροί, πετάχτε ἀπό πάνω σας τήν πολύχρονη προκατάληψη τής «κακιᾶς πεθερᾶς» καί φανῆτε καλοί καί ἀνοιχτόκαρδοι στήν πεθερά σας. Φροντίστε καί σεῖς οἱ ἴδιοι νά μάθετε βρῆκα σέ δύσκολη θέση ἡ πεθερά σας. Μήν βλέπετε μονάχα τά ἐλαττώματά της, φιά καί δροσιά. Ἀξιοσήρνητες εἶναι κεῖνες οἱ γυναῖκες ποῦ δέν μποροῦν νά τό πάρουν ἀπόφαση πώς ἔχουν πιά κόρη τής παντρειᾶς καί πώς πρέπει πιά νά περάσουν στό περιθώριο γιά χατήρι τῆς κόρης τους.

Μέ αὐτό δέ θέλουμε νά ποῦμε πώς πρέπει νά ἐγκαταλείψετε τόν ἑαυτό σας καί νά βρεθῆτε τή ζωή σας. Ἀπεναντίας, ἡ ἀληθινή μητέρα χαίρεται μέ τήν εὐτυχία τῶν παιδιῶν της καί βρίσκει ἀρκετή συντροφιά καί παοέα μέ τις συνομήλικές της. Ἀκόμα καί ἡ νεολαία τήν θέλει εὐχαρίστως κοντά της ὅταν ξέρει νά βρίσκει τόν τόνο καί τό ὕφος ποῦ χρειάζεται.

Στό σπίτι δμως πρέπει νά εἶναι ὁ καλύτερος σύντροφος τῆς κόρης της. Ἀφῆστε, κυρία μου, τό τροπάρι αὐτό «ἡ σημερινή νεότης...». Ἄμα καταφέρετε νά νιώσετε τις ἄλλαγμένες συνήθειες καί τις διαφορετικές ἀντιλήψεις τῆς «σημερινῆς νεότητος», θά κερδίσετε τήν ἐμπιστοσύνη τῆς κόρης σας. Καί μέ τήν ἐμπιστοσύνη αὐτή θά εἶστε σέ θέση νά καθοδηγήσετε τό παιδί σας μέ τέτοιο τρόπο ποῦ νά τό ἀπαλλάξετε ἀπό πολλά πικρά ποτήρια καί σκληρές ἀπογοητεύσεις.

Τά μαλώματα καί οἱ καυγάδες γενοῦν μονοχά τό πείσμα καί ἀποξενώνουνε.

ΜΑΡΙΝΕΤΤΑ

Τί λέει ὁ γιατρός

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

(ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΜΕΡΟΣ)

(Διάλεξις τοῦ κ. Α. Γ' Γεωργιάδη γενομένη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» τῇ 24 Ἰανουαρίου 1935)

Γ'.

ΑΡΑΓΩΝ μέγας εὐτυχίας εἶνε διά τόν ἄνθρωπον καί ἡ μόνη ὠφελιμιστική ἐκδήλωσις τῆς ἐνεργητικότητός του, ἡ ἐργασία. Θά μειδιάσουν μέ τήν ἀφέλειάν μου, τό ξέρω, ὅσοι ἐκλαμβάνουν τήν ἐργασίαν ὡς κυριολεκτικῆν δουλείαν—τήν λέγει ὁ λαός δουλειά, θλέπετε—καί φαντάζονται ὡς ἄωτον εὐδαιμονίας τό ξάπλωμα τῆς ἀρίδας, ἔστω καί εἰς ὀλιγώτεραις ἀπό τῆς τέσσαρες κλασσικές καρέκλες τοῦ ἀθάνατου Ρωμηοῦ. Δυστυχῶς διά τήν νοοτροπίαν των, ἡ μόνη ἀληθινή ἐλευθερία, δηλ. ἄσκησις εὐτυχίας θεμελιώδης, εἶνε ἡ ἐργασία, ὁσονδήποτε ἐπίκοχθος ἡ εὐτελής καί ἄν εἶνε, ἀρκεῖ νά εἶνε ἐντιμος, πρῶτον διότι κάμνει τόν ἄνθρωπον ἕνα μικρόν δημιουργόν ἐπί τοῦ πλανήτου μέ ἕνα ἠθικόν συναίσθημα φιλαντίας καί ἱκανοποιήσεως· δεύτερον διότι τοῦ ἐξασφαλίζει τήν ζωήν καί ὑλικῶς μέ τήν ἀπόδοσίν της, καί σωματικῶς μέ τήν συνιφρησιν τῆς ὑγείας καί ἐνεργητικότητός του καί πρό πάντων τῆς ψυχονευρικῆς του ἰσορροπίας, καί ἠθικῶς μέ τήν ἀνεξαρτησίαν καί ἀξιοπρέπειαν ποῦ τοῦ ἐξασφαλίζει καί τρίτον διότι κάθε ἐργασία ἀντιπροσωπεύει διά τόν ἄνθρωπον τήν ἐπιλήρωσιν ἑνός καθήκοντος πρός τόν ἑαυτόν του πρώτον καί ἔπειτα πρός τούς πέριξ του ἤ καί γενικῶς πρός τήν κοινωνίαν καί τήν ἀνθρωπότητα. Δέν ὑπάρχει δέ οὐτε ὑπῆρξε ποτέ νοητή καί ἐφικτή εὐτυχία εἰς τόν κόσμον ἐφ' ὅσον δέν συνοδεύεται μέ τήν ἐπιτράτην ἠθικήν ἱκανοποίησιν τῆς ἐκπληρώσεως ἑνός καθήκοντος.

♣

Ἐπεφώλαξα διά τό τέλος τῆς ἀναιρᾶς ἴσως αὐτῆς ἀπεραντολογίας μου μίαν ἁπλοστάτην καί πρακτικήν λύσιν τοῦ προβλήματος ποῦ μᾶς ἀπησχόλησεν ἐδῶ. Ὅσοι τήν ἀκούσουν καί ἐνθυμηθοῦν τό αὐτό τοῦ Κολλάζιον ἤ τόν μακαρίτην de la Palice, εἶμαι δέβαιος ὅτι δέν θά τήν ἐδοκίμασαν ποτέ, ὅπως συμβαίνει μέ ὅλα τά πολύ ἁπλά πράγματα. Ἐν πρώτοις, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει, καθώς εἴδαμεν, θετική καί μονοσήμαντη εὐτυχία εἰς τόν κόσμον ἡ στοιχειώδης λογική ἐπιβάλλει νά ἀρκεσθῶμεν εἰς τήν ἀρνητικήν καί ἰωμπατικήν εὐτυχίαν. Μίαν ὥραν, ὁλίγας στιγμᾶς ποῦ αἰσθάνεσθε ὅτι δέν σᾶς κεντᾶ καμμία ἀκανθα πόνου σωματικοῦ ἢ ψυχικοῦ, ὅτι ἀπολαμβάνετε τήν εὐχαρίστησιν τῆς ζωῆς, τήν ἡδονήν τοῦ ἀναπνέειν, τήν χαρᾶν τοῦ ἡλίου καί τοῦ εὐχαρίστου περιβάλλοντος, αὐτάς τάς στιγμάς μή τάς δηλητηριάζετε ματαίως μέ τήν ἀναπόλησιν θλιβεροῦ παρελθόντος ἤ τήν μέριμναν περί σκοτεινοῦ μέλλοντος. Δέν εἶνε ἀνάγκη νά στραβολαμπιάζεται κανείς στρέφων δεξιᾶ καί ἀριστερά τούς λογισμούς του πρός τό ἔγγυς ἤ ἀπώτερον παρελθόν, μήτε νά στραβώνεται προσκαθῶν νά διακρίνῃ μέσα εἰς τήν ὁμίχλην τοῦ μέλλοντος. Ἀνάμνησις παρελθούσης εὐτυχίας, τό εἶπε καί ὁ Δάντης, εἶνε ὁ μεγαλύτερος πόνος ποῦ μπορεῖ νά αἰσθανθῇ ὁ ἄνθρωπος ὅταν δυστυχῇ, ὅπως ἀκριβῶς εἶνε καί παρηγορία τό ὅτι δέν εἶνε κανείς δυστυχής πλέον ὅπως ὁ πῆχε κάποτε. Διά τά δεινά τοῦ μέλλοντος εἶνε καί μωρία παιδαριώδης νά θρηνῶμεν προκαταβολικῶς ἄς ἔλθουν πρώτα, ἄν ἔλθουν, καί ἔχομεν καιρόν. Μέ δυό λοιπόν παρωπίδας πρός τάς δύο πλευρές τοῦ χρόνου, ἀπολαμβάνω σήμερον τήν εὐχαρίστησιν μιᾶς ὡραίας ἤ ἀγαπημένης συντροφιᾶς, ἀφτιον καλύτερος σύντροφος τῆς κόρης της. Ἀφῆστε, κυρία μου, τό τροπάρι αὐτό· «ἡ σημερινή νεότης...». Ἄμα καταφέρετε νά νιώσετε τίς ἀλλαγμένες συνήθειες καί τίς διαφορετικές ἀντιλήψεις τῆς «σημερινῆς νεότητος», θά κερδίσετε τήν ἐμπιστοσύνη τῆς κόρης σας. Καί μέ τήν ἐμπιστοσύνη αὐτή θά εἶστε σέ θέση νά καθοδηγήσετε τό παιδί σας μέ τέτοιο τρόπο ποῦ νά τό ἀπαλλάξετε ἀπό πολλά πικρά ποτήρια καί σκληρές ἀπογοητεύσεις.

Τά μαλώματα καί οἱ καυγάδες γενοῦν μονοχά τό πείσμα καί ἀποξενώνουνε.

ΜΑΡΙΝΕΤΤΑ

Ἐπεφώλαξα διά τό τέλος τῆς ἀναιρᾶς ἴσως αὐτῆς ἀπεραντολογίας μου μίαν ἁπλοστάτην καί πρακτικήν λύσιν τοῦ προβλήματος ποῦ μᾶς ἀπησχόλησεν ἐδῶ. Ὅσοι τήν ἀκούσουν καί ἐνθυμηθοῦν τό αὐτό τοῦ Κολλάζιον ἤ τόν μακαρίτην de la Palice, εἶμαι δέβαιος ὅτι δέν θά τήν ἐδοκίμασαν ποτέ, ὅπως συμβαίνει μέ ὅλα τά πολύ ἁπλά πράγματα. Ἐν πρώτοις, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει, καθώς εἴδαμεν, θετική καί μονοσήμαντη εὐτυχία εἰς τόν κόσμον ἡ στοιχειώδης λογική ἐπιβάλλει νά ἀρκεσθῶμεν εἰς τήν ἀρνητικήν καί ἰωμπατικήν εὐτυχίαν. Μίαν ὥραν, ὁλίγας στιγμᾶς ποῦ αἰσθάνεσθε ὅτι δέν σᾶς κεντᾶ καμμία ἀκανθα πόνου σωματικοῦ ἢ ψυχικοῦ, ὅτι ἀπολαμβάνετε τήν εὐχαρίστησιν τῆς ζωῆς, τήν ἡδονήν τοῦ ἀναπνέειν, τήν χαρᾶν τοῦ ἡλίου καί τοῦ εὐχαρίστου περιβάλλοντος, αὐτάς τάς στιγμάς μή τάς δηλητηριάζετε ματαίως μέ τήν ἀναπόλησιν θλιβεροῦ παρελθόντος ἤ τήν μέριμναν περί σκοτεινοῦ μέλλοντος. Δέν εἶνε ἀνάγκη νά στραβολαμπιάζεται κανείς στρέφων δεξιᾶ καί ἀριστερά τούς λογισμούς του πρός τό ἔγγυς ἤ ἀπώτερον παρελθόν, μήτε νά στραβώνεται προσκαθῶν νά διακρίνῃ μέσα εἰς τήν ὁμίχλην τοῦ μέλλοντος. Ἀνάμνησις παρελθούσης εὐτυχίας, τό εἶπε καί ὁ Δάντης, εἶνε ὁ μεγαλύτερος πόνος ποῦ μπορεῖ νά αἰσθανθῇ ὁ ἄνθρωπος ὅταν δυστυχῇ, ὅπως ἀκριβῶς εἶνε καί παρηγορία τό ὅτι δέν εἶνε κανείς δυστυχής πλέον ὅπως ὁ πῆχε κάποτε. Διά τά δεινά τοῦ μέλλοντος εἶνε καί μωρία παιδαριώδης νά θρηνῶμεν προκαταβολικῶς ἄς ἔλθουν πρώτα, ἄν ἔλθουν, καί ἔχομεν καιρόν. Μέ δυό λοιπόν παρωπίδας πρός τάς δύο πλευρές τοῦ χρόνου, ἀπολαμβάνω σήμερον τήν εὐχαρίστησιν μιᾶς ὡραίας ἤ ἀγαπημένης συντροφιᾶς, ἀφτιον καλύτερος σύντροφος τῆς κόρης της. Ἀφῆστε, κυρία μου, τό τροπάρι αὐτό· «ἡ σημερινή νεότης...». Ἄμα καταφέρετε νά νιώσετε τίς ἀλλαγμένες συνήθειες καί τίς διαφορετικές ἀντιλήψεις τῆς «σημερινῆς νεότητος», θά κερδίσετε τήν ἐμπιστοσύνη τῆς κόρης σας. Καί μέ τήν ἐμπιστοσύνη αὐτή θά εἶστε σέ θέση νά καθοδηγήσετε τό παιδί σας μέ τέτοιο τρόπο ποῦ νά τό ἀπαλλάξετε ἀπό πολλά πικρά ποτήρια καί σκληρές ἀπογοητεύσεις.

Τά μαλώματα καί οἱ καυγάδες γενοῦν μονοχά τό πείσμα καί ἀποξενώνουνε.

ΜΑΡΙΝΕΤΤΑ

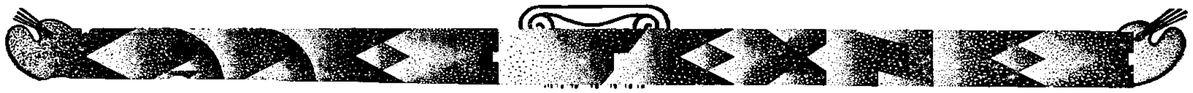

Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ

(Γ') Διάγραμμα τῆς ὀργανικῆς ἀνάπτυξης τῆς Βυζαντινῆς ζωγραφικῆς

ΤΟ ΙΓ' αἰώνα, ἡ δαθιά ἀναστάτωση ποῦ ἔφερε στό Κράτος ἡ Φραγκοκρατία (1204—1261), εἶχε τόν ἀντίχτυπό της καί στήν τέχνη. Ὁ πατριωτισμός καί τό μίσος γιά τούς Φράγκους ἔλαδε τή μορφή θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, ἡ ἐξουσία τῶν μοναχῶν γύρισε πάλι παντοδύναμη, κι ὁ γενικός πυρετός ἐπηρέασε τήν τέχνη, μαζί μέ τήν πολιτική καί τά ἤθη. Κατά τήν ἐποχή αὐτή παρουσιάζεται μ' ἐνάρ-

4. Η ΔΙΑΛΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ. Μωσαϊκό. Κάχρι τζαμί. Κωνσταντινούπολις. 1321—1332.

γεια μέσα στή ζωγραφική κ' ἡ ἐπίδραση τοῦ θρησκευτικοῦ θεάτρου. Τό θρησκευτικό θέατρο κατάγεται ἀπό τήν «λαϊκή τελετουργία» (rites plastiques κατά τό Millet) ποῦ ἀπό τούς πρώτους αἰώνες τοῦ ἐπισήμου χριστιανισμοῦ, μεταφέρεται στήν Ἰερουσαλήμ σέ συμβολική ἀναπαράσταση τῶν κύριων γεγονότων τοῦ δίου του Χριστοῦ. Ἡ Κωνσταντινούπολη εἶχεν υἱοθετήσει χωρίς νά χασομερήσει τό μέσο τούτο τῆς μυσταγωγίας, κι ἀπό τό Ι' αἰώνα συναντοῦμε στή λειτουργία τῆς Ἁγίας Σοφίας συμβολικούς χορούς, ὁμιλίες κι ἀντιλογικές ἀπαγγελίες ἀπό τάπο κρυφα Εὐαγγέλια. Ἡ τάση γιά τή δραματοποίηση τῶν θρησκευτικῶν σκηνῶν ἀνακάλυψε στά θεάματα καί στάκροαματα αὐτά πλῆθος στάσεις, κίνησες καί συνδυασμοὺς ποὺ μποροῦσανε νά μεταφερθοῦνε στή ζωγραφική. Μέ τό θρησκευτικό θέατρο. «καινούρια σκέψη, λέει ὁ Μιλλέ, ἤρθε νά σπάσει τούς φραγμοὺς τοῦ δόγματος καί νά λευτερώσει τή φαντασία τοῦ καλλιτέχνη». Ἡ λαϊκή ψυχή ποὺ ἔξανθρώποισε τούς εἰκονογραφικοὺς τύπους κατά τό Ι'—ΙΒ' αἰώνα, ἀντιλεῖ τώρα ἀπό τή νέα τούτη πηγή τά θρησκευτικά θέματα μέ τό ἀνθρώπινο ἐνδιαφέρο, τό πάθος καί τήν κίνηση ποὺ χαρακτηρίζουνε τήν ἀτχνη τοῦ ΙΓ' τοῦ ΙΔ' καί ΙΕ' αἰώνα.

Τό πνεῦμα τοῦ ἑλληνισμοῦ ποὺ ἀναγεννιέται στόν καιρό τῶν Παλαιολόγων (1261—1354), ἐρχεται πάλι νά συγκεράσει μέ γλύκα τή δραματική ἐκνευση τῆς λαϊκῆς μούσας καί νά ἐπιθάλλει στή μυστικόπαθη κι ὀρμητική τέχνη τῆς τήν εὐγένεια τῶν ἑλληνικῶν μορφῶν. Στούς συνδυασμοὺς τῶν δυό αὐτῶν φεσμάτων ὀφείλεται ἡ ποικιλία τῆς ζωγραφικῆς κατά τήν ἐποχή τούτη. Στά ὡραῖα μωσαϊκά νοῦ κάρθηκα τοῦ Καχριέ-Τζαμί (Μονή τῆς Χώρας) (τέλος τοῦ ΙΓ' ἀρχές τοῦ ΙΔ' αἰώνα) ποὺ ἱστοροῦνε τή ζωή τῆς Παναγίας, τά παιδιάτα καί τά θαύματα τοῦ Χριστοῦ, ὅλες οἱ καινούριες τάσες γίνουνται φανερές. Μιά ὥρμη τέχνη μιλάει ἐδῶ χωρίς παραφωνίες, σὲ γλῶσσα καθαρῆ μέ ἕνωση καί κυριαρχία. Ἡ σύνθεση εἶνε λεύτερη, ποικίλη, γραφική, οἱ στάσες φυσικές, τά κοσμήματα κομψά, κ' οἱ περισσότερες μορφές ὅλο εὐγένεια κ' ἑλληνικό κάλλος (εἰκ. 1). Ἡ Ἀρχαιότητα ἐχει τυπώσει τό πνεῦμα της σέ μορφές, τό θέατρο ἐχει προσφέρει τά σκηνικά ἀρχιτεχτονήματα ποὺ περιβάλλουνε τή δράση, ἡ λαϊκή μούσα ἔχει γυρέψει τό θέμα της στήν ἁπλοκή καί συγκινητική μυθολογία τῶν ἀπόκρυφων Εὐαγγέλιων, καί πάνω στό ὑλικό αὐτό ἔχει ἀσκηθεῖ ἡ στερεοφένη πιά ἀχτή τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς.

Ἀλλά τήν «ἀναγέννηση αὐτή τῶν Παλαιολόγων», ὅπως ὀνομάσαν οἱ βυζαντινολόγοι τό «ρομαντικό» στάδιο τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς, ποὺ ὀργανικά ἀναπτύσσει τίς κατάχτησες τοῦ κλασικοῦ τῆς ἐποχῆς τῶν Μακεδόνων καί τῶν Κομνηνῶν, τήνε σπουδεῖζουμε ὁλοκληρωμένη μορφολογικά στίς ἀναρίθμητες τοιχογραφίες τοῦ Μυστρᾶ, τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῆς Τραπεζοῦντας, τῆς Μακεδονίας, τῆς Σερβίας, τῆς Ρωσσίας. Στήν περίοδο αὐτή τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς, τό πάθος, ἡ κίνηση, ἡ γραφικότητα, τό δραματικό σύστημα κ' ἡ ἀφήγηση, ποὺ βρίσκουνταν σὲ δυνατότητα στό «λαγτερο ἔργο της. Ὅλα τά συστατικά κομάτια τῆς σύνθεσης, φορεσιές, μορφές, δράχοι, ἀχτινοβολοῦνε, καθένα μέ τή δική του φωτεινότητα, ἀπό τή τοὺς βυζαντινολόγους, γιατί τή Μακεδονική σχολή τήν ἀνταμώνουμε σύγκαιρα μέ τίς σχολές ποὺ εἰκονογραφήσανε τό Μυστρᾶ, καί μάλιστα λίγο νωρίτερα. Ὅπως καί νάναι, ὡστόσο, οἱ ὅροι τοῦ Μιλλέ δηλώνουνε σήμερα δυό μεγάλα πεδία ὅπου ἀναπτύξανε τή δραστηριότητά τους δυό διαμορφωμένες σχολές ἀπό Ἕλληνες καλλιτέχνες. Ἡ Μακεδονική σχολή ἐργάζεται, ἀπό τό πρῶτο κι' ὅλας τέταρτο τοῦ ΙΔ' αἰώνα, στή Μακεδονία (Βέρροια), στή Σερβία (Ναγιόριτσα, Γκρατσάνιτσα), στή Ρουμανία (Κούρτεα ντέ Ἀρζές). Τήν ἴδιαν ἐποχή ἐχτελεῖ καί τίς ἐκπυστές τοιχογραφίες τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Πρωτάτο, Κιλιανταρί, Βατοπέδι, Παρεκκλήσι τοῦ Πορδόρου στίς Καρυές) ποὺ εἶναι τό ἄγθος τῆς παραγωγῆς μκιλόΚ Η, ἡ «Ἴδια σχολή, ποὺ πληρονομά καί συνεχίζει τίς κατάχτησες τῶν εἰκονογράφων τοῦ Μυστρᾶ, ἀκμάζει στίς ἀρχές τοῦ ΙΣΤ' αἰώνα, ὁπότε ἐχτελεῖ τίς τοιχογραφίες τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Μονές Λαύρας, Ξενοφώντος, Διονυσίου, Ἰβήρων Παύλου, Δοχειάρι, Χιλιανταρί). Ἡ δραματική εἰκονογραφία, ἀδίδει σ' ὅλη τήν Ἀνατολή, ἀπό τή Βενετιά ὡς τό Ἅγιον Ὄρος Σινά τέναρξη τῆς κονίσματα ποὺ ἀνάφμε μέ τή μιμητική ἀρχή, ποὺ εἶχεν εἰσχωρήσει στήν ἀθλιαλξία τῆς διερμηνευτικῆς βυζαντινῆς παράδοσης (εἰκ. 4).

Ἡ Κρητική σχολή, ποὺ κληρονόμησε καί συνέχισε τήν τέχνη τοῦ Μυστρᾶ, ἔμεινε φανατικά πιστή στίς ἀρχές τῆς θαυμασσῆς αὐτῆς σχολῆς, ποὺ ἡ Τουρκοκρατία κωντόνεψε νά διαλύσει. Ἀπό τά 1460 ποὺ ὁ Μυστρᾶς χάνει τήν ἀνεξαρτησία του, ἡ παράδοση τῆς γνήσιας βυζαντινῆς ζωγραφικῆς μένει στά χέρια τῶν Κρητικῶν ζωγράφων. Ποιά εἶναι ἡ πίστη τους; Οἱ Κρητικοὶ ἐξακολουθοῦνε νά θεωροῦνε τάντικείμενα ὡς μορφές τῆς Ἰδέας καί νά πιστεύουνε πώς ἡ ἀληθινή τέχνη δέν μπορεῖ νάναι παρά συμβολική. Σκοπός τῆς τέχνης δέν εἶναι νά μεταφέρει στήν περιοχή τῆς τῆς ἀνθρώπινη πραγματικότητα, παρά νά ρίξει ὡσά γιοφύρι, ἀνάμεσα στούς κόσμους τοῦ αἰσθητοῦ καί τοῦ ὑπεραισθητοῦ, τό σύμβολο ποὺ ἐκφράζει τήν αὐθεντική πραγματικότητα, πέρα ἀπό τήν ἐφήμερη ἀπάτη τῆς ἐμπειρίας. Ἡ δογματική εἰκονογραφία, ἡ κωδικοποιημένη συμβολική γλῶσσα, τό διερμηνευτικό χρώμα καί τό μή φυσικό φῶς ἐξακολουθοῦνε νάναι γιά τήν Κρητική σχολή τά μόνα μέσα ποὺ μπορεῖ νά ἀσχολεῖται γιά τό σκοπό της. Τό γενεσιουργό πνεῦμα τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ζωντανό ἀκόμα, δένμποροῦσε νά ἐκφραστεῖ παρά μέ τά ἴδια κείνα μέσα ποὺ δημιούργησε πάνω στήν ὥρα τῆς ὀρμητότης του. Τῆς ζωγραφικῆς ὁ σκοπός ἐξακολουθεῖ νάναι μυσταγωγικός, κ' ἡ ἀνθρώπινη οἰκειότητα δέν πρέπει τή θέλησή της. Τό χρῶμα, τό φῶς κ' ἡ φόρμα συγχρονοῦνε μέ τό πνεῦμα αὐτό. Τό χρῶμα εἶναι ἔστσό καί δαθύ, ἀπλωμένο σε μεγάλες ἐπιφάνειες, ποὺ φωσφορίζουνε μέ σκληρό κ' ἔντονο φῶς καί ποὺ χωρίζουνται ἡ μιά ἀπό τήν ἄλλη μέ σαφήνεια καί χωρίς γλυκασμούς. Τό φῶς ζωογονεῖ τίς ἐπιφάνειες αὐτές, ὄχι γιά νά δημιουργήσει φυσικό,ηα καί σκιοφωτισμό, παρά γιά νά φουντώσει ἀντιθετικά χρώματα καί νά χαρίσει στήν κάθε φόρμα ὅσο γίνεται περισσότερη αὐτοτέλεια καί ἐνάργεια. Ἡ ἔνταση αὐτή κ' ἡ ἐλλιχρίνεια τῆς ὕλης κάνουνε τό σύνολο νά λάμπει μέ ἀνταύγεια μεταλλική, ὡσάν ἀληθινό σύμβολο κ' ἀγγοῦς τῆς θεϊκῆς μεγαλωσύνης (εἰκ. 5).

Ἡ Κρητική σχολή εἶταν ἡ τελευταία ἀναλαμπή τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς. Ἡ Αὐτοκρατορία διαλύθηκε στά 1453, ὁ Μυστρᾶς πάρθηκε στά 1460, ἡ Βενετική Κρήτη ἔπεσε στά χέρια τῶν Τούρκων στά 1647. Ἀπό τό ΙΔ' αἰώνα καί πέρα, ἡ βυζαντινή ζωγραφική στήν τελευταία τοῦτη περίοδο τῆς ζωῆς της. Ἡ ὑπόθεση αὐτή δέν ἔγινε ἀποδεχτή ἀπ' ἄλους τοὺς βυζαντινολόγους, γιατί τή Μακεδονική σχολή τήν ἀνταμώνουμε σύγκαιρα μέ τίς σχολές ποὺ εἰκονογραφήσανε τό Μυστρᾶ, καί μάλιστα λίγο νωρίτερα. Ὅπως καί νάναι, ὡστόσο, οἱ ὅροι τοῦ Μιλλέ δηλώνουνε σήμερα δυό μεγάλα πεδία ὅπου ἀναπτύξανε τή δραστηριότητά τους δυό διαμορφωμένες σχολές ἀπό Ἕλληνες καλλιτέχνες. Ἡ Μακεδονική σχολή ἐργάζεται, ἀπό τό πρῶτο κι' ὅλας τέταρτο τοῦ ΙΔ' αἰώνα, στή Μακεδονία (Βέρροια), στή Σερβία (Ναγιόριτσα, Γκρατσάνιτσα), στή Ρουμανία (Κούρτεα ντέ Ἀρζές). Τήν ἴδιαν ἐποχή ἐχτελεῖ καί τίς ἐκπυστές τοιχογραφίες τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Πρωτάτο, Κιλιανταρί, Βατοπέδι, Παρεκκλήσι τοῦ Πορδόρου στίς Καρυές) ποὺ εἶναι τό ἄγθος τῆς παραγωγῆς μκιλόΚ Η, ἡ «Ἴδια σχολή, ποὺ πληρονομά καί συνεχίζει τίς κατάχτησες τῶν εἰκονογράφων τοῦ Μυστρᾶ.

2. Ο ΖΑΧΑΡΙΑΣ Ο ΙΕΡΕΑΣ. Τοιχογραφία. Βροντόχτιον Μυστρᾶ. Πιθανότατα 1311 ἕως 1321

4. Ο ΑΝΑΠΕΣΩΝ. Τοιχογραφία. Πρωτάτο, Ἅγιον Ὄρος. Μακεδονική Σχολή. Ἀρχές τοῦ ΙΔ' αἰώνα.

5. Ἀποστασία ἀπό ΤΗΝ ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ. Τοιχογραφία. Ἀσάρα. Ἅγιον Ὄρος. Κρητική Σχολή, χεῖρ Θεοφάνους τοῦ Κρήτου, 1535.

νε, κατά τό Γαβριήλ Μιλλέ, οἱ δυό μεγάλες σχολές, ἡ Μακεδονική κ' ἡ Κρητική, ποὺ μπορεβοῦσ

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪΓ'Χ

ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΑΡΙΣ ΩΡΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΟΗ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ

(Συνέχεια από τὸ προηγούμενο)

Α, μ' ὅλα τοῦτα, δὲν ἔβρισκα τὸ θάρρος νὰ μιλήσω ἢ νὰ ἐνεργήσω· καὶ θἄμενα ἀκόμα τὴ μισὴ νύχτα προσμένοντας ἔτσι, ἢ ἴσως ἕνας ἐξωντότερος ἐγωϊσμὸς νὰ μ' ἔκανε τέλος νὰ γυρίσω σπίτι μου, ναί, πιστεύω μάλιστα πὼς τοῦτα ἀποφασίσει νὰ παρατήσω στὴν τύχη του αὐτὸ τὸ πακέττο τῆς ἀθλιότητας, ὅταν μιὰ ἀνότερη δύναμη νίκησε τὸ δισταγμό μου... Εἶχε ἀρχίσει νὰ βρέχει. Ὅλο τὸ δράδυ, ὁ ἄνεμος εἶχε συνάξει πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα βαριὰ ἀνοιξιάτικα σύννεφα φορτωμένα ἀγμούς ἐνιωθες, μὲ τὰ πλεμόνια καὶ μὲ τὴν καρδιά σου, πὼς ὁ οὐρανὸς πλάκωνε δυνατὰ τὴ γῆ. Ἀξαφνα, μιὰ σταλιὰ δροχὴ κουρτάλισε πάνω στὸ χώμα, καὶ μονομιᾶς μιὰ βαριὰ νεροποχὴ ξέσπασε. Ἀθέλητα, ἔτρεξα κάτω ἀπὸ ἕνα δενδρολίανο καὶ, μ' ὅλο ποὺ εἶχα ἀνοιγμένη τὴν ὁμπρέλα μου, οἱ σιτῆες τοῦ ἀνέμου σκορπούσανε πάνω στὴ ρόμπα μου φονιὲς τὸ νερό. Ἀκόμα καὶ στὸ πρόσωπο καὶ στὰ χέρια μου ἔνιωθα τὰ τινάζεται ἡ ψυχρὴ σκόνη ἀπὸ τὰς σταλιὲς ποὺ πέφτανε πάνω στὴ γῆ μὲ ξηρὸ θόρυδο.

Ἀλλὰ γι' αὐτὸ εἶταν ἕνα πρᾶμα τόσο φρικιαστικὸ νὰ τὸ βλέπεις ποὺ, σήμερα ἀκόμα, ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, ἡ πνοή μου πιάνεται μόνο νὰ τὸ σκεφτῶ, παρὰ τὸν κατακλυσμὸ αὐτό, ὁ δυστυχισμένος ἔμενε ἀκίνητος πάνω στὸν πάγκο, χωρὶς νὰ μετασαλεύει δίδλου. Τὸ νερὸ ἔτερχε καὶ σπουργάριζε ἀπὸ τὶς κουτσουνάφες· ἄκουες ἀπὸ τὸ μέρος τῆς πολιτείας τὸ δόγγο ἀπὸ τὰ φάδιὰ ποὺ τρέχανε· δεξιὰ καὶ ζερδὰ ἀνθρωποι φεύγανε μὲ σπικωμένους γιακάδες· ὅλα τὰ ζοντανὰ μαζευόντουσαν, φεύγανε φοδισμένα, γυρεύοντας καταφύγιο· παντοῦ, στοὺς ἀνθρωπους καὶ στὰ ζῶα, ἐνιωθες τὸν τρόμο ἀπὸ τὰ ἐπανσιαστημένα στοιχεῖα — καὶ ἰρονία τὸ μαῦρο αὐτὸ ἀνθρώπινο κουδάρι πάνω κεῖ στὸν μπάγκο τον δὲ μετασάλευε.

Σᾶς ἔχω κι ὅλα πεῖ πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶχε τὴ μαγικὴ δύναμη νὰ ἐκφράζει πλαστικὰ τὰ αἰσθήματά του μὲ τὴν κίνηση καὶ μὲ τὴ χειρονομία· μὰ τίποτε, τίποτε πάνω στὴ γῆ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ παρατήσει αὐτὴν τὴν ἀπελπισία, αὐτὴ τὴν ἀπόλυτη ἐγκατάλειψη τοῦ ἀτόμου τον, αὐτὸν τὸ ζοντανὸ θανατο, μὲ τρόπο τόσο συγκλονιστικὸ ὅσο αὐτὴ ἡ ἀκινησία, ὅσο αὐτὴ ἡ ἀδράνεια κ' ἡ ἀπάθεια στὴ σιρωὴ δροχὴ, ὅσο αὐτὴ ἡ ἄρρωστη κούραση ποὺ δὲν τὸν ἄφηνε νὰ νιώσει ἀλίγα δήματα ποὺ τοῦ χρειαζόντανε γιὰ νὰ μπεῖ κάτω ἀπ' ἕνα ὁποιοδήποτε ἀπάγγειο, ὅσο ἡ ὑπέρταση αὐτὴ ἀδιαφορία γιὰ τὴν ἰδία του τὴν ἀτομικότητα. Κανένας γλύπτης, κανένας ποιητής, οὔτε ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, οὔτε ὁ Δάντης, δὲ μ' ἔκαμε ποτὲ νὰ καταλάδω τὸ κίνημα τῆς ὑπέρτατης ἀπελπισίας, τὴν ὑπέρτατη ἀπελπισία τῆς γῆς, μὲ τρόπο τόσο συγκινητικὸ καὶ τόσο δυνατὸ ὅσο αὐτὸς ὁ ζοντανὸς ποὺ ἄφηνε νὰ τὸν πλημμυρίσει ἡ νεροποχή, — γιατὶ ἡ κούραση κ' ἡ ἀπόγνωση δὲν τὄχαν ἀφήσει δύναμη οὔτε γιὰ τὸ μικρότερο κίνημα.

Αὐτὸ στάθηκε ἰσχυρότερο ἀπὸ μένα, δὲν μπόρεσα νὰ ἀνεργήσω διαφορετικά. Μ' ἕνα πήδημα, πέρασα κάτω ἀπὸ τὶς φευστὲς καὶ δάνωσες δέργες τῆς δροχῆς καὶ τράντεψα πάνω στὸν μπαγκο τον τὸ ἀνθρώπινο αὐτὸ πακέτο ποὺ σταλοδλόσυε τὸ νερό. — Ἐλάτε! — ἔκαμα πιάνοντάς τον τὸ μπράτσο. Ἕνα ἀκαθόριστο πρᾶμα μὲ κοίταξε στηλὰ καὶ μὲ κόπο. Ἕνα εἶδος κίνηση φάνηκε σὰ νἄθελε νὰ ξετυλιχτεῖ σιγανὰ πάνω του, μὰ δὲν καταλάδαινε.

— Ἐλάτε! — εἶπα τραδώντας ἀκόμα τὸ δλόδρεχτο μανίκι, καὶ τοῦτη τὴ φορὰ σχεδὸν θυμομένη.

Τότε σηκώθηκε ἀργὰ, χωρὶς θέλημα καὶ τρεκλίζοντας.

— Τί θέλετε; — ρώτησε.

Σ' αὐτὸ δὲ δρῆκα καμιὰν ἀπάντηση, γιατὶ δὲν ἤξερα οὔτε ἡ ἴδια ποὺ νὰ πάω μαζί του: αὐτὸ ποὺ ζητοῦσα εἶταν ἀποκλειστικὰ νὰ τὸν ἀποσπάσω ἀπ' αὐτὴ τὴν ψυχρὴ γεροσυρμὴ, ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄφορνη ἀδιαφορία τὴν ὄμοια μὲ αὐτοχτονία, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ μένει ἐκεῖ μέσα σὲ μιὰν ὑπέρταση ἀπελπισία. Δὲν ἄφησα τὸ μπράτσο τον' ἐξακολούθησα νὰ τὸν τραδῶ, σὰν ἀνθρώπινο κουρέλι, ἴσαμε τὸ κιόσκι τοῦ ἀνθοκόμου, ὅπου ἡ ὁστεάχα τὰς στέγης θὰ τὸν προστάτευε λίγο ἀπὸ τὴ μανία τοῦ ὑγροῦ στοιχείου ποὺ ὁ ἄνεμος μαστίγανε μὲ ἀγριότητα. "Ἔξω ἀπ' αὐτὸ, δὲν ἤξερα τίποτα, δὲν ἤθελα τίποτα. Στὴν ἀρχὴ δὲν εἶχα σκεφτεῖ παρὰ ἕνα πρᾶμα νὰ δάλω αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο κάτω ἀπ' ἕνα ἀπάγγειο, σ' ἕνα στεγνὸ μέρος.

Κ' ἔτσι εἶμαστε κεῖ οἱ δυό μας, ὁ ἕνας πλάι στὸν ἄλλο, στὴ μικρὴ αὐτὴ προφυλαγμένη γωνιά, ἐχοντας πίσω μας τὸ κλειστὸ κιόσκι κι ἀπὸ πάνω μας τὸ μικρὸ φρύδι τῆς στέγης ποὺ ἀπὸ κάτω του ἡ ἀκούραστη δροχὴ περνοῦσε ἀκατάπαυστα, στέλνοντας μας μὲ ξαφνικὲς σδιλάδες, πάνω στὰ ροῦχα μας καὶ στὸ πρόσωπο, σκόρπια λουρίδια φευστὸ ψῦχος. Ἡ κατάσταση γινόταν ἀδάστακτη.

Δὲν μποροῦσα, ὡστόσο, νὰ μείνω περισσότερη ὥρα πλάι στὸν ὁλόδρεχτο αὐτὸν ξένο. Κι ἀπὸ κάλλο μέρος, μοῦ εἶταν ἀδύνατο, ἀφοῦ τὸν τράδηξα μαζί μου, νὰ τὸν ἀφήσω ἐκεῖ στὸ ἕλεος τοῦ θεοῦ χωρὶς νὰ τοῦ πῶ ἕνα λόγο. Ἔπρεπε χωρὶς ἄλλο νὰ κάμω κάτι' ἀγάλι-ἀγάλι ἔφτασα σὲ μιὰν καθάρια κι ἁπλὴ ἰδέα. Τὸ καλήτερο, συλλογίστηκα, εἶταν νὰ τὸν πάω στὸ σπίτι του μέσα σ' ἕνα ἁμάξι κ' ὕστερα νὰ γυρίσω στὸ ξενοδοχεῖο: αὐρριο θὰ δρεῖ μόνάχος του μιὰν ἄκρη. Ἔτσι λοιπὸν φώτησα τὸν ἄνθρωπο αὐτό· ποῦ εἶταν ἀκίνητος κοντά μου καὶ ποὺ κοιτοῦσε στηλὰ μέσα στὴ μανιασμένη νύχτα:

— Ποῦ κάθεστε;

— Δὲν ἔχω σπίτι... Ἤρθα ἀπόψε ἀπὸ τὴ Νίκαια... Δὲν μπροῦσε νὰ πᾶμε σπίτι μου.

Δὲν κατάλαδα ἀμέσως τὴν τελευταία φράση. Μονάχα ἀργότερα κατάλαδα πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μ' ἔπαιρνε γιά... γιά... γιά... γιὰ μιὰν ἀπὸ κείνες τὶς γυναῖκες ποὺ νυχτογυρίζουν γύρω στὸ Καζίνο, γιατὶ ἐλπίζουν πάντα νἀρπάξουν κάποια λεφτὰ ἀπὸ τοὺς κεφλοσμένους παίχτες ἢ ἀπὸ τοὺς μεθυσμένους. Τὸ κάτω-κάτω, τί ἄλλο θὰ μποροῦσε νὰ σκεφτεῖ, ἀφοῦ τώρα ἀκόμα, ποὺ σᾶς δίνγουμαι τὸ πρᾶμα, αἰσθάνομαι πόσο παράδοξη κι ἀπίστευτη εἶταν ἡ θέση μου! Ποιὰν ἄλλη ἰδέα θὰ μποροῦσα νἀμει γιὰ μένα, ἀφοῦ ὁ τρόπος ποὺ τὸν εἶχα ξεκολλήσει ἀπὸ τὸν μπάγκο του καὶ παρασύρει δίχως δισταγμὸ δὲν ἐμοιαζε στἀλήθεια μὲ τρόπους κυρίας; Μὰ ἡ σκέψη αὐτὴ δὲ μοῦρθε σὴν ἀρχή. Μονάχα ἀργότερα, πολὺ ἀργότερα, κατάλαδα πόση τραιαχτικὴ καταφρόνια πρέπει νὰ δοκίμασε γιὰ μένα. Γιατὶ διαφορετικὰ δὲ θἄχα ποτὲ προφέρει τὰ κόλουσθα λόγια, ποὺ δὲν μπορούσαν παρὰ νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν πλάνη του τοῦ εἶπα πράγματι:

— Καλά! θὰ πάρουμε δωμάτιο σ' ἕνα ξενοδοχεῖο. Δὲν μπορεῖ-τε νὰ μείνετε ἐδῶ, πρέπει ἀμέσως νὰ δρῆτε καταφύγιο κάπου.

Μὰ μονομιᾶς ἀ...ηκα τὴν ἀδυνησὴ πλάνη του, γιατὶ, χωρὶς νὰ γυρίσει σὲ μένα, εἶπε μὲ κάποια εἰρωνεία:

— Ὄχι, δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ δωμάτιο, δὲν ἔχω πιὰ ἀνάγκη ἀπὸ τίποτα. Μὴ δασανίζεσαι, δὲν ἔχεις νὰ δγάλεις τίποτα ἀπὸ μένα. Ἔπεσες ἄσκημα, δὲν ἔχω λεφτά.

Αὐτὸ εἰπώθηκε ἀκόμα μ' ἕνα τόνο τρομαχτικὸ, μὲ μιὰν ἀπερίγραφτη ἀδιαφορία' κ' ἡ στάση του — ἡ χαλαρὸς κεῖνος τρόπος νἀκουμπιάει ἔτσι πάνω στὸ κιόσκι ἕνα ἀνθρώπινο πλάσμα μουσκεμένο ὡς τὸ κόκκαλο καὶ μ' ἀποκαμωμένη ψυχὴ — μοῦ ἄγγιξε τὴν καρδιὰ σὲ τέτοιο σημεῖο ποὺ δὲ δρῆκα τὸν καιρὸ νὰ νιώσω ποταπὰ κ' ἄνοητα τὴν προσοδολή. Ἔνιωθα ποιὰ αὐτὸ ποὺ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ τὸν εἶδα νὰ δγαίνει παραπατώντας ἀπὸ τὴ σάλλα καὶ σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἀφάνταση ὥρα εἶχα δοκιμάσει συνεχῶς: δηλαδὴ πὼς ἐδῶ ἕνα ἀνθρώπινο πλάσμα, νέο, γιομάτο ζωή, εἶταν ἕτοιμο νἀ πεθάνει καὶ πὼς τὸ χρέος μου εἶταν νὰ τὸ σώσω. Ζύγωσα κοντά του, λέγοντας:

— Μὴ σάς νοιάζει γιὰ τὰ λεφτὰ κ' ἐλάτε! Δὲν μπορεῖτε νὰ μείνετε ἐδῶ· θὰ σάς δρῶ ἐγὼ καταφύγιο. Μὴ σάς νοιάζει γιὰ τίποτα, ἐλάτε μονάχα.

Τὸ κεφάλι του ἔκαμε ἕνα κίνημα καὶ, ἐνῶ ἡ δροχὴ κουρτάλιζε γύρω μας καὶ τὸ νερὸ πιτσίλιζε τὰ πόδια μας, ἔνιωσα πὼς μέσα στὸ σκοτάδι προσπαθοῦσε νὰ πρώτη φορὰ νὰ ξεκρίνει τὸ πρόσωπό μου. Συνάμα τὸ κορμί του φαινόταν νὰ ξυπνάει σιγὰ ἀπὸ τὸ λήθαργό του.

— Ἂς γίνει δπως θές. — εἶπε — μὲ ἐνα τὸ ἴδιο μοῦ κάνει... Τὸ κάτω-κάτω, γιατὶ ὄχι; Πᾶμε!

Ἄνοιξα τὴν ὁμπρέλα μου· ἤρθε πλάι μου .αὶ πέρασε τὸ μπράτσο του κάτω ἀπὸ τὸ δικό μου. Αὐτὴ ἡ ξαφνικὴ οἰκειότητα μοῦ εἶτανε πολὺ δυσάρεστη. Ναί, μὲ τρόμαξε, μὲ συνεπῆρε φόδος ὡς τὰ δάθη τῆς καρδιάς μου. Μὰ δὲν εἶχα τὸ θάρρος νὰ τοῦ τὸ ἀπαγορέψω γιατί, ἂν τώρα τὸν ἀπόδιωχνα, θἀπερφε στὴν ἄδυσσο κι ὅ,τι εἶχε κάμει ὡς τότε πήγαινε χαμένο. Προχωρήσαμε λίγα ἑ.μματα κατὰ τὸ Καζίνο.

Μονάχα κείνη τὴ στιγμὴ κατάλαδα πὼς δὲν εἶχα τί νὰ τὸν κάμω. Τὸ καλήτερο, ὕστερα ἀπὸ γοργὴ σκέψη, μοῦ φάνηκε νὰ τὸν ὁδηγήσω σ' ἕνα ξενοδοχεῖο, νὰ τοῦ δάλω λίγα χρήματα στὸ χέρι, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ πληρώσει τὸ δωμάτιο καὶ τὴν ἄλλη μέρα νὰ γυρίσει στὴ Νίκαια: δὲ σκέφτηκα τίποτε ἄλλο. Καὶ καθὼς τἀμάξια περνοῦσανε διαστικὰ μπρὸς ἀπὸ τὸ Καζίνο, φώναξα ἕνα, κι ἀνεδήκαμε. Ὅταν ὁ ἁμαξᾶς ρώτησε ποῦ πηγαίναμε, δὲν ἤξερα στὴν ἀρχὴ τί νἀπαντήσω. Μὰ, λογαριάζοντας ἄξαφνα πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ δρεμένος ὡς τὸ κόκκαλο ποῦχα πλάι μου δὲ θἀ γινότανε δεχτὸς σὲ κανένα ἀπὸ τὰ καλὰ ξενοδοχεῖα καὶ μὴ λογαριάζοντας, ἀπὸ τἄλλο μέρος, καθόλου, σὰ γυναίκα ἀμάθητη ποὺ εἶταν, πὼς μποροῦσε νὰ παρεξηγηθῶ, γύρισα κ' εἶπα στὸν ἁμαξᾶ:

— Σ' ἕνα μικρὸ ξενοδοχεῖο δποιοσδήποτε!

Ὁ ἁμαξᾶς, στωϊκὸς, πουσκεμένος ἀπὸ τὴ δροχὴ, ἔδαλε μπρὸς τὸ ἄλογό του. Ὁ ξένος καθισμένος κοντά μου ἔμενε ἀμίλητος, οἱ ρόδες δροντοῦσανε κ' ἡ δροχὴ χτυποῦσε δυνατὰ πάνω στὰ τζάμια: μέσα στὸν κυδικὸ αὐτὸ σκοτεινὸ χῶρο πυθοιαζε μὲ κιδούρι, ποὺ φαινόταν σὰ νὰ συνόδευα ἕνα νεκρό. Δοκίμασα νὰ μαξέψω τὸ μυαλό μου, νὰ δρῶ ἕνα λόγο, γιὰ νὰ μετριάσω τὴ φρίκη τῆς δουδῆς αὐτῆς γειτονιᾶς, μὰ δὲν τὸ κατάφερνα. Ὕστερα ἀπὸ μερικὰ λεφτά, τὸ ἁμάξι σταμάτησε. Κατέδηκα πρώτη καὶ πλήρωσα τὸν ἁμαξᾶ, ἐνῶ ὁ ἄλλος, ναυτιασμένος, κλειούσε τὴν πόρτα. Βρισκόμαστε τώρα μπροστὰ σ' ἕνα μικρὸ ξενοδοχεῖο ποὺ δὲν τὸ ἤξερα διόλου· πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα του ἕνα μικρὸ τζαμωτὸ προστέγασμα προφύλασσε ἀπὸ τὴ δροχὴ τοὺς μεθυσμένους. Μὲ φοδερὴ μονοτονία, ξέσκιζε τὴν ἀδιαπέραστη νύχτα.

Ὁ ξένος ὑποχωρώντας στὸ δάρος του, εἶχε ἀδέλπιτά του στηριχτεῖ στὸν τοῖχο ἀπὸ τὸ μουσκεμένο καπέλο του, ἀπὸ τὰ τσαλακωμένα του φοῦχα, τὸ νερὸ ἔτερχε κουτσουνάφες. Στεκότανε ἐκεῖ σὰν ἀνιγμένος καὶ τόνε δγάλαν ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ποῦχει ἀκόμα τὸ μυαλὸ ναρκωμένο, καὶ γύρω στὸ μικρὸ μέρος ὅπου ἀκουμπούσε τὸ νερὸ ποὺ στάλαζε ἀπὸ πάνω του σχηματίζε ἕνα μικρὸ φυάκι. Μὰ δὲν ἔκανε τὴν παραμικρὴ προσπάθεια νὰ μετασαλέψει, ἢ νὰ τιν ἄξει τὸ καπέλο του ποὺ ἀδιάκοπα ἔτερχε πάνω στὸ μέτωπο καὶ στὸ μοῦτρο του. Στεκόταν ἐκεῖ ὁλότελα ἀναίσθητος, καὶ δὲ θἀ μποροῦσα νὰ σᾶς πῶ πόση συγκίνηση ἔνιωθα μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴ συντριδή.

— Ἴδοὺ ἑκατὸ φράγκα, — εἶπα —, θἀ πάτε νὰ πάρετε ἕνα δωμάτιο κι αὔριο τὸ πρωὶ νὰ γυρίσετε στὴ Νίκαια.

Μὲ κοίταξε ξαφνισμένος.

— Σᾶς παρακολούθησα στὴ σάλλα τοῦ παιγνιδιοῦ, — ἐξακολούθησα ἐπιμένοντας, ὅμα παρατήρησα τὸ διστανγό του. Ξέρω πὼς ἔχετε χάσει ὅλα σας τὰ λεφτά, καὶ φοδοῦμαι μὴν πάτε νὰ κάμετε καμιὰν ἀνοησία. Δὲν εἶνε ντροπὴ νὰ δεχθεῖτε μιὰ δοήθεια... Ἐμπρός, πάτε τα.

Μὰ ἔσπρωξε τὸ χέρι μου μὲ μιὰ δύναμη ποὺ δὲ θἀ τὴν πίστευα δολετὴ ἀπὸ μέρους του.

— Εἶσαι καλὸ κορίτσι, — εἶπε, — μὰ μὴ σκορπᾶς τὸ χρῆμα σου. Δὲν μπορεῖ πιὰ νἀ γίνει τίποτα γιὰ μένα. Εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορο ἂν ἀπόψε κοιμηθῶ ἢ ὄχι. Αὔριο θἀ τελειώσουν ὅλα. Δὲν μπορεῖ πιὰ νἀ γίνει τίποτα.

— Ὄχι, πρέπει νὰ πάρετε αὐτὰ τὰ χρήματα. — ἐπέμενα, — αὔριο θἀ σκεφθεῖτε διαφορετικά. Τώρα ἐμπάτε στὸ ξενοδοχεῖο καὶ κοιμηθεῖτε ἥσυχα: ἡ νύχτα φέρνει συμβουλή, τὰ πράματα ἀλλάζουνε ὡς τὴ μέρα.

Ὡστόσο, ἐνῶ τοῦ ἔδινα πάλι τὰ χρήματα, μ' ἔσπρωξε σχεδὸν μὲ διαιόπτατο.

— Ἀνώφελο — ξανάπε μὲ φωνὴ δαθειά, — αὐτὸ δὲν ὠφελεῖ σὲ τίποτα. Εἶναι καλήτερα νὰ γίνει ἐξω αὐτὸ ποὺ πρέπει νὰ γίνει παρὰ νὰ λερώσω μ' αἷμα τὰ δωμάτια τῶν ἀνθρώπων. Ἐκατὸ φράγκα δὲν μποροῦνε νὰ μὲ δοηθήσουν, οὔτε χίλια. Μὲ τὰ λίγα φράγκα ποὺ θἀ μοῦ μένανε, θἀ γύριζα αὔριο στὸ Καζίνο καὶ δὲ θἄφευγα παρὰ ὅταν θἀ νἄχα χάσει. Γιατὶ νἀ ξαναρχίσω; Χόρτασα.

Δὲν μπορεῖτε νὰ φανταστεῖτε τὴν ἐντύπωση ποὺνανε, στὸ δάθος τῆς ψυχῆς μου, αὐτὴ ἡ ραγιαμένη φωνὴ γιὰ δάλετε μὲ τὸ νοῦ σας τὴ θέση μου: δυὸ δήματα πλάι σας ἔχετε ἕνα ἀνθρώπινο πλάσμα, νέο, ἔξυπνο, γεμάτο ζωὴ κ' ὑγειά, καὶ ξέρετε πὼς, ἂν δὲ δάλετε σ' ἐνέργεια ὅλη σας τὴ δύναμη, μέσα σὲ δυὸ ὧρες τὸ νεανικὸ αὐτὸ λουλούδι, ποὺ στοχάζεται, ποὺ μιλᾶ κι ἀναπνέει δὲ θἄναι πιὰ παρὰ ἕνα κουφάρι. Τότε δοκίμασα ἕναν τρελλὸ πόθο νὰ νικήσω αὐτὴ τὴν ἀμυαλὴ ἀντίσταση, τὸν ἄρπαξα ἀπὸ τὸ μπράτσο, λέγοντας:

— Φτάνουν οἱ ἀνησυχίες! Θὰ μπεῖτε σ' αὐτὸ τὸ ξενοδοχεῖο καὶ θὰ πάρετε ἕνα δωμάτιο· αὔριο τὸ πρωὶ θἄρθω νὰ σᾶς πάω στὸ σταθμό. Πρέπει νὰ φύγετε ἀπὸ δῶ· πρέπει αὔριο κι ὅλα νὰ γυρίσετε στὸ σπίτι σας καὶ δὲ θὰ σᾶς ἀφήσω ἂν δὲ σᾶς δῶ ἢ ἴδια νἀνεδαίνετε στὸ τραῖνο μὲ τὸ εἰσιτήριο στὸ χέρι. Δὲν πετᾶ κανεὶς τὴ ζωή του ὁ-ταν εἶναι νέος, ἐπειδὴ ἔχασε ἑκατὸ ἢ χίλια φράγκα. Αὐτὸ θἄταανε μιὰ δειλία, μιὰ ἠλίθια κρίση θυμοῦ κι ἀπόγνωσης. *Αὔριο θὰ μοῦ δώσετε σεῖς ὁ ἴδιος δίκιο.*

— Αὔριο! — ξανάπε μ' ἕνα τόνο παράδοξα πικρὸ κ' εἰρωνικό. Αὔριο! Ἂν ἤξερες ποῦ θἀ δρίσκουμαι αὔριο! Ἂν ἤξερα ἐγὼ ὁ ἴδιος! Εἶμαι κι' ὅλα, γιὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, λίγο περίεργος πάνω σ' αὐτό. Ὄχι, γύρισε σπίτι σου, χορίτσι μου, μὴν μπαίνεις σὲ κόπο καὶ μὴν πετάς τὰ λεφτά σου.

Μὰ δὲν ὑποχώρησα. Ὑπῆρχε μέσα μου οὐ μιὰ μανία, σὰ μιὰ λύσσα. Ἀνδρα μὲ δύναμη τὸ χέρι του καὶ τοῦδαλα μὲ τὸ ζόρι τὸ ἑκατόφραγκο.

— Πάρτε τὰ χρήματα καὶ μπεῖτε ἀμέσως!

Καὶ λέγοντας αὐτὸ, πῆγα ἀποφασιστικὰ στὸ κουδούνι τῆς πόρτας καὶ τὸ τραδήξα.

— Λοιπὸν, τώρα χτύησα, ὁ θυρωρὸς θἀνοίξει! Θἀνεδεῖτε καὶ θὰ πλαγιάσετε. Αὔριο στὶς ἐννιὰ θὰ σᾶς περιμένω ἐδῶ μπροστὰ στὸ σπίτι καὶ θὰ σᾶς πάω ἀμέσως στὸ σταθμό. Μὴ σάς νοιάζει γιὰ τὰ πάρα πέρα, θὰ κάμω ὅ,τι πρέπει καὶ θὰ μπορέσετε νὰ γυρίσετε σπίτι σας. Μὰ τώρα πλαγιάστε, κοιμηθεῖτε καλὰ καὶ μὴ σκέφτεστε πιὰ τίποτα.

Κείνη τὴ στιγμὴ, ἀπὸ μέσα, τὸ κλειδὶ ἔτριξε στὴν πόρτα καὶ τὸ παιδὶ τοῦ ξενοδοχείου ἄνοιξε.

— Ἐλα! — εἶπε τότε ἀπότομα ὁ νέος, μὲ φωνὴ σκληρὴ, ἀποφασιστικὴ, νευρωμένη.

Κ' ἔνιωσα γύρω ἀπὸ τὸν καρπὸ τοῦ χεριοῦ μου τὸ σιδερένιο σφίξιμο ἀπὸ τὰ δάχτυλά του. Ἕνας τρόπος μὲ συνεπῆρε... Τρόμαξα τόσο, παράλυσα τόσο, σὰ νὰ μ' εἶχε χτυπήσει ὁ κεραυνὸς, ποὺ δὲν εἶχα πιὰ τὸ κεφάλι μαζί μου... Ἤθελα νὰ ὑπερασπιστῶ, νὰ φύγω... μὰ ἡ θέλησή μου εἶχε μουδιάσει... καὶ... καταλαδαίνετε... ἐτερόπουνα μπρὸς στὸ θυρωρὸ. — ποῦ ἔσυκε κεῖ ἀνυπόμονος. — νὰ πάλεύω μ' ἕναν ξένο. Κ' ἔτσι... ἔτσι δρέθηκα ἀπότομα μέσα στὸ ξενοδοχεῖο. Ἤθελα νὰ μιλήσω, νὰ πῶ κάτι, μὰ ἡ φωνὴ πνιγότανε μὲς στὸ λαρύγγι μου... Τὸ χέρι του εἶχε πιασεῖ ἀπὸ τὸ μπράτσο μου δαρειὰ καὶ προστατευτικά... Ἔνιωσα σκοτεινὰ πὼς μὲ τραδοῦσε, χωρὶς νὰ ξέρω κ' ἐγὼ τί κάνω, πάνω στὴ σκάλα... Ἕνα κλειδωμένο ἀπὸ τὸν ἄνεμο, ἀνοιγόκλεινε ἀπὸ τὴ δροχὴ, ἔδαλε μπρὸς τὸ ἑστιατόριο ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀκούγεται ἀπὸ τὴν τελευταία σανίδα ποτηριάς, μὲ ἕνα ὁλοδιόφωτο ἀπὸ λαύρα καὶ τὸ πάθος κάποιου ποὺ ὁ θάνατος τὸν ἀπελεί. Κρεμότανε πάνω μου σὰν κάποιος ποὺ αἰστάνεται κι ὅλας ἀπὸ κάτω του τὴν ἀδυσσο. Ὅσο γιὰ μένα, ἔδαλα ὅλα μου τὰ δυνατὰ, ὅ,τι εἶχα μέσα μου, γιὰ νὰ τὸνε σώσω.

Δὲ ξεῖ κανεὶς παρόμοια ὥρα παρὰ μιὰ μονάχη φορὰ ζωὴ του, κι αὐτὸ δὲ συμδαίνει παρὰ σ' ἕνα πρόσωπο μέσα στὰ ἑκατομμύρια· δὲ θἄδανα ποτὲ στὸ νοῦ μου, μέσα σ' ὅλο τὸ τρομερὸ γεγονός, μὲ πόση ἀπελπισμένη δύναμη, μὲ πόση φρενισμένη λύσσα... ἕνας ζαμένος ἄνθρωπος λαχταρᾶ μιὰ τελευταία φορὰ τὴν ἐλάχιστη κόκκινη στάλα ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς ζωῆς· ἀλαγνεμένος ὅμως εἴμουν ἐπὶ εἴκοσι χρόνια ἀπ' ὅλες τὶς ζαμανικὲς δυνάμεις τῆς ὑ:ορξῆς, δὲ θἔχα ποτὲ καταλάδει τὸ μεγαλεῖοθὴ καὶ φανταστικὸ ρ.α. μὲ τὸν ὁποῖο ἡ ὕβοη κάποτε συγκεντρώνει μέσα σὲ μερ.κὲς γοργὲ, πνοὲς ὅ.τι ἔχει μέσα της ἀπὸ θέρμη καὶ πάνο, ἀπὸ ζωὴ κι ἀπὸ θά.ατο, ἀπὸ ἔκσταση κι ἀπελπισία.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἑπόμενο)

Τὰ νέα δῶρα μας :

1. ΕΠΙΤΟΜΟΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ
2. Ο ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ
3. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
4. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

εἶνε βιβλία χρήσιμα διὰ κάθε οἰκογένειαν καὶ ἀπαραίτητα διὰ τοὺς φοιτητὰς καὶ μαθητὰς πάσης ἡλικίας.

—o—

Λεπτομερείας ὅλ. εἰς σελ. 10

ΙΒΑΝ ΜΠΟΥΝΙΝ
Βραβεῖο Νόμπελ του 1933

ΕΓΝΟΙΕΣ

Μετάφ. ΑΘΗΝΑΣ ΣΑΡΑΝΤΙΔΗ

Ο ἡλιόφωτο χιονοπορά τ ι κ ο δρᾶδι εἶναι δροσερό. Πίσω ἀπ' τὶς αὐλὲς τοῦ μεγάλου χωριοῦ πὸυ ἀπλώνεται στὶς κατηφορὲς τῶν λιδα δ ι ῶ ν καὶ κατεδαίνει κατὰ τὸ ποτάμι, πίσω ἀπ' τὶς σταροποθῆκες, τὶς πράσινες περικοκλάδες καὶ τ' ἀψηλὰ καννάβια κιτρινίζουνε καινούργιες θημωνιὲς καὶ στίδες ἀπὸ ἀχερα. Ὁ δρόμος τοῦ χωριοῦ εἶναι στὸν ἥσκιο. Ὁ ἥλιος γέρνει πίσω ἀπ' τὶς αὐλὲς, πίσω ἀπ' τ' ἀλώνια. Ἀπέναντι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τὸν λιδαδίδον, πορφυρώνονται μ' ἀλιὸ χρώμα οἱ χωματένιοι λόφοι κ' ἀπάνω σ' αὐτοὺς ἀντιφεγγίζουν τὰ τζάμια τῆς καλύδας τοῦ μυλωνᾶ.

Ὁ γέρο-Ἀδντέϊ Ζαμπότα, ἕνας καλοστεκούμενος περνοῦσανε δι,τιμώτεται νὰ πάει στὴ χώρα.

Σιμὰ στὴν αὐλή του, πάνω στὸ δόδμο, ἀνάμεσα στὴν αὐλὴ καὶ τὴ σταροποθήκη, λαγοκοιμᾶται ξεμένη σ' ἕνα κάρρο μιὰ ψαριὰ φοράδα μὲ μεγάλα ματόλιαδα, μὲ σταχιὰ μουσταία καὶ φαγωμένο τὸ μαγλὸ κάτω χεῖλι της. Ὁ Ἀδντέϊ εἶναι σγουρομάλλης κ ι ἡ φαρδὺς, ἀπαγωμένος κι κατσούφης. Πάνω στὴν ἴσια ράχη του, κάτω ἀπ' τὸ ξεδοψιασμ ένο τσίτινο πουκάμισο, ξεπροδάλλουνε οἱ κοντάλες τῆς ἀμοιπλάτης του. Πέει κ' ἔρχεται σιμὰ στὸ κάρρο φορτωμένο μὲ ἀχερα, μ' ἕνα σφυρὶ στὸ χέρι. Κρατάει στὰ χέλια του ἕνα μάτσο πρόκες καὶ δὲν κοιτᾶξι κανένανε.

Τὸν τρώει ἕνας μεγάλος καῦμός.

Ὅλες τοῦτες τὶς ἡμέρες τὸν τυραννοῦσε μιὰ συλλογή: ἂν ἔπρεπε νὰ τὸ πουλήσει τὸ κριάρι. Τὸ κριάρι εἶναι γέρικο, δμως νὰ τὸ

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΣΙΓΗΣ

(Συνέχεια από τὸ προηγούμενο)

Στὶς χῶρες τοῦ Βορρᾶ, στὶς μεγάλες γιορτές, ἕνας Ἰνδιάνος περικυκλωμένος ἀπὸ τὶς γυναῖκες τῆς φυλῆς του, ἐκτιμᾶται ἀνάλογα μὲ τὰ ὑποδήματά του.

—Τὸ δῶρο τῆς Μαίη-Μαίη-Τκθάν, ἐξήγησε ὁ Χαουκέμα.

—Διάβολε! φώναξε ὁ Ντίκ.

—Ὁ ἀδελφός μου θέλει νὰ πληρωθεῖ μὲ τσαῖ ἢ μὲ καπνό; φώτησε ὁ Σάμ.

—Τὸ δῶρο αὐτὸ ἄς σᾶς θυμίζει πάντα πὼς ἡ καρδιά μου εἶναι καλή· θὰ πῶ στὰ παλληκάρια μου πὼς φεύγετε.

—Ναί. Σ' εὐγνωμονοῦμε γιὰ τὸ ὑποδήματα.

—Ὁ γέρος εἶναι καθὼς πρέπει ἄνθρωπος, εἶπε ὁ Ντίκ ὅμα ἔφυγε ὁ Χαουκέμα καὶ χάθηκε τὸ ὑπόφαινο παράστημά του.

—Μεγαλύτερο καλὸ δὲν μποροῦσε νὰ μᾶς λάγει! φώναξε ὁ Σάμ. Συλλογίζομουν πὼς θὰ ξεμπλέχνομε καὶ τὶ δικαιολογία νὰ βροῦμε γιὰ νὰ χωρίσουμε. Τώρα ὅλα διορθώθηκαν. Ὁ καλύτερος δρόμος γιὰ νὰ πᾶμε στὸ Κομπινακαγκὰμ εἶναι ἕνα μικρὸ ποτάμι, ποὺ οἱ Ἰνδιάνοι λένε Ματαδίσγκια καὶ ποὺ δὲν ἄνοιγε ἀπὸ 3 παιᾶ λίγες ὧρες.

Θὰ μποροῦσι ὁ Σάμ νὰ προσθέσει πὼς ὅλη αὐτὴ ἡ περιπλοκὴ εἶχε αἰτία τὴν ἀπερισκεψία τοῦ Ντίκ· μὰ σώπαινε γιατὶ εἶχε ἐμπιστοσύνη στὴν ἀξία τοῦ νεαροῦ του συντρόφου διαν θαρρύταν τὴ κρίσιμη ὥρα.

IX

Ὁ Ντὶκ Χέρρον κι ὁ Σὰμ Μπόλτον ἤσαν καθισμένοι σ' ἕνα κομψὸ δέντρον ὡραισμένον καταγῆς. Μόλις ἀρχισε νὰ ξημερώνει. Ἀόριστες μορφὲς περνοῦσαν μέσα ἀπὸ τὴν πάχνη ποὺ σκέπαζε τὸ ποτάμι. Κάποιο κάκκον ἔναις θόρυβος ἐνοβε τὴ σιωπή· ἔνα κουπὶ χτυποῦσε τὸ νερό, ἡ πλώρα μιᾶς βάρκας ἄφριζε γλυστρώντας στὸ ποτάμι ἢ κάποια μορφὴ κουρούνα φώναζε.

Σιγὰ σιγὰ οἱ ἤσκιοι χάθηκαν μακριά, τὰ μονὶζυλα πιὰ ἐξαφανίστηκαν. Σὲ λίγο δὲν ἤειναν παρὰ μερικὲς κουκουλωμένες σιλουέτες: οἱ γυναῖκες ποὺ φόρτωναν βιαστικὰ τὰ πλεούμενά τους, γιατὶ φοβοῦνταν μὴν παρακοιμέινουν πίσω. Ἔπειτα πέρασαν κι αὐτὲς τὸ σταγερὸ παραπέτασμα τῆς πάχνης.

Οἱ ἄσποι ἀπμίειαν μονάχοι.

Εὐτὺς ὡς ἐξαφανίστηκε τὸ ἄνθρώπινο κοπάδι, πλῆθος μικρὰ πλάσματα τοῦ δάσους, ποὺ παραμόνευαν τὴν παρατημένη κατασκήνωση, ζύγωσαν περίφοβα, μὲ γυαλιστερὰ μάτια, γοργοκίνητα, λιμαιμένα, ν' ἀσπάξουν ὅ,τι ἀσφαγοτίδια εἴχαν μείνει· ἔτομα ὅμως ἄπαν στὸν παραμικρὸ κίνδυνο νὰ φύγουν.

Βεοβεῖτες, ἀπάνω στὰ ἀλωτόκλαρα, πηδοῦσαν τολμηρὰ στὸν ἀέρα ἢ διάβαιναν βιαστικὰ τὰ στενὰ ξέφωτα. Γεράκια χάραζαν ψηλὰ στὸν οὐρανὸ μεγάλες καμπύλες· ἀπότομα παλέματα μέσα στὰ ξερὰ φύλλα, στεφνοβρόισματα, ἀλαφρὰ ποτιρουφίσματα μέσα στὰ δάτα, ἀκοντοῦ ὑπήχαν πουλιὰ καὶ μικροσκοπικὰ ζῶα, ποὺ θελιά, θελιά, ἀκολουθοῦσαν τοὺς τολμηρότερούς τους ἀδερφούς.

Ὁ ἥλιος χτύπησε τὶς κορφὲς τῶν δέντρων. Ἕνας μελισσοφάγος, μὲ σκυμένο κεφάλι, μὲ λαμπερὰ μάτια, σφύριξε δυὸ φορές. Σὰ νὰ περίμενε τὸ σύνθημα αὐτὸ κ' ἕνα μικρὸ χειμερινὸ βασιλάκι ἄρχισε νὰ τραγουδᾶ μὲ πάθος.

Ὁ Σὰμ Μπόλτον κι ὁ Ντὶκ μπήκαν στὸν δρόμο. Μετὰ μιὰν ὥρα ἔφτασαν στὸ στάμιο ἑνὸς μικροῦ παρακοτάμου. Ὁ Σὰμ τὸ ἀναγνώρισε. Ἔτσαν ὁ Ματαδίσγκια. Πήραν τὸ ὁβιὰ τοῦ.

Ὁ Ματαδίσγκια ἔχει ἑκατὸ ποδάρια πλάτος κ' εἶναι γεμάτος ὀρχηστικὰ ρέματα. Εἶναι παραφροσύνη σωστὴ νὰ ταξιδέυεις σὲ τέτοιο ποτάμι. Δὲν μπορεῖς μήτε κονταρὶ νὰ δουλέψεις, μήτε νὰ ρυμουλκεῖς μὲ σκοινὶ τὸ μονόξυλο· τὰ ρέμα εἶναι ὑπερβολικὰ γοργὸ κ' ἡ χλωρασιὰ πολὺ πυκνὴ στοὺς ὄχθους. Εἶσαι ὑποχρεωμένος λίγο ἀπ' ὅλα νὰ χρησιμοποιεῖς ὅλα τὰ μέσα. Ὁ Ντὶκ τσαλαβουτοῦσε μπροστὰ κι ὁ Σὰμ πίσω κ' οἱ δυὸ σκιμένοι βαθιὰ γιὰ ν' ἀντισταθοῦν στὸ ρέμα.

Κουτσούρια βαριὰ τοὺς ἔφραζαν τὸν δρόμο, πέτρες κυλοῦσαν στὰ πόδια τους, ἀπροσδόκητοι λάκκοι ἀνοίγονταν χάμω καὶ τὸ νερὸ εἴταν παγωμένο. Κουπιὰτοῦσαν κεριὲς ἑκατοντάδες μέτρα, καθοδηγοῦσαι στὶς δυὸ ἄκρες τοῦ μονιβεῖλου, μὲ τὰ πόδαρα κρεμασμένα στὸ νερὸ. Κρύο πολὺ γιὰ νὰ μπορέσουν ν' ζεστιαθοῦν χτυποῦσαν δυνατὰ τὰ πόδια τους στοὺς κορμοὺς τῶν δέντρων.

Βαρειὰ δουλειὰ ποὺ ἀπαιτοῦσε τὸν ἰδιον ἀγῶνα καὶ στὶς ἀναπαύσεις πουτνὲς ὧρες καὶ στὶς κουρασμένες ὧρες τοῦ δειλινοῦ.

Ὁ Ντὶκ χαίρουνταν νὰ παίζει ἔτσι τὴ νέα του δύναμη. Τὸ ἐπίκολο ταξίδι μαζὶ μὲ τοὺς Ἰνδιάνους, μόλις τὸν εἶχε ξεκουδιάσει· ἐνῶ τώρα χαίρουνταν νὰ δρμᾶ μὲ ὅλη τὴ δύναμη καὶ νὰ γκρεμίζει τὰ πρῶτα ὀχυρώματα τοῦ Βορρᾶ. Πάλευε μὲ χαρὰ, ἐλύγαγε τοὺς ὤμους του, ἀνάπνεε τὸν ἀέρα ἀνοίγοντας πλατιὰ τὰ πλεμόνια κι ἀναγαλιᾶζε νικώντας τὸν ποταμό.

Ὁ Σὰμ ὑπομονητικός, χωρὶς νὰ παραπονιέται, χωρὶς νὰ κουράζεται, ἔβλεπε πλατύτερα. Μάγκωνταν κι αὐτὸς μὲ τὸ ρέμα καὶ μὲ τὸ κρύο, μὰ μὲ τὴν ἀσιβαρία ποὺ τοῦ ἔδινε ἡ μακριὰ συνήθεια. Γνώριζε τὸν ποταμὸ καὶ τὸ δάσος. Εἶχε ἀφίσει πίσω του, μαζὶ μὲ τὴ νεότητά του, τὸ χαρωμένο μεριμβόισμα ποὺ δίνει ἡ τέλεια ὑγεία κι ὁ πόλεμος. Ἑνοιωθε μέσα του ὁ Σὰμ τὴ γαλήνη τοῦ δάσους καὶ τὰ πουλιά, τὰ ζῶα κι ὅλα τ' ἀναρίθμητα ἀδίδρατα πράματα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ψυχὴ τοῦ δάσους.

Μὲ τὴ μυστηριώδη ἔκτη αἴσθηση, ποὺ ἀποκτᾶ μὲ τὸν καιρὸ ὁ γέρο δασοκυνηγός, ὁ Σὰμ ἑνοιωθε, ὅσο προχωροῦσαν, πὼς κάτι πήγαινε ἄσκημα. Τὴν ἀόριστη αὐτὴ ἐντύπωση δὲν τοῦ τὴν ἔδινε τὸ μυαλό του μήτε κὰν οἱ πέντε του αἰσθήσες. Ὅλες οἱ λεπτότατες ἴνες τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ κορμιοῦ του εἴταν πάντα τέλεια ἀρμονισμένες μὲ τὶς πιὸ κρυφὲς φωνὲς τοῦ δάσους· τώρα ὅμως ἡ ἀρμονία αὐτὴ εἶχε χαλάσει. Δὲν ἑνοιωθε πιὰ τὸ δάσος ἀδερφωμένο μὲ τὴν ψυχή του. Κι αὐτὸ ἔκανε τὸ Σὰμ νὰ στενοχωριέται βαθιὰ χωρὶς νὰ ξέρει τὴν αἰτία.

Κάποτε σταματοῦσε ἀνήσυχος, τὰ ρουθούνια του σάλευαν σὰν ἕνας ἄγριος ποὺ ὀσμίζεται κάποιο κίνδυνο. Μὰ κανένα ἐξωτερικὸ περιστατικὸ δὲν διαιωλογοῦσε τὴν ἀνησυχία του. Ὅλα ἔμειναν ἀκίνητα ἐξὸν ἀπὸ τὰ ζῶα τῆς Ἐρημίας.

Ὁ Σὰμ δὲν μποροῦσε νὰ ἡσυχάσει. Ἐδιωχνε τὴ στενοχώρια του, μὰ αὐτὴ ξανάχρουνταν. Ἄφνε τὸν Ντὶκ νὰ παιτζεῖ μακάρια τὴν πίπα του, γύρεψε πίσω κ' ἔκανε μεγάλους γύρους μέσα στὸ δάσος, σὰ νὰ ζητοῦσε τίποτα ἢ κανένα δὲν ἤξερε τί, δὲν ἤξερε ποιόν. Τὸ δάσος εἴταν ἔρημο. Ξαναγύριζε στὸ μονόξυλο, κουνοῦσε τὸ κεφάλι, ἀνέκανος νὰ βρομίσει τὴν ἀνησυχία.

Τὸ μεσημέρι οἱ δυὸ σύντροφοι ἄραξαν στὴν ἄκρα ἑνὸς βράχου. Ἔκαμαν τὸ τσαῖ τους, ἔφαγαν τὴν ἐπίλοιπη γαλέτα ποὺ τοὺς ἀπέμενε, ἕνα κομμάτι ἀλατισμένο χειρινὸ καὶ κρύο κερδίλι. Ὁ ἥλιος ἔλαμπε ψηλά. Ὁ ἀέρας ἔκαιγε. Χλιαρὲς μυρωδιὲς ἐρχόνταν ἀπὸ τὸ δάσος μαζὶ μὲ τὸ κελάδημα τῶν σπυνθισμένων πουλιῶν ζεστὲς πνοὲς ἀνέμου χτυποῦσαν τὰ μάγουλα τῶν δύο συν.ρόφων. Στὶς ἀχτίδες τοῦ ἥλιου τὰ ροῦχα τους ἄγγιζαν καὶ χαλαρώνονταν τὸ κορμί τους.

Μὰ καὶ τότε ἀκόμα ὁ Σὰμ Μπόλτον δὲν μποροῦσε νὰ ἡσυχάσει. Δυὸ φορὲς στάθηκε κρατώντας τὴν τροφὴ πιροστὰ ἀπὸ τὸ στόμα του γιὰ νὰ στηλώσει τὸ αὐτί του ν' ἀκούσει· ἔπειτα τελείωσε τὴ χειρονομία του κι ἄρχισε νὰ τρώει ἀφηρημένος, ἀνήσυχος. Σηκώθηκε κι ἄρχισε πάλι τοὺς ἀσκοπους γύρους στὸ δάσος.

Ὁ Ντὶκ δὲν ἔδινε καμμιὰ προσοχή. Σὰν καλὸς ὑποταχτικὸς, ἄφνε ὅλη τὴν εὐθύνη στὸν ἀρχηγό του, δὲν πονοκεφαλοῦσε γιὰ τίποτα. Μπροστὰ στὸν κίνδυνο οἱ δυνάμεις του θὰ εἶσαν ἕτοιμες νὰ ἐνεργήσουν ὅσο κ' οἱ δυνάμεις τοῦ συντρόφου του. Περιμένοντας ρεσόλλεινε ἥσυχα τὰ μάτια καὶ κοίταζε ν' ἀνεβαίνει τὸν καπνὸ τῆς πίπας του.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ μεσημέρι γυρίζοντας ὁ Σὰμ ἀπὸ ἕνα μακρυνότερο γύρο, ἔβαλε στὸ χέρι τοῦ Ντὶκ κάτι· μιὰ παγκωκὴ πέτρα ὅπου φαίνουνταν ἀκόμα ὑγρὸ ἀχνάρι ἀπὸ ὑπόδημα.

—Μᾶς παρακολουθοῦν, εἶπε.

Ὁ Ντὶκ πῆρε τὴν πέτρα καὶ τὴν ἐξέτασε καὶ τὴν ἔκανε ἀφίλοιφο τὸ γυαλιστερὸ τῆς ἄσπρο χρῶμα καὶ πρόσεχε ἕνα γκρίζο χρωματισμὸ, ἐνῶ ἄλλον τὴ θρέξουμε, ἐκτυπίζοντας ἔτσι τὸν ἀέρα ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στοὺς λόρους της.

***

Ὁ πόνος γίνεται συνήθεια.

—Ἀν τύχη καὶ τσιμπήσουμε τὸ δάχτυλό μας μὲ καμιὰ καρφίτσα, φυσικὰ φροντίζουμε νὰ τὴν καφριτσώσουμε κάπου γιὰ νὰ ἀποφύγουμε, ἔστω καὶ σιὸ μέλλον, τὸ τόσον ἀνεπιθύμητο τσίμπημα. Φυσικὰ δὲ μᾶς περνάει καθόλου ἀπὸ τὸ μυαλὸ ἡ ἰδέα νὰ δοκιμάσουμε πάνω στὸ ἴδιο τὸ πετσί μας, ἂν μποροῦμε νὰ συνειδίσουμε στὰ τσιμπήματα.

Καὶ ὅμως ὁ Μπούγκς καὶ ὁ Ντίλλεριταχ περιγράφουν τὰ πειράματά τους, σύμφωνα μὲ τὰ ὁποῖα αὐτοὶ διαιστιόσανε, πὼς τὸ δέρμα συνειδίζει στὸ τσίμπημα σχετικὰ γρήγορα.

Ὕστερ' ἀπὸ ἕνα σουδλεφὸ πόνο, ποὺ αἰσθανόμαστε στὸ πρῶτο τσίμπημα τῆς καρφίτσας, ἂν ἐξακολουθήσουμε τὰ τσιμπήματα, πολὺ γρήγορα παρατηροῦμε ἕνα ἀδυνάτισμα τοῦ πόνου. Ἀργότερα τὸ αἴσθημα μιᾶς ἀτλῆς πίεσης καὶ στὸ τέλος τὴ πλήρα ἀδιαφορία.

***

Γιατὶ εἶνε ἄσπρος ὁ κορμὸς τῆς λευκάς;

Εἶνε ἄσπρος γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ποὺ εἶνε καὶ ὁ ἀφρὸς τῆς μπύρας ἢ τὸ ἐντελ-ὀᾶς ἢ τὸ ἄσπρο μαλλί. Τὸ ἄσπρο χρῶμα προέρχεται ἀπὸ τὴ διάθλαση τοῦ φωτὸς, ποὺ προκαλοῦν τὰ λεπτότατα στρώματα τοῦ ἀέρα. Κατὰ τὸν σχηματισμὸ τῶν μαλλιῶν τὰ ἴδια τὰ κύτταρα εἶνε γεμάτα μὲ ἀέρα. Ὅταν ἀφαιρεθεῖ ὁ ἀέρας ἐξαφανίζεται καὶ τὸ ἄσπρο χρῶμα. Ὁ κορμὸς τῆς λεύκας ἔχει μονάχα σὲ μιὰ ὡρισμένη ἡλικία τὸ γνωστὸ χτυπητὸ ἄσπρο του χρῶμα. Ἐνόσω ἡ φλοῦδα τοῦ δένδρου εἶνε ἀκόμη νέα καὶ λεπτὴ σὰν τὸ χαρτὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ζωντανὰ κύτταρα ποὺ φρίτχονται ἀνάμεταξύ τους, ὁ κορμὸς εἶνε κιτρινωπὸς ἢ καστανόχρωμος. Ἀργότερα πεθαίνουν τὰ κύτταρα καὶ γεμίζουν μὲ ἀέρα. Σ' ἕνα τέτιο φαινόμενο διάθλασης τοῦ φωτὸς ὀφείλεται καὶ τὸ ἄσπρο χρῶμα τῆς κιμωλίας, ποὺ χάνει

τασε προσεκτικά.

—Εἶναι πολὺ σβυσμένο, εἶπε τέλος, δὲν μπορῶ νὰ ξεκαθαρίσω λεπτομέρειες, μὰ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀφῆκε τὸ χνάρι τοῦτο δὲν εἶναι μακριά. Δὲν μπόρεσες νὰ πετύχεις ἄλλα χνάρια τοῦ; Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ βρίσκουνταν ἀνάμεσα στοὺς δυὸ μας ὅταν ἐσὺ βρῆκες τὴν πέτρα αὐτή.

—Ὄχι, δὲν νομίζω, εἶπε ὁ Σὰμ. Ἡ μύτη τοῦ ἀχναρισὺ εἶναι στραμένη πρὸς τὸν ποταμὸ κατὰ τὸ ρέμα. Εὐτὺς ὡς ὁ ἄνθρωπος μὲ ἄκουσε, θὰ τράβηξε πρὸς τὸν ποταμό, θὰ μπῆκε στὸ νερό, γιὰ νὰ μὴν ἀφῆσει χνάρια.

—Δὲν πιάνεται ἕνας Ἰνδιάνος ὅταν ἔχει πὼς τὸν παρακολουθοῦν.

—Θάναι χωρὶς ἄλλο αὐτὸς ὁ Σπέβα, εἶπε ὁ Σὰμ. Πάντα αὐτὸν ἐγὼ ὑποψιαζόμην. Μᾶς παρακολουθεῖ γιὰ νὰ μαντέψει τοὺς σκοποὺς μας. Πρόσεξε καλά, Ντίκ. Ἐξ αἰτίας τῆς ἱστορίας αὐτῆς καὶ τῆς μικρῆς κοπέλας μπορεῖ νὰ σοῦ σκαρώσει καμμιὰ βρωμοδουλειά. Ὅμως δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχει μεγάλος κίνδυνος, τουλάχιστον γιὰ τώρα. Φαντάζομαι πὼς θάναι φίλος τοῦ Γίνγκος καὶ θέλει νὰ βεβαιωθεῖ ἂν πραγματικὰ κυνηγοῦμε τὸν φίλο του.

—Γιατὶ δὲν μᾶς ἐνεδρεύει κάπου τότε νὰ τελειώνει; ρώτησε ὁ Ντίκ.

—Ἕνας μὲ δύο! ἀποκρίθηκε λακωνικὰ ὁ Σὰμ. Δὲν ἔχει παρὰ ἕνα παλιὸ τουφέκι καὶ πρὸ πάντων τί κερδίζει νὰ μᾶς ξεκάμει; Ἡ Ἑταιρία θὰ στείλει ἄλλους στὴ θέση μας. Ἂν ἡ Ἑταιρία κυνηγᾶ τὸν Γίνγκος, ὁ Σπέβα δὲν ἔχει παρὰ νὰ τὸν εἰδοποιήσει. Ὁ τόπος ὅμως εἶναι καλὸς γιὰ ἐνεδρεύσεις καὶ περιμένει πρῶτα καλὰ νὰ βεβαιωθεῖ τί σκοποὺς ἔχουμε κ' ἔπειτα νὰ τὸν εἰδοποιήσει νὰ φύγει.

—Ἔχεις δίκιο, εἶπε ὁ Ντίκ.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἑπόμενο)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Πάγος γιὰ τὸ σταμάτημα τοῦ νεροῦ.

Σὲ περίπτωση ἐπιβλοβῆσεως τῶν ὑδροσωλήνων γιὰ νὰποφύγουμε τὸ σταμάτημα τοῦ νεροῦ σὲ ὁλόκληρο τὸ δίκτυο ὕδρευσης, μποροῦμε νὰ προκαλέσουμε τὸ πάγωμα τοῦ νεροῦ, μονάχα στὸ σημεῖο τῆς ἐπιβλοβήσεως.

Τὸ πάγωμα ἐπιτυγχάνεται πολὺ εὔκολα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ λεγόμενου ξεροῦ πάγου. Ξερὸς πάγος εἶνε ἀνθρακικὸν ὀξὺ, ποὺ στερεοποιεῖται καὶ ἔχει θερμοκρασία —80 βαθμῶν.

***

Ὁ περιορισμὸς τοῦ κρότου τῶν ἀεροπλάνων.

Ὁ κρότος τῶν ἀεροπλάνων προκαλεῖται ἐν μέρει ἀπὸ τὸν κινητῆρα καὶ ἐν μέρει ἀπὸ τὴν ἕλικα. Γενικὰ ὁ βόμβος τοῦ ἕλικα εἶνε ὁ μεγαλύτερος.

Ὕστερ' ἀπὸ μακρόχρονες παρατηρήσεις οἱ κατασκευαστὲς ἀεροπλάνων διαπιστώσανε, πὼς ὁ ἀριθμὸς τῶν στροφῶν τοῦ ἕλικα, ἡ φόρμα του καθὼς καὶ ἡ γωνιακὴ του κλίση, παίζουνε σωβαρὸ ρόλο στὸν κρότο. Γι' αὐτὸ καὶ τώρα προσπαθοῦνε μὲ τοὺς πιὸ κατάλληλους συνδυασμοὺς ὅλων αὐτῶν τῶν λεπτομερειῶν νὰ ἐλαττώσουν τὸν κρότο ποὺ κάνουν τ' ἀεροπλάνα.

***

Γυναῖκες καπνιστές.

Εἶνε λάθος νὰ νομίζουμε, πὼς οἱ γυναῖκες ποὺ καπνίζουν εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς μοντέρνας χειραφέτησης. Στοὺς περασμένους κ' ἐδῶ αἰῶνες οἱ γυναῖκες ποὺ καπνίζανε δὲν εἶτανε καθόλου σπάνιο φαινόμενο κ' αὐτὸ ὄχι μονάχα στοὺς ἀγρίους ἀλλὰ καὶ στὴν Εὐρώπη. Στὰ χρονικὰ, ποὺ ἐκδιδότανε στὰ μέσα τοῦ Ἕου αἰώνα καὶ ποὺ δλασφημοῦσανε ἑνάντια στὴν «ἁμαρτωλὴ καὶ

ΤΑ ΝΕΑ ΔΩΡΑ ΜΑΣ

ΕΙΝΕ ΒΙΒΛΙΑ ΧΡΗΣΙΜΑ ΔΙΑ ΚΑΘΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΑΣ ΠΑΣΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Ὁ Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἐλευθερουδάκης» Α. Ε. ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν προσπάθειαν τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων» προσεφέρθη ὅπως διαθέσῃ ὑπὲρ τῶν ἀναγνωστῶν μας τὰ διδάκτρα ἀκομῃ σώματα τῶν κάτωθι ἔργων εἰς τιμὰς ἀφαντάστους εὐθηνάς. Συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ὅπως πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν καὶ τῆς οἰκογενείας των ἐπωφεληθοῦν τῆς ἐξαιρετικῆς τούτης εὐκαιρίας καὶ προμηθεθοῦν ἐγκαίρως, πρὶν ἢ ἐξαντληθοῦν, τὰ ἀξιόλογα ταῦτα ἔργα.

Πρὸς ἀποφυγὴν περιττῶν ἐξόδων ἡ παράδοσις τῶν ἔργων γίνεται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἐλευθερουδάκη (Ἀθῆναι, Πλατεῖα Συντάγματος). Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀναγνώσται μας, ὅσοι δὲν δύνανται νὰ προμηθευθοῦν τὰ ἔργα μέσῳ φίλων των ἢ ταξειδιότου, δέον νὰ ἀποστείλωσι τὴν ἀξίαν αὐτῶν μετὰ τῶν ἐξόδων ἀποστολῆς (Ἀρχ. 30 κατὰ τόμον) διὰ ταχυδρ. ἐπιταγῆς πρὸς τὸν Ἐκδοτικὸν Οἶκον «Ἐλευθερουδάκης» Α. Ε.

1. Ἐπίτομον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη

1550 σελίδες—110 χάρται—107 πίνακες καὶ διαγράμματα—1726 εἰκόνες
Ἀδετον: Δρχ. 100—Πανόδετον: Δρχ. 150

2. Ὁ Βίος τῶν Ζώων (1 τόμος σχήμ. 21 ½X29)

748 σελίδες—1132 εἰκόνες καὶ διαγράμματα—Ἀλφαβητικὸν εὑρετήριον
Ἀδετον: Δρχ. 100—Δερμάτινον: Δρχ. 175

3. Παγκόσμιος Γεωγραφία (2 τόμοι σχήμ. 21 ½X29)

980 σελίδες--1064 εἰκόνες, χάρται καὶ διαγράμματα--Ἀλφαβ. εὑρετήριον
Ἀδετον: Δρχ. 200—Δερμάτινον: Δρχ. 350

4. Παγκόσμιος Ἱστορία (3 τόμοι σχήμ. 21 ½X29)

2092 σελίδες--1757 εἰκόνες, χάρται καὶ διαγράμματα--Ἀλφ. εὑρετήριον
Ἀδετον: Δρχ. 300—Δερμάτινον: Δρχ. 525

Ἡ ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

ΔΕΛΤΙΟΝ 14ου ΤΕΥΧΟΥΣ
(Ἀρχῆς Β' τόμου)
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

ΑΠΟΚΟΠΤΕΤΕ ΤΑΚΤΙΚΑ ΤΑ ΔΕΛΤΙΑ ΣΑΣ

ΔΕΛΤΙΟΝ 13
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΝΑΝΤΙ ΔΑΧΕΙΑ

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Α
ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Β
ΑΡΓΥΡΟΥΣ ΛΑΧΝΟΣ
ΧΡΥΣΟΥΣ ΛΑΧΝΟΣ
ΛΑΧΕΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΕΣΘΕ ΕΓΚΑΙΡΩΣ ΤΑ ΤΕΥΧΗ ΣΑΣ

ΔΕΛΤΙΟΝ 14ου ΤΕΥΧΟΥΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΚΙΤΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

Ο ΜΥΛΩΝΑΣ

Ὁ μυλωνᾶς εἶναι κηρυγμένος ὑπὲρ τῆς κοινοτοιήσεως τῶν πάντων. Δὲν ἐνοιοεῖ καὶ δὲν ἀνέχεται τὴν ὕλην παρὰ ὑπὸ μορφὴν λεπτοτάτων μορίων. Τὸ μόριον, ὁ μικρόκοσμος, ἡ σκόνη εἶναι τὸ ἰδανικόν του. Δι' ὁ καὶ μεταβάλλει τὸν σῖτον εἰς ἄλευρον καὶ τὸ ἄλευρον εἰς φαρίναν καὶ δίαν ὀμιλῇ περὶ τῶν ἐγκοσμίων ἀναφέρει συχνὰ τὸ ρητόν: Πάντα τέφρα. πάντα κόνις.

Καίτοι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πλοῖα, ἔχει ὀλίγον ὕψος πλοιάρχου καὶ εἰδικὸς καθὼς καὶ ἡ ἐξή, διότι ἀσχολεῖται καὶ αὐτὸς μὲ τὰ θικὰ ἐπιχειρήματα. Ἔτσι π. χ. ὁ Σκώτος φιλόσοφος Θωμᾶς Μπρόουν δημοσίευμα τὸ 1798 ἕνα ἀνοιχτὸ γράμμα «σὲ μιὰ σεβάσμια κυρία, ποὺ κατηχεῖ» ὅπου λέει ὅτι τὸ κάπνισμα εἶνε ἕνα καλὸ μέσο ἑνάντια στὸ δοντόπονο, ποὺ συχνὰ ὑποφέρουν οἱ σεβάσμιες κυρίες καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ πὼς ὁ καπνὸς ἔχει ἐνεργετικὴ ἐπίδραση στὶς πνευματικὲς ἀσχολίες, γ' αὐτὸ καὶ ἀποτελεῖ «μεγάλη βοήθεια γιὰ κείνους ποὺ ἐρευνοῦν τὰ προβλήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ». Εἶν' ἀλήθεια ὅμως πὼς ὁ Μπρόουν ἀναφέρει ἢ ἕνα τρίτο, περιφαντικὸ λόγο, ὅταν συνιστάει τὸ κάπνισμα στὶς γρηᾶς.

Γράφει:

«Ἡ πίπα εἶνε γιὰ τὴ γρηᾶ ὅ,τι καὶ ὁ ἐρασιτὴς γιὰ νέα γυναῖκα». Κι' ὅπως τῆς νέας γυναίκας τῆς τρέχουνε τὰ σάλια στὸ κύτταρμο τοῦ ἀγαπημένου της, γίνεται τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴν πίπα τῆς γρηᾶς. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ λόγοι συντελέσανε στὸ νὰ καπνίζουν μὲ μανία οἱ ἀγγλίδες τὴν πίπα τους. Ἀπὸ τὸ πληροφορήσασε καὶ ἀπὸ μιὰν ἀνακοίνωση Ἀμερικανοῦ ταξειδιότου ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ 19ου αἰώνα. Ἀπὸ τὴν ἀνακοίνωση αὐτὴ μαθαίνουμε πὼς στὴν Ἀγγλία καταναλώνεται πολὺ καπνός. Πίπες μεταχειρίζονται κυρίως οἱ γυναῖκες, προπάντων στὶς δυτικὲς ἐπαρχίες».

Ἀμερικανοὶ ταξειδιότοι σὰν τὸν ἴδιο τὸν Ἀμερικανὸ ἀναφέρουν ἕνα τέτιο φαινόμενο ἀκόμα καὶ γιὰ τὶς γυναῖκες τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλὰ ἐκεῖ ἡ ἀφορμὴ εἶνε ἄλλη· ἐκεῖ ἡ γυναῖκα ἀφιερωμένη σὲ ἕνα ἄνδρα ἀφιερωμένο σὲ ἕνα ἄλλο ἄνδρα, ἐκεῖ ἡ γυναῖκα ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐπιδίδεται σὲ κάποιο ἔργο ἀνάλογο μὲ τὴ φύσι τῆς γυναίκας. Ἀλλὰ ἐκεῖ ἡ γυναῖκα δὲν ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴ γεωργία καὶ τὴ βοσκή· ἀπὸ τὴ μεριὰ ἄλλη ἡ γυναῖκα ἔχει ἀνάγκη νὰ ἀσχολεῖται μὲ κάποιο ἔργο ἀνάλογο μὲ τὴ φύσι τῆς γυναίκας. Ἀλλὰ ἐκεῖ

ΑΝΤΡΕ ΜΩΡΟΥΑ

ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ ΤΟΥ ΝΕΑΡΟΥ ΒΕΡΘΕΡΟΥ

I
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

Ο ταχυδρομικὸ ἁμάξι τῆς Φρανκφούρτης σταμάτησε μπροστὰ στὸ χάνι «Τὸ Πνεῦμα» ἕνας γερμανὸς φοιτητὴς ἀπόθεσε τὰ πράγματά του, ἔκαμε τὸν ξενοδόχο νὰ σαστίσει μὲ τὴ δήλωση πώς δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ φαΐ κ' ἔτρεξε σὰν τρελὸς κατὰ τὴ μητρόπολη. Οἱ φύλακες τοῦ πύργου ποὺ τὸν εἶδανε νἀνεβαίνει κοιτάξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο λίγο ἀνήσυχοι.

Οἱ διπλόριχτες στέγες ζώνανε μὲ τὰ κύματά τους τὶς στεγνὲς καὶ καθάριες γραμμὲς τοῦ καστελιοῦ τοῦ Ροάν. Μέσα στὸ μεσημεριάτικο ἥλιο, ὁ κάμπος τῆς Ἀλσατίας ἔλαμπε, κεντημένος ἀπὸ χωριά, δάση κι ἀμπέλια, τούτη τὴν ἴδια ὥρα, σὲ καθένα ἀπ' αὐτὰ τὰ χωριά, κορίτσια ὀνειροπολοῦσαν καὶ νέες γυναῖκες. Κοιτάζοντας τὸν παρθένο τοῦτο πίνακα, ὅπου οἱ πόθοι του σχεδιάζανε τόσες βολετὲς καὶ διαφορετικὲς εὐτυχίες, δοκίμασε τὴν ἡδονὴ ἀπὸ τὴν ἀναμονὴ τοῦ ἔρωτα, ἀναμονὴ γλυκειά, ἀόριστη.

Ξανάρθε πολλὲς φορές. Ἡ ταράτσα τοῦ πύργου ἔβανε κάτω ὅλη τὴν οἰκοδομή, κ' ἔτσι μποροῦσε νὰ θαρρεῖ πὼς βρίσκεται πάνω στὸν οὐρανό.

Στὴν ἀρχὴ ἔνιωθε λίγη ζάλη. Ἀπὸ μακρόχρονες ἀρρώστειες ποῦχε περάσει μικρός, διατηροῦσε μιὰ νοσηρὴ εὐαισθησία, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ φοβᾶται τὸ κενό, τοὺς θόρυβους, τὸ σκοτάδι. Ἤθελε νὰ γιατρευτεῖ ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀδυναμίες.

Ἀγάλι-ἀγάλι, ὁ μεγάλος κάμπος, πίνακας δίχως καμιὰν ἐπιγραφὴ γιὰ τὴν καρδιά, εἶχε στολιστεῖ μὲ ὀνόματα καὶ μὲ ἀνάμνησες. Τώρα, ἀνακάλυπτε μὲ μιὰ ματιὰ τὸ Σαβέρν, ὅπου τὸν εἶχε πάει ὁ Βαϋλαντ, τὸ Ντροῦζενχάϊμ ὁποῦθε ξεκινᾶ τὸ μονοπάτι ποὺ φέρνει στὴ Ζέζενχάϊμ μὲς ἀπὸ ὤμορφα λιβάδια. Ἐκεῖ, μέσα σ' ἕνα χωριάτικο παπαδόσπιτο ζωσμένο ἀπὸ περβόλια καὶ σκεπασμένο ἀπὸ τὸ γιασεμί, ζοῦσε ἡ χαριτωμένη Φρειδερίκη Μπριόν.

Στὸ ἀκροούρανο, πίσω ἀπὸ τοὺς λόφους, πίσω ἀπὸ τοὺς καστελόπυργους, σκοτεινὰ σύννεφα σωριάζουνταν. Ἡ σκέψη τοῦ φοιτητῆ ἀφοσιωνόταν στὶς μικρὲς ἀνθρώπινες καὶ κινούμενες μορφὲς πού, τρακόσια ποδάρια πιὸ χαμηλά, σαλεύανε μέσα στοὺς στενοὺς δρόμους. Πῶς θἄθελε νὰ χωθεῖ μέσα σ' αὐτὲς τὶς ζωές, πού μοιάζανε ξένες ἢ μιὰ γιὰ τὴν ἄλλη κι ὅμως τὶς ἑνώνανε τόσοι μυστηριώδικοι δεσμοί, νὰ σηκώσει τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν, νὰ γίνει ὁ ἀόρατος μάρτυρας σ' ὅλες αὐτὲς τὶς κρυμμένες καὶ καταπληχτικὲς πράξες πού, μονάχα αὐτές, σὲ κάνουνε νὰ νιώσεις τοὺς ἀνθρώπους. Χτές, στὸ κυκλοθέατρο, εἶχε δεῖ νὰ παρασταίνουνε τὸ θρῦλο τοῦ Δόχτορα Φάουστ. Κοιτώντας πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του τὰ σύννεφα νὰ ὁρμοῦνε τοῦ ἀψήλου, δοκίμασε μιὰ στιγμὴ τὴν ἐντύπωση πὼς ὅλο τὸ καμπαναρειὸ πετοῦσε, κι αὐτὸς μαζί. «Κ' ἐγώ; Ἂν ὁ Διάβολος μοῦ χάριζε δύναμη, θησαυροὺς, γυναῖκες γιὰ νὰ ὑπογράψω τὴ συμφωνία τοῦ Φάουστ... θὰ ὑπόγραφα ἐγώ;» Κι ἀφοῦ ἔκαμε ἀνεμπόδιστα μιὰ γοργὴ ἐξέταση στὴ συνείδησή του: «Δὲ θὰ ὑπόγραφα γιὰ τὴν ἀπόχτηση τοῦ κόσμου, εἶπε μέσα του, μὰ θὰ ὑπόγραφα γιὰ τὴ γνώση... Περίσσια περιέργεια, φίλε μου».

Καθὼς ἄρχιζε νὰ βρέχει, πῆρε τὴ γυριστὴ σκάλα: «Ἂν ἔγραφα ἕνα Φάουστ;... Ἔχει πολλούς... Μὰ ὁ Σπίς, ὁ θρῆσκος ὁ Βίντμαν, ὅλα αὐτὰ εἶναι πολὺ μέτρια. Ὁ δικός τους ὁ Φάουστ εἶναι ἕνας χυδαῖος ἀπατεώνας ποὺ ἡ ποταπότητά του τὸν καταδικάζει... Ὁ δαίμονας γελάστηκε· θὰ τὸν κέρδιζε ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς... Ὁ δικός μου;... Ὁ δικός μου θἄχε πιότερο μεγαλεῖο· θἄτανε σὰν ἕνας Προμηθέας... Νικημένος ἀπὸ τοὺς θεούς, ναί, μπορεῖ, μὰ τουλάχιστο ἐπειδὴ θἄχε πασκίσει νὰ τοὺς κλέψει τὸ μυστικό τους».

Κάτω, μέσα στὴ Μητρόπολη, τὰ γυαλοστάσια χύναν ἕνα σκοτεινὸ καὶ βελούδινο φῶς. Μερικὲς γονατισμένες γυναῖκες παρακαλοῦσανε τὸ θεὸ μέσα στὸν ἴσκιο. Τὰ ἁρμόνια ψιθυρίζανε σιγανὰ σὰ νὰ τὰ χαΐδευε ἕνα ἁπαλὸ χέρι. Ὁ Γκαῖτε κοίταξε τοὺς θόλους. Μπροστὰ σ' ἕνα ὤμορφο δέντρο, εἶχε συχνὰ τὴν ἐντύπωση πώς γινόταν ἕνα μὲ τὸ φυτό, πώς ἔμπαινε μέσα του ὁλάκερος. Ἡ σκέψη του ἀνέβαινε σὰ χυμός, ἔπιανε τὰ κλαριά, γινότανε φύλλα, ἀνθοὶ καὶ καρπός. Τὰ μεγάλα γερτὰ τόξα τοῦ ναοῦ ξυπνοῦσανε τὴν ἴδια τούτη θολὴ καὶ λαμπρὴ αἴσθηση.

«Ὅπως στὰ ἔργα τῆς φύσης, ὅλα ἐδῶ ἔχουνε τὸ λόγο τους, ὅλα εἶναι ἀκριβομετρημένα γιὰ τὸ σύνολο... Νἄγραφε κανεὶς βιβλία ποὺ νἆναι σὰν ἀρχοντοκκλησιές... Ἄχ! ἂν μποροῦσες νὰ ἐκφράσεις αὐτὸ ποὺ νιώθεις! Ἂν μποροῦσες νὰ στερεώσεις πάνω στὸ χαρτὶ ὅλη τούτη τὴ θέρμη ποὺ τρέχει μέσα σου...».

Μόλις ἔσκυφτε ἔτσι μέσα του, ἔβρισκε ὁλάκερο κόσμο. Ὅτι εἶχε ἀνακαλύψει τὸ Σαίξπηρ· τόνε θαύμαζε σὰν ἄνθρωπος ποὺ μετράει ἕναν ἀντίπαλο. Γιατὶ δὲ θὰ γινόταν αὐτὸς ὁ γερμανὸς Σαίξπηρ; Εἶχε τὴ δύναμη· τὄνιωθε. Μὰ τὴ δύναμη αὐτὴ πῶς νὰ τὴ δεσμέψει; Ποιὰ μορφὴ νὰ ἐπιβάλει σ' αὐτὴ τὴν ὁρμή; Πῶς θἄθελε νὰ τὴ δεῖ τὴ συγκίνησή του αἰχμάλωτη ἐπὶ τέλους, ἀσάλευτη σὰν τούτους τοὺς θόλους. Μπορεῖ μιὰ φορὰ κι ὁ ἀρχιτέχτονας νἄχε κι αὐτὸς ἀμφιβάλει, ἀπελπιστεῖ, μπροστὰ στὶς ἀρχοντοκκλησιὲς τοῦ ὀνείρου ποὺ γεννιοῦνται πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀρχοντοκκλησιά.

Ἕνα θέμα; Δὲν τοῦλειπε. Ἡ ἱστορία τοῦ Καβαλάρη Γκαΐτς φὸν Μπέρλιχίγγεν . . . Αὐτὸς ὁ Φάουστ . . . Γερμανικὰ χωριάτικα εἰδύλλια, στὸν τόνο τοῦ Θεόκριτου, μὰ πολὺ μοντέρνα. Ἴσως ἕνας Μουχαμέτης . . . Ἴσως ἕνας Προμηθέας. Κάθε θέμα ποὺ θὰ τὸν ἄφηνε νὰ καταφρονέσει τὸν κόσμο τοῦ εἶτανε καλό; Νἀντιγράφει ἥρωες πάνω στὸ ἀχνάρι του, πάνω σὲ κολοσσιαῖα μέτρα, ὕστερα νὰ τοὺς ζωογονήσει μὲ τὴν πνοὴ τοῦ μυαλοῦ του, αὐτὸς ὁ τιτάνειος ἄθλος δὲν τόνε τρόμαζε. ...Ἴσως ἕνας Καίσαρας . . . Ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ του δὲ ἐἄφτανε νὰ ἐχτελέσει τόσα σχέδια.

«Φύση πουλιοῦ ποὺ ταράζεται τοῦ κάκου», τοῦχε πεῖ ὁ δάσκαλός του ὁ Ἔρντερ. Μὰ γιὰ νὰ γιομώσει τὰ θαυμαστὰ τοῦτα κι ἄδεια πλαίσια, χρειαζότανε νὰ ζήσει, νὰ ζήσει χίλιες ζωές. Εἶπε καὶ ξανάπε πολλὲς φορές: «Νὰ μὴ θέλεις νἄσαι τίποτα, νὰ θέλεις νὰ γίνεις τὸ πᾶν».

Νὰ μὴ θέλεις νἄσαι τίποτα... Οὔτε κἂν ὁ ἄντρας τῆς χαριτωμένης Φρειδερίκης; Ὄχι, οὔτε αὐτό.

Ἔβαλε στὸ νοῦ του τὰ δάκρυα τῆς Φρειδερίκης. Εἶχε ἄραγε τὸ δικαίωμα νὰ τὴν παρατήσει, ἀφοῦ ὅλη του ἡ διαγωγὴ εἶχε κάμει νὰ πιστέψουν πὼς θὰ τὴν παντρευόταν, ἀφοῦ ὁ Παπᾶ-Μπριὸν τὸν εἶχε παραδεχτεῖ σὰ γιό του; «Τὸ δικαίωμα; Ὑπάρχουνε δικαιώματα στὸν ἔρωτα;

Τὸ κάτω—κάτω, ἡ περιπέτεια στάθηκε εὐχάριστη γιὰ κείνη ὅσο καὶ γιὰ μένα! Ἡ Φρειδερίκη δὲν τὸ κατάλαβε πάντα πὼς ὁ γιὸς τοῦ Σύμβουλου Γκαῖτε ἀπὸ τὴ Φρανκφούρτη δὲ θὰ παντρευότανε μιὰ χαριτωμένη χωριατοπούλα; Ὁ πατέρας μου θὰ τὸ δεχότανε ποτέ; Θἄταν αὐτὴ εὐτυχισμένη μέσα σ' ἕναν κόσμο τόσο διαφορετικὸ ἀπὸ τὴ ζωή της;

—Σοφιστεῖες! Σὰν προδίδεις, πρόδιδε τουλάχιστο εἰλικρινά. Ὁ γιὸς τοῦ Σύμβουλου Γκαῖτε δὲν ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ τὴν παπαδοπούλα. Ἡ μητέρα μου εἶτανε πιὸ φτωχὴ ἀπὸ τὴ Φρειδερίκη. Κι ὅσο γιὰ τὸν κόσμο τὸν τόσο διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ δικόνε της, μήπως δὲν εἶτανε γοητευτικὴ φέτο τὸ χειμώνα ποὺ χόρευε πάνω στὰ κερωμένα παρκέτα μέσα στὰ μεγάλα σαλόνια τοῦ Στρασβοῦργου;

—Ἔχεις δίκιο, μὰ τί νὰ γίνει; Δὲν μπορῶ... Ὄχι, δὲν μπορῶ... Νὰ τὴν παντρευτῶ, θὰ πεῖ νὰ περιοριστῶ. Τὸ πρῶτο χρέος εἶναι νἀναπτύξει κανεὶς αὐτὸ ποὺ ἔχει μέσα του, αὐτὸ ποὺ μπορεῖ νὰ γίνει. Ἐγὼ θὰ μείνω πάντα Γκαῖτε. Ὅταν ἐνεργῶ, ἐνεργῶ ὁλάκερος. Οἱ ἀρετές μου, τὰ ἐλαττώματά μου, ὅλα εἶναι καλά, ὅλα εἶναι φυσικά. Εἶχα δίκιο νἀγαπήσω τὴ Φρειδερίκη, ἀφοῦ ἔνιωθα τότες ἔτσι. Ἂν νιώσω μιὰ μέρα τὴν ἀνάγκη νὰ τὴν παρατήσω γιὰ νἀνανεωθῶ, θἄμαι πάλι ὁ Γκαῖτε παρατώντας τη, καὶ τὰ πάντα θἄναι ὅπως πρέπει νἆναι.

Κείνη τὴ στιγμὴ, φαντάστηκε τὴ Φρειδερίκη δακρυσμένη στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, καὶ τὸν ἑαυτό του, καβάλα, νὰ φεύγει μακριά, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο, χωρὶς νὰ τολμᾶ νὰ γυρίσει. «Τί σκηνὴ γιὰ ἕνα Φάουστ», σκέφτηκε.

II

Μιὰ περγαμηνὴ μὲ κόκκινη βούλλα ἔκαμε τὸ φοιτητὴ δικηγόρο. Ἡ παρατημένη Φρειδερίκη ἔκλαψε. Τὸ ἄλογο τοῦ Δόχτορα Γκαῖτε τρυπόδισε κατὰ τὴ Φρανκφούρτη. Ἐνάντια στὰ δαγκώματα τοῦ μετανιωμοῦ, τὸ πατινάρισμα κ' ἡ φιλοσοφία ἀποδειχτήκαν ἀσφαλτα γιατρικά. Τὴν ἄνοιξη, μιὰ ἐξάσκηση στ' Αὐτοκρατορικὰ Δικαστήρια τοῦ Βέτσλαρ φάνηκε στὸν Κυριο Σύμβουλο Γκαῖτε σαν ἀπαραίτητο συμπλήρωμα γιὰ τὶς νομικὲς σπουδὲς τοῦ γιοῦ του.

Κοντὰ στὸ μεγαλόπρεπο αὐτὸ καὶ βρωμερὸ φάντασμα ἑνὸς μεγάλου δικαστικοῦ θεσμοῦ, οἱ σπουδαιότεροι πρίγκηπες τῆς Γερμανίας διατηροῦσαν ἀντιπροσωπεῖες, κι αὐτὸ δημιουργοῦσε στὴν ἐπαρχιακὴ αὐτὴ πόλη μιὰ μικρὴ κοινωνία εὐχάριστη καὶ τεμπέλικη. Φτάνοντας ὁ Γκαῖτε στὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Κρόνμπριντς, βρῆκε ἕνα φωνακλάδικο τραπέζι ἀπὸ νεαροὺς ἀκόλουθους καὶ γραμματικούς. Ἀπὸ τὴν πρώτη κουβέντα, εἶδε πὼς εἶχε νὰ κάμει μὲ γνώριμα τοπία ἰδεῶν.

Ἡ Εὐρώπη περνοῦσε καὶ τότε μιὰ κρίση διανοητικῆς ἀνησυχίας. Ἐδῶ κ' ἐννιὰ χρόνια, οἱ βασιλιάδες της ζοῦσανε μέσα σὲ εἰρήνη· γερασμένοι θεσμοὶ διατηροῦσαν ἀκόμα ἀρκετὴ δύναμη γιὰ νὰ φαίνεται κάθε ἐπανάσταση ἀνεβόλετη· ἀπὸ τὴν ἀντίθεση τῆς λαύρας τῆς νεότητας μὲ τὸ βάλτωμα τῆς κοινωνίας γεννιόταν ἕνα αἴσθημα ἀνυπομονησίας κι ἀηδίας, ἡ μελαγχολία κείνη τῶν μεταβατικῶν καὶ εἰρηνικῶν ἐποχῶν, ποὺ τὴν ὀνομάζανε τότες, ὅπως πάντα, ἀρρώστεια τοῦ αἰώνα. Οἱ νεαροὶ ἀκόλουθοι τοῦ Βέτσλαρ ὑποφέρανε πολύ, ὅπως ὅλοι τους οἱ συνομήλικοι. Μεγάλοι φιλαναγνῶστες, ψάχνανε μέσα στὸ Ρουσσὼ καὶ στὸν Ἔρντερ γιὰ αἰσθηματικὲς κατεύθυνσες· προσμένοντας νὰ τὶς συντύχουν, γυρεύανε στὸ μεταξὺ παρηγοριὰ στὸ πιοτό.

Ὅμοιος κι ὡστόσο ἀνώτερος ἀπ' αὐτούς, ὁ Δόχτορας Γκαῖτε τοὺς μάγεψε. Ὅπως ἐκεῖνοι, ἔλεγε κι αὐτὸς στὸ γύρισμα κάθε φράσης: «Φύση... νὰ σέβεσαι τὴ Φύση... Νὰ ζεῖς σύμφωνα μὲ τὴ Φύση...». Γιατὶ ἡ Φύση εἶτανε ἡ λέξη-κλειδὶ κείνου τοῦ καιροῦ, ὅπως ὁ Ὀρθὸς Λόγος εἶτανε γιὰ τὴν περασμένη γενεά, ὅπως ἡ Λευτεριὰ, ὕστερα ἡ Εἰλικρίνεια, ὕστερα ἡ Βία, ἔμελλε νὰ γίνουνε. Μὰ γιὰ τὸν Γκαῖτε, ἡ Φύση εἶτανε πολὺ περισσότερο ἀπὸ μιὰ λέξη· ζοῦσε μέσα της, γινόταν ἕνα μ' αὐτήν, τὴ δεχόταν μ' ἕνα εἶδος χαρούμενη ἐγκατάλειψη. Ἐνῶ οἱ νέοι του φίλοι, διπλωμάτες κ' ἐρασιτέχνες γραμματισμένοι, κλειδώνουσαν στὰ γραφεῖα τους γιὰ νὰ καμωθοῦνε τουλάχιστο πὼς δουλεύαν, ὁ Γκαῖτε διακηρύσσοντας παληκαρίσια τὴν καταφρόνια του γιὰ τ' Αὐτοκρατορικὰ Δικαστήρια, καὶ τὴ σταθερή του ἀπόφαση νὰ μὴ μάθει τὸ Δημόσιον Δίκαιο παρὰ μέσα στὸν Ὅμηρο καὶ στὸν Πίνδαρο, κινοῦσε κάθε πρωῒ μ' ἕνα βιβλίο κάτω ἀπὸ τὴ μασκάλη, γιὰ τὶς ὤμορφες ἐξοχὲς ποὺ ζώνανε τὸ Βέτσλαρ. Ἡ ἄνοιξη εἶτανε γοητευτική. Τὰ δέντρα, στὰ χωράφια καὶ στὰ λιβάδια, μοιάζανε μὲ μεγάλα λευκὰ καὶ ρόδινα μπουκέτα. Ξαπλωμένος πάνω στὰ ψηλὰ χόρτα, κοντὰ στὸ ρυάκι, ὁ Γκαῖτε χανόταν μέσα στὰ χίλια αὐ μικρὰ φυτά, σ' αὐτὰ τὰ ἔντομα, σ' αὐτὸ τὸ γαλανὸ οὐρανό.

Ὕστερα ἀπὸ τοὺς μπελάδες τοῦ Στρασβούργου, τὶς ἀμφιβολίες καὶ τὶς τύψεις τῆς Φρανκφούρτης, μιὰ καταπληχτικὴ γαλήνη, ἕνας ἀπίστευτος ἐνθουσιασμὸς τόνε κυριεύαν.

Ἄνοιγε τὸν Ὅμηρό του, καὶ ἡ μοντέρνα ἡ ἀνθρώπινη πλευρὰ αὐτῆς τῆς ἀφήγησης τόνε συνέπαιρνε. Τοῦτα δῶ τὰ νέα κορίτσια μπρὸς στὴ βρύση, εἶταν ἡ Ναυσικᾶ κ' οἱ συντρόφισές της. Αὐτὰ τὰ πράσινα μπιζέλια, αὐτὸ τὸ ψητὸ ποὺ ἑτοίμαζε μιὰ γυναίκα μέσα στὴ μεγάλη κουζίνα τοῦ χανιοῦ, εἶτανε τὸ γιόμα τῶν μνηστήρων καὶ τὸ μαγερειὸ τῆς Πηνελόπης. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀλλάζουν· οἱ ἥρωες δὲν εἶναι ἀγάλματα ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο· ἔχουνε πετοὶ μαλλιαρό, ζαρωμένο, χέρια φουσκωμένα καὶ γοργοκίνητα. Ὅπως ὁ θεϊκὸς Δυσέας, πλέμε κ' ἐμεῖς ἀνοιχτοπέλαγα, μέσα σὲ μιὰ βαρκούλα κρεμασμένη πάνω ἀπὸ μιὰ ἄβυσσο, μέσα στὴ φούχτα τῶν Μεγάλων Θεῶν. Πόσο εἶναι αὐτὸ τρομερὸ κ' ἡδονικὸ συνάμα ὅταν εἶσαι ἀνάσκελα ξαπλωμένος μέσα στὰ χαϊδευτικὰ χόρτα, μὲ τὰ μάτια βυθισμένα στὸν οὐρανό!

Τὸ βράδυ, στὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Κρόνπριντς, ἡ μεγάλη χαρὰ τοῦ στρογγυλοῦ τραπεζιοῦ εἶτανε τώρα νἀκούει τὸ Δόχτορα Γκαῖτε νὰ δηγιέται τὶς ἀνακάλυψες τῆς μέρας του. Πότε εἶταν ἕνας στίχος τοῦ Πίνδαρου, πότε ἕνα ξωκκλήσι ποῦχε πασκίσει νὰ τὸ σχεδιάσει ὅσο μποροῦσε καλήτερα, πότε κάποιες ὤμορφες φιλλύρες στὴν πλατεῖα ἑνὸς χωριοῦ, τίποτε παιδιὰ ἢ καμιὰ νόστιμη χωριατοπούλα. Εἶχε τὸ χάρισμα νὰ βάνει στὶς ἱστορίες του μιὰ θέρμη σχεδὸν παιδιάτικη ποὺ ἔκανε καὶ τὰ μικρότερα πράματα ὅλο ἐνδιαφέρο. Μόλις ἔμπαινε μέσα, ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς γινότανε θαρρεῖς πιὸ γοργός. Ἀπὸ κάθε ἄλλο, σίγουρα δὲ θὰ δεχόντουσαν αὐτὲς τὶς παράδοξες καὶ ρωμαλέες κουβέντες, μὰ πῶς μπορούσανε νἀντισταθοῦνε σ' αὐτὸ τὸ χείμαρρο; Πῶς νὰ μὴ θαυμάσουν αὐτὴ τὴ δύναμη; «Ἄ, Γκαῖτε, τοῦλεγε ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ παληκάρια, πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ μὴ σᾶς ἀγαπᾶ;»

Σὲ λίγο, ὅλο τὸ Βέτσλαρ θέλησε νὰ τόνε γνωρίσει. Δυὸ ἀπὸ τοὺς γραμματικούς, ἂν καὶ ἐργένηδες, ζούσανε στὸ περιθώριο τοῦ Στρογγυλοῦ Τραπεζιοῦ. Ὁ ἕνας, ὁ νεαρὸς Γιερουζάλεμ, τῆς πρεσβείας τοῦ Μπροῦνσβικ, εἶταν ἕνα παληκάρι μὲ μεγάλη ὠμορφιά, μὲ μάτια γλυκότατα γαλανὰ καὶ μελαγχολικά. Ἔμενε πάντα ἀπόμερα, λέγανε, ἀπ' ἀφορμὴ ὁ ἄτυχος ἔρωτας ποῦχε γιὰ τὴ γυναίκα ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του, τὴ Φράου Χάρντ. Ἦρθε μιὰ ἢ δυὸ φορὲς νὰ δεῖ τὸν Γκαῖτε ποὺ ὁ πεσσιμισμός του τόνε γοήτεψε. Μὰ ὁ Γιερουζάλεμ εἶτανε περίσσια ἐπιφυλαχτικός, κι ἀληθινὴ φιλία δὲν πιάσανε.

Ὁ ἄλλος μοναχοζώητος εἶταν ὁ Κέστνερ, τῆς πρεσβείας τοῦ Ἀννόβερου. Οἱ σύντροφοί του, ὅταν μιλούσανε γι' αὐτόνα, τόνε λέγαν: «Ὁ ἀρραβωνιαστικός». Φαίνεται κι ὅλας πὼς εἶταν ἀρραβωνιασμένος μ' ἕνα κορίτσι ἀπὸ τὴν πόλη. Εἶταν ἐξαιρετικὰ σοβαρὸς κι ὁ προϊστάμενός του, ποὺ τὸν ἐχτιμοῦσε, τοῦ ἄφηνε, κι ἂς εἶτανε νέος, μεγάλες εὐθῦνες. Γιὰ τοῦτο καὶ δὲν τοῦμενε καιρὸς νἀρχεται νὰ τρώει στοῦ Κρόνπριντς. Στὴν ἀρχή, τὰ παινέματα ποὺ κάνανε στὸ νεοφερμένο τὰ «ὡραῖα πνεύματα» ἀπὸ τὸ διπλωματικὸ κόσμο, εἶχανε κινήσει τὴ δυσπιστία τοῦ Κέστνερ. Μὰ μιὰ μέρα, καθὼς περπατοῦσε στὴν ἐξοχὴ μ' ἕνα φίλο, βρήκανε τὸν Γκαῖτε κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα. Ἡ κουβέντα τους στάθηκε βαθειά, κ' ὕστερα ἀπὸ δυὸ ἢ τρία ἀνταμώματα, ὁ Κέστνερ ἀναγνώρισε κι αὐτὸς πὼς εἶχε συντύχει ἕναν ἄνθρωπο ἀξιοσημείωτο.

Καμάρι τῆς παρέας του, λεύτερος ἀπὸ κάθε κοσμικὸ ἢ σχολικὸ καταναγκασμό, μεθυσμένος ἀπὸ τὴν ὠμορφιὰ τῆς ἄνοιξης αὐτῆς, ὁ Γκαῖτε εἶταν εὐτυχισμένος. Κάποτε ἕνα διαβατικὸ αἴσθημα ἔδιδε μιὰν ἀπόχρωση σ' αὐτὸ τὸν ἐνθουσιασμὸ ὅπως μιὰ ἀλαφρὴ ἀνατριχίλα περνᾶ μιὰν ἡσυχη λίμνη... Ἡ Φρειδερίκη;... Ὄχι, δὲν εἶταν ἡ ἀνάμνησή της ποὺ ἔσκιζε τὴν ἀτάραχη χλιάδα αὐτῆς τῆς σκέψης. Εἶτανε πάλι ὡσὰ μιὰ ἀνήσυχη προσμονή. Ἀπὸ τοὺς λόφους, κοίταζε τώρα τὸ Βέτσλαρ, ὅπως μιὰ φορά, ἀπὸ τὴ Μητρόπολη, εἶχε κοιτάξει τὴν Ἀλσατία. «Ἄραγε θὰ δοκιμάσω κάποτε μιὰν εὐχάριστη τρεμούλα ἀνοίγοντας καμιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς πόρτες;... Θὰ γίνω πάλι ἀνίκανος νὰ διαβάσω μιὰ στροφὴ χωρὶς οἱ στοχασμοί μου νὰ τρέξουνε σ' ἕνα πρόσωπο;...Φεύγοντας ἀπὸ μιὰ νέα γυναίκα, τὸ βράδυ μὲ τὸ φεγγαρόφωτο, θὰ βρῶ τάχα πὼς ἡ νύχτα εἶναι πολὺ μεγάλη κ' ἡ αὐγὴ πολὺ μακρυνή;... Ναί, ὅλα αὐτὰ θἄρθουνε, τὸ νιώθω... Κι ὅμως, ἡ Φρειδερίκη...».

Σημείωσε μιὰν ἀνάμνηση: «Σὰν εἶμουνα παιδί, μοῦ ἔλαχε νὰ φυτέψω μιὰν κερασιὰ καὶ νὰ τὴν παρακολουθήσω νὰ μεγαλώνει μὲ ἡδονή. Ἡ ἀνοιξιάτικη παγωνιὰ ψυγομάρανε τοὺς βλαστοὺς κι ἀναγκάστηκα νὰ προσμείνω ἕνα χρόνο ἀκόμα γιὰ νὰ δῶ πάνω στὸ δέντρο μου γινωμένα κεράσια. Τότες, τὰ πουλιὰ τὰ φάγαν, ὕστερα ἕνας γείτονας περίσσια λαίμαργος... Κι ὅμως, ἂν ποτὲ ξαναβρῶ ἕναν κῆπο, θὰ φυτέψω πάλι μιὰν κερασιά».

Ἔτσι ὁ Δόχτορας Γκαῖτε σεργιανοῦσε κάτω ἀπὸ τανθισμένα δέντρα, συνεπαρμένος ἀπὸ τὸν καινούριο τοῦτο ἔρωτα ποὺ δὲν τοῦλειπε πιὰ παρὰ τὸ ἀντικείμενο.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἑπόμενο)